

BİR MESLEKİ MOBİLİTE İNCELEMESİ

1910-1930 Yılları Arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde

Meslek Gruplarının Yaş Dağılımı Analizi

Michigan Üniversitesi'nde Doktora Derecesi Elde Etmek İçin Gerekli Koşulların Kısmen Yerine Getirilmesi Amacıyla Sunulan Tez.

[Çevirenler: Handan Arıkan, Raşit Kaya, Haziran 2010]

[Dipnotlar yazının sonuna alınmıştır]

I Önsöz

Bu çalışma, çeşitli meslek gruplarına giriş ve çıkış hareketlerinin incelenmesi amacıyla bir istatistiksel tekniği uygulama denemesinin raporudur. İnceleme için seçilen popülasyon (ana kütle) Amerika Birleşik Devletleri'nin 1910, 1920 ve 1930 yıllarındaki toplam çalışan nüfusu olup belli başlı meslekî ayrımlara göre sınıflandırılmıştır. Bu incelemeye kaynak oluşturan veriler on yıllık nüfus sayımı yayınlarından elde edilmiş ve Nüfus Sayımı Bürosu'ndan Alba Edwards'ın "sosyo-ekonomik statü grupları" temelinde yeniden sınıflandırılmıştır. Edwards'ın grupları, özünde, farazî sosyo-ekonomik farklılıklar temelinde hiyerarşik olarak düzenlenmiş meslek gruplarıdır. Bu inceleme, bu üç nüfus sayımında meslek gruplarının yaş bileşiminin karşılaştırmalı bir analizini yaparak kazanç sağlayarak çalışanların meslekî mobilitelerini ölçmeye çalışmıştır. Meslekî mobilitenin sosyolojik anlamı, meslek sınıflandırma sorunu ve bu çalışmada kullanılan istatistiksel teknik, raporun sonraki bölümlerinde değerlendirilecektir.

Birçok öğrenci arkadaşına ve hocama yardımları ve önerileri için minnettarım. Bütün bu kişilere minnettarlığımı ifade etmeyi bir borç bilirim. Özellikle birkaç kişiye minnettarlığım büyüktür. Profesör D. McKenzie'nin ısrarlı teşvikleri bu çalışma sürecindeki azımsanmayacak zorluklara katlanmama katkıda bulunmuş ve onun insan ekolojisine ilişkin görüşleri de, bir ölçüde, bu araştırmayı üstlenmeye isteğimi artırmıştır. Kullanılan verilerin yetersiz doğası yüzünden gereken istatistiksel işlemlerde Profesör Harry Carver'ın vazgeçilmez rehberliğinden yararlandım. Çözümü imkânsız görünen pek çok sorunu, Profesör Carver'ın istatistiksel teknikler konusundaki ustalığı sayesinde aşmak mümkün olmuştur. Profesör Robert C. Angell ve Arthur E. Wood'un yardımlarıyla sağlanan mali destek, elde edilen verilerin grafiklerle sunumunu olanaklı kılmıştır. Son olarak belirtmeliyim ki, Profesör Richard T. La Pierre ve bayan La Pierre raporun aşağıdaki sayfalarda sunulduğu şekilde düzenlenmesine çok değerli katkılarda bulunmuşlardır.

Behice Sadık Boran
Aralık, 1938
Michigan Üniversitesi

II Meslekî Farklılaştırmanın ve Mobilitenin Sosyolojik Önemi

Son yıllarda insanların meslekî mobilitesine ve meslekî farklılaşmasına olan sosyolojik ilgide belirgin bir artış olmuştur.⁽¹⁾ İş bölümü sisteminde meslekler işlevsel birimler olarak, sosyolojiden çok ekonominin ilgi alanına girse de, bir popülasyondaki meslekî gruplaşmaların ve bu meslekler içinde gerçekleşen değişikliklerin doğrudan sosyolojik anlamı vardır; çünkü insanlar arasındaki meslekî farklılıklar, toplumsal ilişkilerde de farklılıkları gerektirir.⁽²⁾ Var olan toplumsal sistemde farklılaşmış işlevsel birimler olarak meslekler, şu olası sosyolojik sonuçları içerir: a) günümüzde, meslekî ücretler büyük bir çoğunluk için ana gelir kaynağıdır.⁽³⁾ Bu nedenle meslekler, bir nüfusun çeşitli gruplarının yaşam düzeylerinin temel belirleyici faktörleridir.⁽⁴⁾ b) Meslekler, erbabının yeterliliklerine, gerektirdikleri entellektüel ve eğitim düzeylerine göre farklılıklar gösterir. c) Meslekler “kişilik tiplerinde”, alışkanlıklarda, tutumlarda ve toplumsal görünümde çeşitlilik yaratır. d) Çeşitli meslekler toplumsal değerleri açısından sınıflandırmalara tabi tutulur; değişen saygınlık düzeylerine ayrılır; kendilerine üst düzey nitelikli ya da düşük düzey nitelikli olma gibi özellikler yüklenir. e) Son olarak, üretim ve servetin bölüşümü üzerindeki denetimleri farklılık gösterdiğinden, meslekî farklılaşma insanlar arasında “üstlük-stüklük” ve bağımlılık ilişkilerini gerektirir.

İki tür veya tip meslekî farklılaşma vardır: yatay ve dikey. Kimi meslek grupları yalnızca meslekî teknikler ve ekonomik organizasyondaki meslekî rolleri açısından bir diğerinden ayrılır. Mesela, marangoz, dokumacı ve duvar ustası arasındaki fark böyledir. Meslekî açıdan farklı olsalar da, meslekî olmayan toplumsal nitelikleri açısından farklı olmayabilirler. Üçünün de yaşam tarzı aynı olabilir; siyasî ve diğer görüşleri benzer ve toplumun bütününde aynı statüye sahip olabilirler. Bunların farklılaşması yatay olarak nitelenebilir. Ancak, meslekî farklılaşma, meslek dışı farklılıkları -yaşam tarzı, toplumsal bakış, toplumsal statü vb- gerektirince, meslek grupları bir hiyerarşi oluşturur ve bu farklılaşma dikey olarak nitelenebilir.

Sosyologların ilgisini çeken, dikey meslekî farklılaşma türüdür.⁽⁵⁾ Meslek grupları dikey tipte olduğu zaman, meslekî katmanlaşmanın derecesi ve karakteri nüfusun toplumsal katmanlaşmasının geçerli bir göstergesidir.⁽⁶⁾ Meslekî hiyerarşide bireylerin yukarı ve aşağı hareket hızı, toplumsal katmanlaşma sisteminin “kapalı” ya da “açık” oluşunun bir göstergesi sayılabilir. Dolayısıyla, bugünkü sanayi toplumunda toplumsal tabakalar tamamen “kapalı” olsaydı, meslekî yapı içinde tek mobilitate yatay düzlemde olurdu; örneğin, diğer şeyler eşit olduğunda, bir duvar ustası, marangoz ya da dokumacı olabilir, fakat bankacı ya da imalatçı asla olamaz.⁽⁷⁾ Öte yandan, toplumsal katmanlaşma sistemi tamamen açık olsaydı, bu açıklık dikey çizgide yüksek bir mobilitateyle açığa çıkardı; yani marangozlar bankacı, duvarcılar imalatçı olabilir ya da tam tersi. Bu iki aşırı “kapalılık” ve “açıklık” örneği elbette ki varsayımsaldır. Burada toplumsal ve meslekî tabakalaşmanın gerçekten hangi teorik sınırlar arasında değişebileceği varsayımsal olarak ortaya konmaktadır.

Var olan toplumsal sistemin açıklık derecesi konusunda statükoyu eleştirenler ile savunanlar arasındaki anlaşmazlığın, meslekî sınıflandırmaya ve mobilitateye gösterilen ilgideki artışın nedenlerinden biri olduğu öne sürülebilir. Öyle görünüyor ki, üzerinde anlaşmaya varılan sosyolojik kanaat şöyledir: Bugünkü fiili durum, iki

farazî uç arasında bir yerdedir.

Toplumsal katmanlaşmada bugünkü mobilité derecesini, en azından, yaklaşık olarak belirlemek, sosyolojik araştırmanın görevlerinden biridir. Hem dikey meslekî farklılaşma toplumsal tabakalaşmayla ilişkili olduğu ve hem de elde meslekî veriler bulunduğu için, meslekî hiyerarşideki mobilité toplumsal mobilitenin bir göstergesi olabilir ve öyle kullanılabilir.

Dikey meslekî mobilité iki farklı açıdan incelenebilir: a) bir kuşağın yaşam süresi içinde gerçekleştiği şekliyle; b) Birbirini izleyen kuşaklar boyunca gerçekleştiği şekliyle. İlk yaklaşım, nüfusun belirli bir örnekleminin meslekî kariyerlerinin incelenmesi; ikincisi, verili bir örnekleme oğulların ulaştığı meslekî düzeylerin, babalarının-kilerle ve dedelerinkilerle karşılaştırması şeklinde olur. Kimi çalışmalar mobilitenin her iki yönünü incelemiş olsa da, şimdiye kadar yapılan araştırmalarda daha çok ikinci türden meslekî mobilité ele alınmıştır.

Dikey mobilité araştırmaları, seçilen popülasyon birimine göre de değişiklik gösterir: a) Toplam kazanç sağlayarak çalışanlardan rastgele bir örneklem alınabilir. b) Verili bir meslekî düzeyden, özellikle yüksek düzeylerden, bir örneklem seçilebilir; örnekleme yer alan bireylerin meslekî geçmişleri izlenebilir. c) Tek bir topluluk “tipik” olarak seçilebilir. Ya kazanç getirici işte çalışan toplam nüfus ya da her meslekî düzeyden belirli örneklemeler incelenebilir. d) Ya da bir ülkenin tüm kazanç sağlayarak çalışanları inceleme birimi olarak alınabilir. Bu son durumda, (araştırmanın) popülasyonuna dahil bireylerin her birinin meslekî geçmişinin araştırılamayacağı apaçık olduğu için, meslekî mobilitéye dolaylı bir şekilde yaklaşılmalıdır.

Yazarın haberdar olduğu tüm meslekî mobilité çalışmaları yukarıda sözü edilen ilk üç türde incelemeler olup hiçbirisi dördüncü tür bir araştırma değildir. M. Ginsberg’in Büyük Britanya üzerine incelemesi, kısmen anket yöntemini kullanmış, kısmen de mevcut kayıtlardan ve bir başka araştırmacının anket sonuçlarından yararlanmıştır. Bu, kuşaklar arasında bir meslekî mobilité incelemesidir. W. F. Taussig ve C. S. Joslyn hiyerarşinin üst düzeyinden -iş dünyası liderlerinden- bir örneklem almış ve her birine birer anket formu göndermişlerdir. İncelemelerinin “ilgiye değer temel sorunu,” meslek gruplarının ekonomik eşitsizliğinin açıklanıyor oluşuydu. Yazarlar, belirleyici etmenleri arayışlarında, meslekî terimlerle tanımlanan her bir toplumsal sınıfın iş dünyası liderler grubuna katkısını irdelemişlerdir. Bu irdeleme, (yazarları) örneklemedeki liderlerin meslekî konumlarının babalarının meslekî düzeyleriyle karşılaştırma yapılmasına yöneltmiştir. Merseyside toplumsal araştırmasının evreni bir hane halkı örnekleme ve işçi sınıfıyla sınırlanmıştır. İnceleme tekniği de yine babaların ve oğulların mesleklerinin karşılaştırmasıdır. P. E. Davidson ve H. D. Anderson kendi incelemeleri için Kaliforniya’daki bir topluluğu seçmişler, Edwards’ın sınıflandırmasını kullanarak, her meslek düzeyinden yaklaşık orantılı örneklemeler almışlar, hem kuşaklar arası hem bir kuşak boyunca meslekî mobilitéyi incelemişlerdir.⁽⁸⁾

Bu inceleme Amerika Birleşik Devletleri’nin toplam nüfusunun meslekî tasnifi ve her meslek grubunun 1910-1930 yılları arasındaki mobilité derecesini ele almaktadır. İzlenen yol itibariyle önceki çalışmalardan farklıdır. Bireylerin meslekî geçmişlerinin izini sürme uygulaması, elbette ki ülkenin kazanç sağlayarak tüm ça-

İşanları için kullanılamaz. Bunun için meslekî değişimleri dolaylı ölçecek bir teknik geliştirilmeliydi. İlk adım olarak 1910, 1920 ve 1930'daki kazanç sağlayarak çalışan toplam nüfus, karşılaştırmalı bir temelde Edwards'ın "sosyo-ekonomik statü gruplarına" göre sınıflandırılmıştır. Ardından, üç nüfus sayım tarihi için her meslek grubunun yaş dağılımının karşılaştırmalı analizi yoluyla 1910-1920 ve 1920-1930 on yıllarında her gruba giriş-çıkış hareketlerinin net miktarları yaklaşık olarak elde edilmiştir. Bu yol halkın tüm meslekî hareketlerini değil, yalnızca her on yılın sonundaki hareketlerin net sonuçlarını hesaba katmaktadır. Yaş dağılımının meslekî mobilité bakımından önemi ve izlenen yolun ayrıntıları daha sonra tartışılmaktadır.

III Bu İncelemede Kullanılan Sınıflandırma

Edwards'ın sınıflandırması amaca uygun görüldüğü için kullanılmıştır. Bu sınıflandırma, nüfus sayımı verileri göz önüne alınarak yapılmıştır ve bu veriler incelememizin kaynak malzemesini oluşturmuştur. Edwards sınıflandırması aşağıdaki grupları içermektedir:⁽⁹⁾

1. Serbest meslek sahipleri
2. Mülk sahipleri (Proprietors), yöneticiler (managers) ve yetkili-sorumlu görevliler (officials)
 - a. Çiftçiler (mülk sahipleri (owners) ve kiracılar)
 - b. Toptancılar ve perakendeciler
 - c. Diğer mülk sahipleri ve yöneticiler
3. Büro çalışanları ve benzerleri
4. Vasıflı işçiler ve ustabaşılar
5. Yarı vasıflı işçiler
 - a. İmalatta yarı vasıflı işçiler
 - b. Diğer yarı vasıflı işçiler
6. Vasıfsız İşçiler
 - a. Çiftlik emekçileri
 - b. Fabrika ve inşaat işçileri
 - c. Diğer işçiler
 - d. Hizmetçilik yapanlar (servant classes)

Bu altı ana grup Edwards tarafından "sosyo-ekonomik statü grupları" olarak adlandırılır ve "gruplar içinde çalışanlar, en azından yaklaşık olarak, sosyo-ekonomik statülerine göre yukarıdan aşağıya doğru sıralanırlar."⁽¹⁰⁾ Edwards, "sosyo-ekonomik statü" ile neyi kastettiğini açıklamamaktadır. Görünüşe göre meslek gruplarını dikey düzenlemesi, belirli ve kesin standartlar kullanılarak değil, daha ziyade gelir düzeylerinde, itibarda, yeterlilik ya da gerekli zekâ ve eğitim derecelerinde kolayca gözlemlenen farklılıklara göre belirlenmiştir. Edwards altı grubun, "kafa işçileri" (ilk üçü) ve "kol işçileri" (son üçü) olmak üzere ikiye ayrılabilceğini ve kol işçilerinin, gerekli beceri ya da ustalık derecesine göre düzenlendiğini belirtir. Her halde de, meslek gruplarının birbirleriyle örtüşmelerinin ölçüsü tam belirlenmemektedir. Anderson ve Davidson'ın belirttiği gibi, Edwards'ın sınıflandırması, meslek gruplarının genel kabul görmüş dikey düzenlenmesidir. Bu sınıflandırmadan daha önce de başka araştırmalarda yararlanılmıştır ve ekonomist F. W. Taussig'in

yaygın olarak kullanılmış bir başka sınıflandırmasının benzeridir.⁽¹¹⁾

1910, 1920 ve 1930 yılları bakımından meslek ve yaş durumuna göre sınıflandırılmış kazanç sağlayarak çalışanlarla ilgili on yıllık nüfus sayımı raporları, bu çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Nüfus sayımı yayınlarının ayrıntılı sınıflandırmaları, Edwards'ın yaptığı yönlendirmeler izlenerek ve Nüfus Sayımı Bürosu'nun yayımladığı mesleki göstergelerin kullanımıyla Edwards'ın gruplarına indirgenmiştir.⁽¹²⁾ Ne var ki, bu şekilde derlenen grupların analizinde iki ufak değişiklik yapılmıştır. Birincisi, tarımsal gruplar -çiftlik sahipleri ve kiracıları, çiftlik yöneticileri ve ustabaşları ve çiftlik emekçileri- parçası oldukları daha büyük gruptan ayrılmış ve ayrıca değerlendirilmiştir. İkincisi, tüm bu gruplar orijinal sınıflandırmaya göre de teker teker analiz edilmiş olsa da ilk iki grup -serbest meslek sahipleri ve mülk sahipleri (proprietors) vb- bir grupta birleştirilmiş ve son üç "kol işçileri" grubu ise diğer bir grupta toplanmıştır. Sınıflandırmada bu iki yeniliğe yol açan mülhazalar şöyledir:

Tarımın kentsel-sınâi ekonomiden farklı bir ekonomik örgütlenme tipini temsil ettiği konusunda genel bir görüş birliği vardır. Tarımsal üretim hâlâ aralarında pek fark olmayan küçük çaplı, bireylerin sahipliğindeki birimlerce gerçekleştirilmektedir.⁽¹³⁾ Çiftçilerin pek çoğunun uğraşında mülkiyet, kontrol, yönetim ve fiili üretim rolleri birleşir. Üretim büyük ölçüde bir mali kârdan ziyade geçim "ücreti" içindir. Tarımsal üretimin en büyük parçasının piyasaya yönelik olduğu doğrudur; fakat çiftçi ailesinin günlük geçimi için bu üretime angaje olur. Bu piyasa şartlarına göre özenle ayarlanan ve olası en fazla kâr hedeflenerek yapılan bir üretim değildir. Pek çok çiftçi için, çiftçilik terimin bilinen anlamıyla bir "meslekten" ziyade bir hayat biçimidir.⁽¹⁴⁾ Ayrıca da, tarım, sanayileşme öncesi dönemde toplam ekonomide sahip olduğu hâkimiyeti de kaybetmiştir. Bugün tarım "sanayi yönelimli"dir. Belli başlı tarımsal üretim kalemleri, sanayi ham maddeleridir ve hattâ tüketim ürünleri bile (et, meyve vb) tüketicie ulaşmadan önce sınâi işleminden geçmektedir. Tarım üreticisi ile kentli tüketici arasına kentsel-sınâi ekonomi girmektedir. Hangi tarımsal kaynakların kullanılacağını dolaylı olarak sanayi tayin etmektedir. Bundan dolayı tarımsal ekonomi, ayrılmaz bir parçası olarak sınâi ekonomiye dâhil edilmeksizin, sınâi ekonomiye tabi olur; yani tarım, sanayi ile bağlantılı olarak işlev görür, fakat aynı ekonomik ilkelere ve uygulamalara göre organize olmaz. Bu iki ekonomi farklı tipte olduklarından, meslek yapıları da olguları zorlamaksızın birlikte değerlendirilemez. Mesleklerin sınıflandırılmasına temel oluşturan toplumsal nitelikler o mesleklerin tabiatında münderiç olmayıp, içinde işlev gördükleri sosyo-ekonomik sistemden türerler. Bu nedenle, bu incelemede, tarımsal meslekler, Edwards'ın sınıflandırmasında içlerine yerleştirildikleri daha geniş gruplardan ayrılmış ve bağımsız şekilde ele alınmıştır.

Tamamen farklı nedenlerle, kentsel-sınâi ekonomide ücretli çalışanlar birbirine karşıt iki grupta toplanmıştır. Daha iyi terimlerden yoksun olduğumuz için, bu iki gruba "Sınâi mülk sahibi sınıf" ve "Sınâi mülk sahibi olmayan sınıf" denilmiştir. Bu ayırımın temeli, üretim ve bölüşüm sisteminin kontrolünde belirgin bir karşıtlığa daymaktadır. İki grubu tanımlarken "kontrol" yerine "mülk sahibi" (owner) terimi kullanılmıştır; çünkü kontrol, ilk başta sahipliğin ayrılmaz bir parçası olmuştur ve

sahiplik sadece yasada öyle kabul ediliyor diye değil de işlevsel olarak etkin biçimde var olduğunda hâlâ öyledir.⁽¹⁵⁾ Kontrolün “sahiplik”le ilişkisi “eski ekonomi” günlerinden bu yana epeyce değişikliğe uğramıştır.⁽¹⁶⁾ O zamanlar kontrol ve yönetim, fiziksel mülk ve elde edilen gelir üzerinde bir dizi hak talebiyle birlikte, “sahipliği” meydana getirmekteydi. On dokuzuncu yüzyılın başlarından itibaren ekonomik gelişimin seyri içinde kontrol ve yönetim, önce mülkiyet ve gelir elde etme hakkı gibi haklar manzumesinden ayrılmış ve ayrı “mesleki işlevler” hâline gelmiştir. Şirket faaliyetleri üzerindeki yasal sınırlamaların giderek gevşemesiyle birlikte, üretimi kontrol edenler ve yönetenler, hisse senetlerini ellerinde tutanların mülkiyet iddiaları ve gerçekleşen gelirden pay talepleri üzerinde de hatırı sayılır bir kontrole sahip olmaya başlamışlardır.⁽¹⁷⁾ Bu değişimlerin sonucunda, terimin genel anlamına ya da hukuksal anlamına göre öyle olmasalar da fiilen sahip konumunda, yöneticiler, müdürler mütevelliler vb, yeni bir meslek grubu yaratılmıştır.⁽¹⁸⁾

Mesleklerin hiyerarşik düzenlenmesinin zemini üzerine güncel tartışmalar, meslek gruplarının elde tutulan kontroldeki farklılıklardan kaynaklanan “üst-ast” ve tabiiyet ilişkilerini görmezden gelme eğilimindedir. Mesleklerin “kontrole” göre tam bir sınıflandırılması bu incelemede üstlenilemez. Esasen böyle bir görevin üstlenilmesi, yazarın yeterlilik düzeyinin de ötesindeydi. Buna rağmen, bu ikiye ayırmayın önemli farklılıklar ortaya çıkarıp çıkarmadığını bulmak için, sınıflandırmanın uçlarında yer alan iki karşıt grubu ele alan deneysel bir girişimde bulunulmuştur. Bu amaçla, üretim üzerinde hatırı sayılır bir kontrole sahip meslekler “mülk sahibi sınıf” (“owner class”) olarak gruplandırılmış ve hiçbir şekilde kontrol hakkına sahip olmayanlar ise “mülk sahibi olmayan sınıf”ta (“non-owner class”) toplanmıştır.

“Mülk sahibi sınıf”a serbest meslekten olanların dâhil edilmesi birkaç sözcükle açıklanmayı gerektirebilir. Bağımsız çalışan pek çok serbest meslek sahibi, ekonomik olarak küçük işletme sahipleriyle aynı konumdadırlar: kendi kendilerinin yöneticileridirler, kendi üretim araçlarının, bürolarının ve ekipmanlarının sahibidirler, sekreter ve asistan gibi yardımcıları istihdam ederler.⁽¹⁹⁾ Organizasyonlara bağlı serbest meslek sahiplerinin konumu, üretim hattında çalışan işçilerden çok yöneticilere ve yetkili-sorumlu mevkide bulunan görevlilere yakındır. Nitekim, kendi departmanında üretimle ilgili kararlar alan ve kendisine bağlı çalışanlar üzerinde kontrol icra eden bir mühendis, bu yolla üretim siyasetlerinin belirlenmesinde pay sahibi olur. Böyle bir kontrolün önemi, hangi niyet ya da amaçla olursa olsun, diğer çalışanları işe alma ve işten çıkarma gücüne sahip olan her çalışanı aynı zamanda bir “işveren” yani “mülk sahibi” sayan sendikalar tarafından da kabul edilmiştir. Elbet-teki, serbest meslek erbabı arasında, yeni mezun olmuş ve ücretli olarak işe alınmış genç mühendis örneğinde olduğu gibi kendine özgü ikili konum içeren durumlar da vardır. Ancak, esas itibarıyla serbest meslek erbabı, küçük mülk sahipleri, organize birimlerin yöneticileri ve yetkili görevlileriyle aynı kategoriye girmektedirler ve bu incelemede öyle sayılmışlardır.

Kontrol bakımından, vasıflıdan vasıfsıza kadar sanayi işçilerinin konumu nettir; “mülk sahibi olmayan sınıfı” oluştururlar. Sosyolojik amaçlar bakımından, vasıflı işçi ile vasıfsız işçi arasındaki temel fark, vasıflı işçinin işi üzerinde belli belirsiz bir kontrole sahip olabileceğidir. Vasıflı meslekler, işçiden makineye “beceri akta-

rımının” henüz tam olarak gerçekleşmediği faaliyetleri kapsarlar; işçiye bırakılmış bir miktar özyönlenme ve inisiyatif mevcuttur. İşin gerektirdiği deneyim ve eğitim düzeyi ölçüsünde vasıflı işçiler yerine çalıştırılacak kişi bulmak vasıfsız çalışanlarda olduğu kadar kolay değildir. Değiş yerindeyse, vasıflı işçi bir miktar yatırımı, bir miktar sermayeyi temsil eder. Vasıflı işçi ile vasıfsız işçi arasındaki bu fark, çoğu zaman vasıflı işçinin işinde kullandığı küçük, taşınabilir aletlerin sahibi olması olgusunda kendini gösterebilir. Kısacası, vasıf (beceri), belli belirsiz olsa da, işçinin elinde kalan son “kontrol” kısıntısı sayılabilir. Fakat, en fazlasından, önceki bir statünün kısıntısı olduğu için, vasıflı işçi ile vasıfsız işçi arasındaki küçük farklar göz ardı edilmiş ve her iki işçi grubu “mülk sahibi olmayan sınıf” a mensup sayılmıştır.

“Büro çalışanları ve benzerleri,” konumları belirsiz olduğu için, sınıflardan birine ya da diğerine dâhil edilmemiştir. Vastanın belli bir miktar kontrol gücü verdiği kabul edildiği ölçüde, bu grup “kol işçileri” olarak sınıflandırılan üç grubun üzerindedir; fakat üretim üzerinde gerçek bir kontrolü yoktur. Edwards’ın derlemesinde diğer sınıflardan artanların yerleştirilmesi gibi bir karakter gösteren bu grup homojen bir birim değildir. Asıl büro çalışanlarına ek olarak, bu grup gazete dağıtıcılarını, sigorta temsilcilerini, gezici satış elemanlarını vb de içerir. Büro çalışanları grubunun üst dilimleri serbest meslek sahiplerinin düzeyine yaklaşır; çünkü üst düzey büro meslekleri meslekî eğitime ihtiyaç gösterir ve kimi yönetsel işlevlerin ifasını gerektirir. Bu olgular göz önüne alınarak, büro çalışanları ve benzerleri sınıflardan birisine ya da diğerine dahil edilmemiştir.⁽²⁰⁾

Bununla birlikte, sınıî mülk sahibi ve sınıî mülk sahibi olmayan sınıflar içine yerleştirilen bütün meslek grupları, Edwards’ın özgün sınıflandırmasına göre ayrı ayrı da ele alınmıştır.

Yukarıda bahsi geçen iki yenilik mesleklerin sınıflandırılmasında değişiklikler değil, daha çok grupların analiz için ele alınış sırasında bir değişikliktir. Ayrıca, tarımsal gruplar ayrı tutulurken ve sınıî gruplar birleştirilirken, çeşitli grupların görece dikey konumları orijinal sınıflandırmaya göre aynen korunmuştur. Sonraki bölümlerde meslek gruplarının analiz sırasına göre düzenlenişi şöyledir:

1. Toplam kazanç sağlayarak çalışanlar
2. Tarımda kazanç sağlayarak çalışanlar
3. Sanayide kazanç sağlayarak çalışanlar
4. Sınıî mülk sahibi sınıf
5. Sınıî mülk sahibi olmayan sınıf
6. Serbest meslek sahipleri
7. Mülk sahipleri, yöneticiler ve yetkili ve sorumlu mevkilerde görev yapanlar (officials)
8. Büro çalışanları ve benzerleri
9. Vasıflı işçiler ve Ustabaşılar
10. Yarı vasıflı işçiler
11. Vasıfsız işçiler
12. Çiftçiler (mülk sahipleri ve kiracılar)
13. Çiftlik yöneticileri ve Ustabaşıları
14. Çiftlik emekçileri

IV Yaş Dağılımı ve Mesleki Mobilité

Mesleklerle ilgili çeşitli nüfus sayımı raporları, kuşkusuz, insanların çeşitli meslek gruplarına giriş ve çıkış hareketlerinin doğrudan bir kanıtını vermez. Fakat bu meslek mensuplarının yaş dağılımı hakkında veri sağlar. Bu inceleme 1910, 1920 ve 1930 nüfus sayım dönemlerinde her bir meslek grubunda bu mesleklere giriş ve çıkış hareketini çıkarsama girişimidir. Hipotez şudur: bir nüfusun zaman içinde iki ya da daha fazla noktada meslekî tasnifi ve her meslekteki yaş dağılımı verili ise, meslek yapısındaki anlamlı değişikliklerin genel bir dizini elde edilebilir. Yukarıda söylenenlerin “anlamlı değişiklikler” ifadesiyle nitelenmesi gereklidir; çünkü bir meslek grubuna giriş ve çıkış hareketleri birbirlerini tamamen dengeliyor olsaydı, herhangi bir mobilité ortaya konulamazdı. Böyle bir durumun vukuu her ne kadar pek olası değilse de, her iki yönde bazı hareketler muhakkak ki birbirini dengelerdi. Bu yüzden, bu teknikle yalnızca net hareketler gösterilecektir. Teknik üzerindeki bu sınırlama, tekniğin değerini düşürmez; zira meslekî tabakalaşma açısından, salt boşalan yerlerin doldurulmasından çok net değişiklikler önemlidir.

Eğer meslek grupları bireylerin birinden diğerine geçişi olmayacak şekilde tamamen kapalı olsaydı, her grubun yaş bileşimi o gruptaki doğum ve ölümlerin sonucu olurdu. O zaman meslek grupları açısından toplam nüfusun yaş piramidi, grupların toplumsal hiyerarşiye göre birbiri üzerine dizilmiş, bağlantıları olmayan ayrı yaş piramitleri dizisinden oluşurdu. Öte yandan, eğer meslek grupları tamamıyla açık olup her grup mensuplarını hemen altındaki gruptan alarak zamanla bir üst gruba terfi ettiriyor olsaydı, her meslek grubu sınırlı bir yaş aralığından oluşurdu. O zaman, meslek grupları açısından toplam nüfusun yaş dağılımı tek bir piramit oluşturur, yaş hiyerarşisi de meslekî sıralanmayı temsil ederdi.

Bu sözü edilen iki durum, herhangi bir gerçek nüfusta saf biçimde bulunamayan “ideal tipik” durumlar olarak varsayılmakta ve referans standartları olarak formüle edilmekteler. Bu öncül önermelerden somut durumlarda bir meslek grubunun yaş yapısı biyolojik yaş yapısına yaklaştığı yerlerde o meslek grubunun “kapalı” ya da kapalı olma eğiliminde olduğu sonucuna varılır. Tam aksine, ne zaman bir mesleğin içinde aşikâr bir yaş grupları yoğunlaşması varsa, o meslek grubu “açık”tır, yani mobilitéye maruzdur.

Bir meslek grubunun yaş dağılımına ilişkin bir inceleme kendi başına o grubun mobilitésini hakkında yeterli bilgiyi veremez. Bununla birlikte, belli bir zaman dilimi içinde bu türden dağılımlar dizisi, bir kuşağın yaşının ifadesi sayılabilir. Eğer belirli bir meslek grubu için on yıl arayla iki yaş dağılımı alınırsa, o zaman ilk dağılımın nüfusu ikinci dağılımın yaş gruplarında on yaş büyük olarak temsil edilir. Bu nedenle, ilk dağılımın her bir yaş grubunu ikinci dağılımdaki on yaş daha büyük yaş grubuyla karşılaştırmak suretiyle, o mesleğin çeşitli yaş gruplarının söz konusu on yıllık zaman dilimindeki mobilitésine ilişkin bir resim elde etmek mümkün olur.

Ne var ki, herhangi bir meslekte mobilitenin tam ölçümü için, ölümler bakımından da gerekli düzeltmeler yapılmalıdır. On yıl zarfında ölen insanların sayısı nüfusun ilk sayısından çıkarılmalı ve sadece hayatta kalanlar, on yıl sonundaki yaş dağılımı ile karşılaştırılmalıdır. Eğer on yılın sonunda bir yaş grubundaki insanların gerçek sayısı yaşadıkları hesaplananların sayısından fazlaysa, o yaş döneminde o

mesleğin içine doğru bir mobilite gerçekleşmiş olmalıdır. Gruptaki kişilerin gerçek sayısı yaşadıkları hesaplananların sayısından az ise, ikisi arasındaki fark o meslek grubundan çıkış hareketi olduğunu gösterir. Hareketin yönü, mesleğe giriş yönünde mi yoksa çıkış yönünde mi olduğu, hareketin miktarı ve yaş dağılımı mesleğin “açık” olup olmadığını ve açıksa ne ölçüde açık olduğunu gösterir.

Meslek grubunun toplumsal hiyerarşideki konumu, gerçekleşmiş görünen böyle bir mobilitenin yukarı ya da aşağı doğru hareketi mi temsil ettiğini gösterir. Eğer yüksek statülü bir meslek grubunun içine doğru ileri yaşlardakilerden bir hareket varsa, insanların kişisel kariyerlerinde ilerledikleri anlaşılır. Bir meslek grubunun içine doğru hareket daha genç yaştakilerden geliyorsa, o meslek grubunun mensuplarını alttaki mesleklerden değil de, mesleğe yeni girenlerden devşiriyor ve bundan dolayı bir kuşağın zaman dilimi içinde meslekler arası mobiliteden etkilenmiyor demektir.⁽²¹⁾

On yılın başındaki bir yaş aralığı (devresi) on yılın sonundaki aynı yaş aralığıyla karşılaştırılarak da yaş analizi yapılabilir. Böylece, yaş dağılımı verilerine iki farklı açıdan bakılabilir: a) belirli bir meslek grubunun her yaş aralığındaki kişi sayısını gösteren veriler olarak; ya da b) Belirli bir yaş aralığındaki kişilerin meslek nişlerinin (meslekteki değişik kümelerin) sayısını gösteren veriler olarak. On yıllık bir zaman aralığıyla bir diğerinden ayrılmış yaş gruplarının karşılaştırılmasında yaşlanmakta olan kişiler üzerine odaklanılır. Özdeş yaş devrelerinin karşılaştırılmasında ise, ilgi odağı meslek nişleri sayısındaki azalma ya da artmadır. Verilere her iki yönden bakış da, mesleki yapıda nelerin vuku bulduğunu ortaya koyar. Belirli bir meslek grubunda 15 ila 19 yaşlarında çalışmaya başlamış bir grup insan, on yılın sonunda 25 ila 29 yaşlarına ulaştıklarında, diğer mesleklerden birçok kişinin kendi saflarına katıldığını görebilirler; fakat on yılın başında ve sonunda o yaş aralığındaki kişi sayıları karşılaştırılınca ortaya çıktığı gibi, 15-19 yaş aralığı için meslek nişlerinin sayısı aynı kalabilir, hatta azalabilir. Yine verili bir meslek grubuna giriş yönünde net bir mobilite olabilir; fakat toplam kişi sayısı azalabilir ve bu da mobilitenin, sayıları sürdürebilecek kadar güçlü olmadığına ya da ekonomide yaşanan değişikliklerden dolayı meslek nişlerinde bir daralma olduğuna işaret eder. Tablolardaki verilerin analizi yapıldığında, bir nüfusun mobilitesi ile meslek nişleri sayısındaki değişiklikler arasında bu tür farklılık örnekleri bulunacaktır.

Yaş dağılımının yukarıda sözü edilen üç tarzda işlenişi, daha önce tartışması yapılmış olan mesleki verilere uygulanmıştır. İzleyen bölümlerde verilerin analizinde, A Dizisi grafikleri meslek gruplarının yaş bileşimini, B Dizisi grafikleri meslek nişlerindeki değişimleri, C ve D Dizileri grafikleri ise mesleki hareketleri temsil etmektedir.

V Kaynak Materyal ve Prosedür

Bu incelemenin verilerinin kaynak materyali, ABD’de 1910, 1920 ve 1930 yıllarında yapılan on yıllık nüfus sayımlardan elde edilen yaş, meslek ve sanayiye dair rakamlardır. Edwards 1930 nüfus sayımı tasnifini daha önce değinilmiş olan sosyo-ekonomik statü grupları içinde gruplandırmıştır. 1930 nüfus sayımı, 1920’deki sınıflandırmanın yeniden gruplandırılıp, sosyo-ekonomik statü gruplarının içine yerleştirilmesini

olanaklı kılan 1920 ve 1930 nüfus sayımlarının karşılaştırmalı bir tablosunu içerir. Son iki nüfus sayımında gelir getiren mesleklerdeki nüfus yaklaşık altı yüz bölüme ayrılmıştır. 1910 tasnifi çok daha ayrıntılıydı, beş bin kalem ayrı başlığı içermektedir ve gruplandırılması daha zordu. 1910'daki mesleklerin 1920'deki eşdeğerleri meslek endeksi kullanılarak bulunmuş ve benimsenen sınıflandırma içine sıkıştırılarak yerleştirilmiştir. 1910 ve 1920'deki her sosyo-ekonomik statü grubu için bu şekilde elde edilen toplam kişi sayısı, Edwards'ın aynı yıllara tekabül eder olarak verdiği toplam rakamlarla kontrolden geçirilmiştir. 1920 verileri, vasıflı çalışanlar ve ustabaşılar grubu dışında Edwards'ın eksiksiz doğrulamıştır. Bununla birlikte, beş buçuk milyonu aşan bu grubun rakamlarındaki sekiz binlik bir fark da çok düşüktür. 1910'un toplam rakamları, karşılaştırmada o kadar iyi sonuç vermemiştir. Sınıflandırma üç kez elden geçirilmiş ve sonuçlarda bir iyileşme görülmekle birlikte uyumsuzluk varlığını sürdürmüştür. Bu incelemede 1910 için kullanılanlar ile Edwards'ın kullandığı toplam rakamlar aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Bir sonraki adım, 1930 dağılımı ile karşılaştırılabilir hale getirmek amacıyla 1910 ve 1920 yaş dağılımlarının beşer yıllık gruplara bölünmesi olmuştur. 1910'daki özgün dağılım şu yaş gruplarındadır: 13, 14 ila 15, 16 ila 20, 21 ila 44, 45 ve üzeri. 1920 dağılımı ise şöyledir: 10-13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 19, 20-24, 45-64, 65 ve üzeri. Matematiksel manipülasyonla yaş gruplarının yeniden dağılımının yapılması verilerin doğasına uygun düşmeyeceği için, toplam yüzdelik çizelgelerde grafik enterpolasyona başvurulmuştur. Önce 1930 rakamlarının grafiği yapılmış; sonra, 1930 eğrisiyle aynı genel konfigürasyona uydukları varsayımıyla, 1910 ve 1920 eğrileri de aynı grafik üzerine, verili yaş noktaları arasına çizilerek bu eğrilerden, 1910 ve 1920 yılları için beşer yıllık aralıklarla yüzdelikler okunmuştur. Birbirini izleyen yüzdelikler arasındaki farklar, ara yaş dönemlerinin yüzdelerini vermiştir. Sonra verili bir meslek grubunun toplam sayısı, kendi yaş aralığı yüzdeliğiyle çarpılmış ve bu işlem, o meslek grubunun mutlak sayılarla yaş dağılımını vermiştir.

Yaş grupları dağılımını bu şekilde bölmek yöntemini daha önce kullanmış olan Mapheus Smith prosedürle ilgili şu açıklamada bulunmuştur: “Her meslek bakımından 1910 ve 1920 eğrilerinin 1930 eğrilerinin genel konfigürasyonunu izlediği varsayımı, mantıksız gözükmemektedir; aslında bir eğrinin bilinen noktalar arasındaki eğiminin benzer verilere dayanan bir başka eğrinin eğimiyle aynı nitelikte olduğunu farz etmek, her mesleğe ilişkin verilerin pürüzsüz bir eğri ürettiğini söylemek kadar makuldür. İkinci varsayım hiçbir zaman ciddi bir şekilde sorgulanmaz; dolayısıyla ilki de sorgulanmamalıdır.” (22)

Dağılımı yeniden yapılan veriler, daha sonra parabolik eğriye yerleştirme formülü uyarınca yuvarlanmışlardır.⁽²³⁾ Ne var ki, düzlenmiş dağılımın toplam rakamı esas rakamdan yüzde bir ya da daha fazla farklı olduğunda, yuvarlanmış dağılım göz ardı edilmiştir. Ayrıca, beşer yıllık temelde yuvarlanmış dağılım, tekrar orijinal yaş gruplarına dönüştürülmüş; özgün yaş tasnifi gereğince yuvarlanmış dağılım rakamları, bu yaş aralıklarına ilişkin fiili rakamlarından birkaç kişiden fazla bir fark gösterdiğinde, yuvarlanmış dağılım göz ardı edilmiştir. Bu doğrulama temelinde, çiftlik yöneticileri ve ustabaşları grubu dışında bütün meslek grupları için yuvarlanmamış dağılımlar tercih edilmiştir.

TABLO I

KAZANÇ SAĞLAYARAK ÇALIŞANLARIN SOSYO-EKONOMİK GRUPLANMASI: 1910

	Edwards'ın Rakamları	Bu İncelemede Kullanılan Rakamlar
Serbest Meslek sahipleri	1,630,995	1,632,638
Mülk sahipleri, Yöneticiler, Yetkili		
Mevkilerdeki Görevliler (Çiftçiler hariç)	2,447,126	2,347,366
Büro çalışanları ve benzeri çalışanlar	3,826,972	3,826,959
Vasıflı çalışanlar ve ustabaşılar*		
(çiftlik yöneticileri ve ustabaşıları dâhil)	4,472,399	4,464,060
Yarı vasıflı çalışanlar	5,548,163	5,512,344
Vasıfsız çalışanlar (tarım emekçileri hariç)	7,963,374	8,045,956
Çiftçiler (mülk sahipleri ve kiracılar)	6,132,380	6,132,380
Çiftlik emekçileri	6,205,633	6,205,633

* Edwards, çiftlik yöneticileri ile ustabaşılarını ayrı ayrı sınıflandırmamış.

Belirtildiği gibi, nüfusun meslekî mobilitesi hakkında veri elde etmek için 1910 ve 1920'nin meslek gruplarına ilişkin rakamlar 1910-1920 ve 1920-1930 on yıllarındaki ölüm oranları da gözetilerek düzeltilmeliydi. 1910-1920 ve 1920-1930 on yılları için toplam nüfustaki ya da her meslek grubundaki ölümlerin tabloları bulunmadığı için, ölümler göz önüne alınarak düzeltmenin başka araçları geliştirilmeliydi. Toplam nüfus söz konusu olduğunda, on yılın başındaki yaş gruplarının on yılın sonunda on yaş büyük gruplarla sözü edilen karşılaştırılması, ülkede iç ve dış göç yoksa sağ kalanların (grup içinde kalanların) oranını verecektir. Aslında, toplam nüfus bakımından bu tür oranlar elde etmek için yaş verilerini kullanılan incelemeler göçün etkilerini göz ardı etmiştir.⁽²⁴⁾ Ama bu araştırmayı yürütenin grup içinde kalma oranlarını oluşturma denemesi, göçün önemsiz olduğu varsaymanın dayanaksız olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, göç yönünden de bir düzeltme yapılmasına çalışılmıştır.

1925 öncesi içgöç ve dışgöç verileri, bu çalışmada kullanılamayacak kadar geniş yaş grupları hâlinde tasnif edilmiştir. 1925'ten 1930'a kadar olan veriler 16'dan 45'e kadar ki yaş aralığında beşer yıllık olarak düzenlenmiştir. Ancak yaş kümelerinin sınıfsal sınırları, meslek grupları için seçilen sınırlarla aynı değildi; bu nedenle, ve-

riler daha önce açıklanan grafik yöntemle yeniden dağıtılmıştır. Göçmenleri 1925 ve 1930 yılları arasındaki yaş dağılımının 1910-1920 ve 1920-1930 yıllarındaki on yıllık dönemleri de temsil edeceği varsayımıyla, her on yılın toplam içgöç ve dışgöç rakamları buna uygun yaş gruplarına dağıtılmıştır. Her yaş grubundan dışarıya göçenler, her on yılın sonundaki toplam nüfusun eş yaş grubundan çıkarılmış, içeriye göçenler eklenmiştir. Bu şekilde elde edilen rakamlar, önceki on yılda herhangi bir göç hareketi olmasaydı, 1920 ve 1930'da ABD nüfusunun ne kadar olacağını yaklaşık olarak ifade etmektedir. On yıl aralıklı yaş grupları bakımından bu şekilde düzeltilen 1920 nüfusunun 1910'da var olan nüfusa oranı, 1910 nüfusunun yaş aralıklarına göre grup içinde kalma oranlarını ifade etmektedir. Bu grup içinde kalma oranları daha sonra yuvarlama işlemine tabi tutulmuştur.

Hayatta kalma (grup içinde kalma) oranlarını elde etmeye yönelik bu prosedürünün geçerliliğini kontrol etmek için, aynı prosedür ölüm cetvelleri mevcut olan 1900 ve 1910 yıllarının toplam nüfus rakamlarına da uygulanmıştır. Oranlar ilk önce göç konusu bakımından düzeltme yapılmaksızın hesaplanmıştır. O dönemin ölüm cetvelleriyle karşılaştırıldığında bulunan oranların, göçün önemsiz olduğu varsayımını haklı çıkaramayacak kadar yüksek olduğu görülmüştür. 1900-1910 döneminin yalnızca yolcu hareketlerine ilişkin veriler bulunduğu (ve göçle ilgili veriler bulunmadığı) için, 1910-1920 ve 1920-1930 on yıllarına göre daha da kabaca yapılan düzeltmeden sonra, oranlar çok fazla yükselmiştir. (Nitekim) 1900 ve 1910'un ölüm cetvelleriyle karşılaştırıldığında, düzeltilmiş oranlar 20 ile 40 yaşları arasında biraz yüksek çıkmıştır. Göçe değin düzeltilmesi yapılmadan, 1910-1920 ve 1920-1930 on yılları için de grup içinde kalma oranları hesaplanmıştır. Bu rakamların da göçü ihmal edilebilir saymayı halkı çıkaramayacak kadar yüksek oldukları anlaşılmıştır. Son olarak, 1910-1920 on yılı için düzeltilmiş oranlar, 1910 ölüm cetvelinden elde edilen oranlarla aynı grafik üzerine işaretlenmiştir. Bu iki eğri, birincinin aşağı doğru eğime geçtiği 10-25 arasındaki yaş grubu hariç birbirine yakın bir seyir izlemiştir. 1920-1930 on yılı için düzeltilmiş oranların eğrisi ile 1930 erkek ölüm cetvelinden türetilen oranların eğrisi de, ilk oranların biraz yüksek olduğu 20 ile 35 yaşları hariç, aynı eğilimi sergilemiştir. Bu sinama, hayatta kalım (grup içinde kalım) oranlarının, göç göz önüne alınarak yapılan yaklaşık düzeltmeyle hesaplandığında hâla hatalar içerdiklerini, ancak, böyle bir düzeltme yapılmadan elde edilen oranlardan gerçek duruma çok daha yakın olduklarını göstermiştir.

Meslekî mortalitedeki differansiyallerin bulunduğu bilinirse, toplam nüfus bakımından hayatta kalım oranlarının her meslek grubu için kullanılıp kullanılmayacağı bir sonraki soru olmuştur. 1930'da yapılan bir çalışma Edwards'ın sınıflandırmasına göre, geniş yaş grupları itibarıyla erkekler için meslekî ölüm oranlarını vermiştir.⁽²⁵⁾ Meslekî ölüm oranlarının bir on yıldan diğerine fazla değişmediği varsayımıyla, 1910-1920 ve 1920-1930'un genel hayatta kalma oranları bahsedilen çalışmanın meslekî ölüm oranlarına uyarlanmıştır. Uyarlamalar şu şekilde yapılmıştır: a) Toplam nüfus için hayatta kalma oranları yüzden çıkarılarak, ölüm oranları elde edilmiştir; b) bu ölüm oranları, 1930 yılı meslekî ölüm oranlarıyla aynı yaş grupları içinde düzenlenmiş; c) meslekî ölüm oranları, toplam nüfus bakımından ölüm oranlarının yüzdeleri olarak ifade edilmiş; d) genel ölüm oranları yüzdelik

farklılıklarıyla çarpılmış; e) düzeltilmiş ölüm oranları tekrar sağ kalım (grup içinde kalma) oranlarına çevrilmiş ve bu oranlar yuvarlanmıştır.

Her meslek için bu şekilde elde edilen grup içinde kalma oranları kullanılarak, 1910-1920 ve 1920-1930 on yılları için meslek ve yaş itibarıyla grup içinde oldukları umulanların sayısı hesaplanmıştır. Bir on yılın sonunda fiili nüfus ile beklenen nüfus -grup içinde olanlar- arasındaki fark mobilitenin miktarını, yönünü (gruba giriş yönünde mi, gruptan çıkış yönünde mi?) ve yaş dağılımını vermiştir. Bu farklarla ölçülen nüfusun hareketi, dikey ya da yatay karşılaştırma temelinde yaş dağılımıyla ifade edilebilir. Dikey olarak karşılaştırıldığında, her yaş grubunun hareket miktarı o yaş gurubunda grup içinde olanların yüzdesi olarak ifade edilir. Yatay olarak karşılaştırıldığında, toplam birleşik hareketlerin -yani, yön dikkate alınmadan toplanmış hareketler- bir yüzdesi olarak ifade edilir. Verilere hem dikey hem yatay bakmak gereklidir; çünkü grup içinde kalanlar bakımından, bir yaş grubu düşük bir mobilite gösterirken, o yaş grubunun gerçek sayı bakımından hareketi meslek grubunun toplam hareketlerinin büyük bir bölümünü oluşturabilir ya da bunun tersi doğru olabilir. Örneğin, sonraki analizde, 50'nin üstü yaştakilerin grupta kalma bakımından her zaman büyük kayıpları olmakla beraber, toplam hareketler bakımından bu kayıpların önemli ölçüde daha az olduğu görülecektir. Bu farkın nedeni, ileri yaşlarda grupta olanların sayısının hızla azalması ve dolayısıyla yüzdelik taban küçüldüğü için aynı miktardaki hareketin daha büyük yüzdelere vermesidir. C dizisi grafikler dikey olarak karşılaştırılmış, D dizisi grafikler ise yatay olarak karşılaştırılmış meslek gruplarının yaş aralıklarına göre mobilitelerini ifade eder. Bu iki karşılaştırma şekli meslek nişlerindeki değişiklikler -yani, her on yılın başında ve sonunda karşılık gelen yaş grupları arasındaki farklılıklar- için de kullanılmıştır. Meslek nişlerinin yatay karşılaştırılmasıyla ilgili veriler grafiklerde değil, tablolarda gösterilmektedir (E dizisi). Bu verilerin sonuçları dikey karşılaştırmanın gösterdiği eğilimlerden çok farklı değildi; bu yüzden, bunların grafik gösterimi, metni gereksiz yere grafiklerle doldururdu.

Mobilite grafiklerinde eğrinin sıfır çizgisi üzerindeki kısımları gruba giriş hareketini, sıfır çizgisinin altındaki kısımlar ise gruptan çıkış hareketini göstermektedir. Meslek nişleri grafiklerinde, artış eğrinin sıfır çizgisinin üzerinde, azalış bu çizginin altında gösterilmektedir. Tablolarda, hareketin yönündeki farklar ve meslek nişlerindeki değişiklikler (+) ve (-) işaretleriyle belirtilmektedir.

Mobilite grafikleri (C ve D dizileri) on yıllık dönemlerin ilk yıllarındaki yaş ölçeği temel alınarak çizilmiştir. Örneğin, 1910-1920 on yılına ait eğride 20-24 yaş aralığını gösteren nokta, 1910'da 20 ila 24 yaşında olup, 1920'de 30 ila 34 yaşına ulaşan kişilerin mobilite yüzdesini göstermektedir. Mobilite verileri, yaş dağılımı ve meslek nişleri grafiklerinde olduğu gibi 10 ila 75 yaşları yerine, 20 ila 65 yaşları için gösterilmiştir. Birçok meslek grubunda 10 ila 20 yaş rakamları o kadar küçüktü ki, dikey karşılaştırma temelinde yüzdeleri hesaplamak mümkün olmamıştır - bölünler sıfıra yaklaştıkça bölümler sonsuza yaklaşır. Yatay karşılaştırma temelinde bile, kimi durumlarda en genç yaşlardakilerin yüzdeleri, geri kalanlarla aynı skalada gösterilemeyecek kadar yüksek çıkmıştır. Orijinal verilerdeki yaş dağılımı 75 yaşına kadar uzandığı için, yaş skalasının yaşlılar ucuna sınır koymak zorunluluğu duyul-

muştur; yani incelenen on yılların başlangıcında, izleyen on yılların sonundaki yaş sınıflandırmalarıyla karşılaştırılabilecek verisi olan en üst yaş grubu 60-64 yaş grubu olmuştur.

Mobilitayı tartışmak amacıyla, özgün yaş grupları üç bölüm hâlinde ele alınmıştır: 1) 10 ila 20 yaş arası, 2) 20 ila 50 yaş arası ve 3) 50 yaş ve üzeri. En genç yaşta-kilerin mesleğe yeni girenler ve 50 yaşından büyük olanların da başka bir mesleğe geçmekten ziyade emekliye ayrılanlar olmaları daha olası olduğu için böyle bir ayırım yapılmıştır. Yalnızca 20 ile 50 yaş arasında gerçekleşen mobilita, meslekler arası hareketleri göstermektedir. Tarım ve sanayi emekçilerinde, bu mesleklere giriş yaşı düşük olduğu için, meslekler arası mobilitenin yaş sınırı 15 yaşa düşürülmüştür.

VI Verilerin Analizi

1. Toplam Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfus (A, B, C ve D dizilerinin 1 Numaralı grafikleri). Toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfus, sırasıyla yüzde 8.5 ve 17.6 olmak üzere, 1910-1920 ve 1920-1930 on yıllarında giderek artan bir oranda büyüme göstermiştir.⁽²⁶⁾ Ama kazanç sağlayarak çalışan nüfusun toplam nüfusa göre oranı 1910'da yüzde 41.6 iken, 1920'de yüzde 39.2'ye düşmüştür. 1930'da biraz yükselip yüzde 39.7'ye çıkmıştır. İncelenen dönemde yaş bileşimi yaşlanmıştır, ama daha fazla büyümenin olduğu ikinci on yılda yaşlanma birinci on yıldakinden daha azdır. Büyüme oranı ile yaşlanma arasındaki bu ters bağıntı daha sonra belirli meslek gruplarında karşımıza tekrar çıkacaktır. Çalışanların yaş bileşimi toplam nüfustan daha gençtir ve ikisinin yaş dağılımı eğrilerinin konfigürasyonu farklıdır. Bu olgu mesleklerin yaş grupları bakımından seçicilik gösterdiklerine işaret eder. Her üç nüfus sayımında 20 ile 45 arası yaş grubu toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusun yarısından fazlasını, toplam nüfusun ise yalnızca yüzde 38-39'unu içermektedir. 20-24 yaş aralığı toplam kazanç sağlayarak çalışanların en sık rastlanan grubudur. Kazanç sağlayarak çalışanlar grubunun yaş bileşimindeki değişiklikler 20 yaşından küçük olanların göreceli sayısında azalma ve 40 yaşından büyük olanların göreceli sayısında artışla etkilenmiştir. 20 ila 40 yaş arası dağılım, bir sayım tarihinden diğerine hemen hemen sabit kalmıştır.

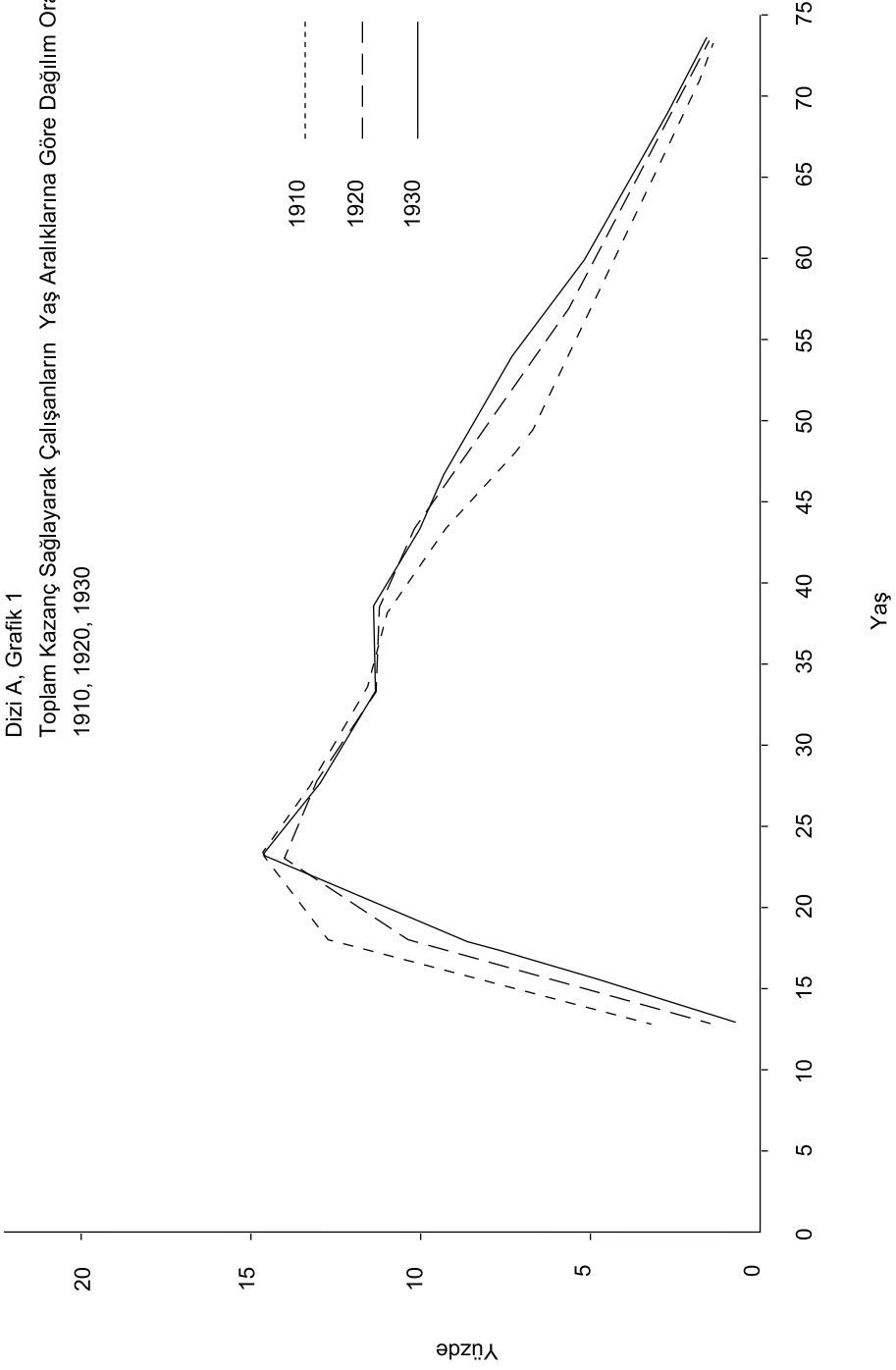
Her on yılın başında on yaş altındaki gruplardan yeni gelenler çıkarılınca, mesleklere net giriş hareketleri, 1910 ila 1920'de grup içinde bulunanların yüzde 4.1'i ve 1920 ila 1930'da yüzde 16.6'sı olmuştur. İlk on yılda 9 milyon olan hareketlerin toplam bileşik sayısı, ikinci on yılda 12 milyonun üzerine çıkmış ve bunların sırasıyla yüzde 57.7'si ve yüzde 75.7'si çalışan grubun içine hareketlerden oluşmuştur. İlk on yılda mesleklere giriş hareketlerinin tümü, ikinci on yılda ise neredeyse tümü 10 ila 14 ve 15 ila 19 yaşlarında gerçekleşmiştir; bunlar, çalışma yaşamına ilk giriş yaşlarını göstermektedir. 1920-1930 on yılında mesleklere girişlerin 25 ila 35 gibi geç sayılan yaş dilimlerinde gerçekleşmesinin nedeni üzerinde yalnızca tahmin yürütülebilir. Akla gelen ilk ihtimal, hesaplanmış grupta kalma oranlarının bu yaşlar için çok düşük olması, bunun da mesleklerin içine doğru belirgin bir mobilita durumu yaratmasıdır. Oranların geçerliliğine ilişkin daha önceki tartışmada belirtildiği gibi, hesaplanmış grup dışında kalma oranlarının, 20 ila 35 yaşları arasında yüksek eğilim göstermiş bulunması, grup içinde kalım oranlarının çok düşük hesaplan-

mış olma olasılığını düşündürmektedir. Diğer yandan, 1920-1930'un mobilite eğrisi 35 yaşa kadar 1910 ila 1920 eğrisiyle aynı konfigürasyonu göstermektedir. İki eğri arasındaki bu benzerlik, 1910-1920 grup içinde kalma oranının çok düşük olduğu varsayımıyla açıklanamaz; çünkü bu on yıl için, ikinci on yıl için kullanılanlarla aynı yönelimi göstermeyen farklı bir oran kümesi kullanılmıştır. Bu nedenle, mobilitenin bir kısmı gerçek olmaktan çok, görünüşte olsa bile -grup içinde kalma oranları düşük öngörüldüğü için - 25 ile 35 yaşları arasında mesleklere doğru gerçek bir hareketi ifade edebilir. Daha sonra görüleceği gibi, 1920-1930'da iki meslek grubuna, serbest meslek sahipleri grubu ile mülk sahipleri ve benzerleri grubuna doğru büyük bir hareket gerçekleşmiştir. Bu mesleklere giriş yaşı diğer mesleklere göre daha yüksektir ve 25 ile 35 yaşları arasındaki çalışanlarda olduğu görülen mobilitenin nedeni mesleklere doğru bu hareket olabilir.

35 yaşından sonra dışa doğru mobilitede belirgin artış, muhtemelen kadınların evlendikten sonra işten ayrılmalarından kaynaklanmaktadır. D dizisinin 1. grafiğinde görüldüğü gibi, mesleklerden çıkma hareketi 45 yaşından sonra istikrar kazanmıştır.

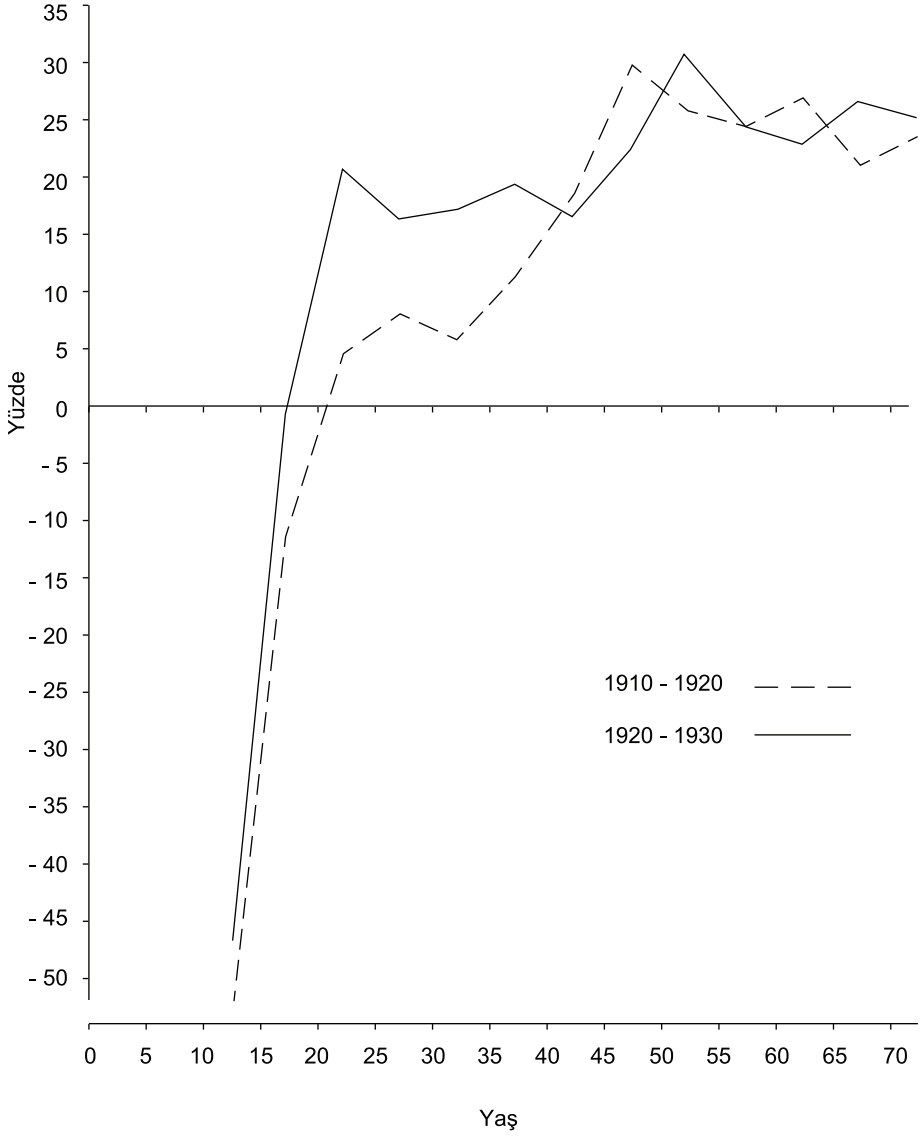
Dizi A, Grafik 1

Toplam Kazanç Sağlayarak Çalışanların Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Oranı:
1910, 1920, 1930

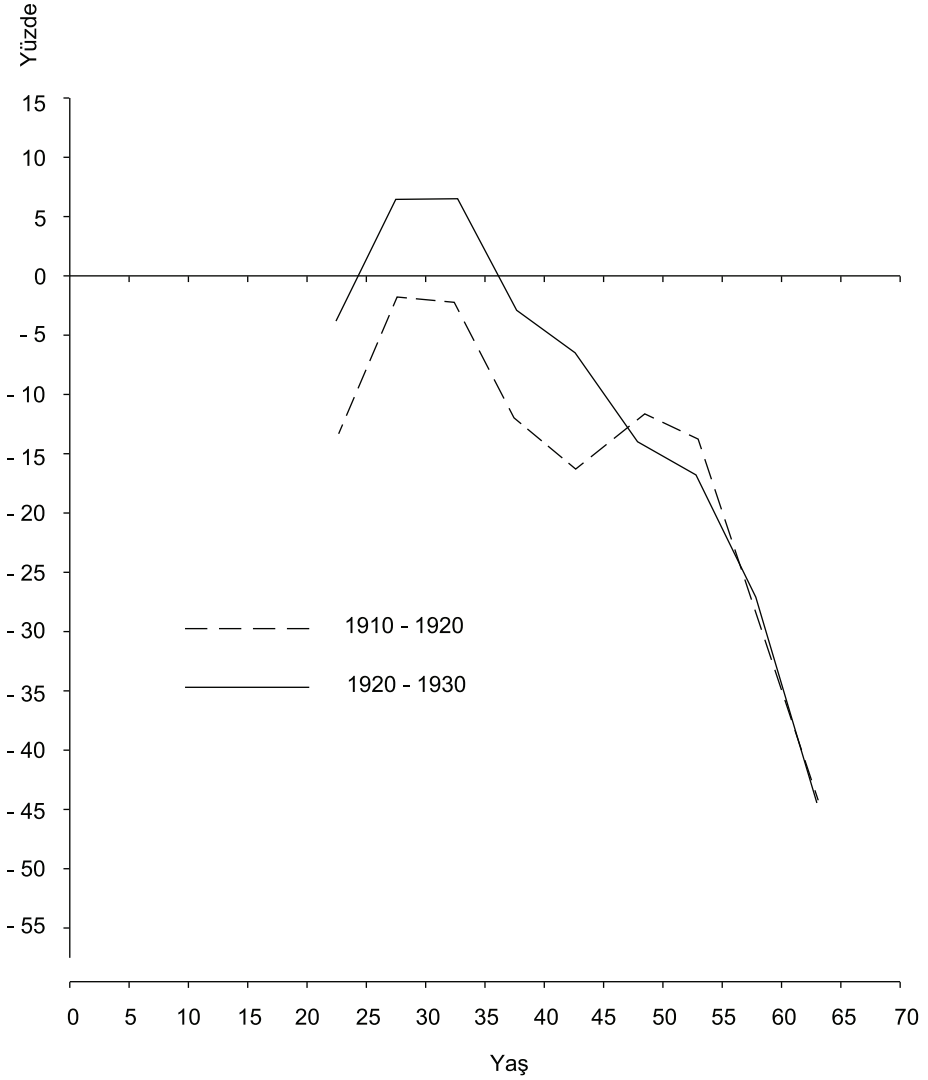
Dizi B, Grafik 1

1910 ile 1920 ve 1920 ile 1930da Toplam Kazanç Sağlayarak Çalışanlar Grubu İçinde Karşılık Olan Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları .

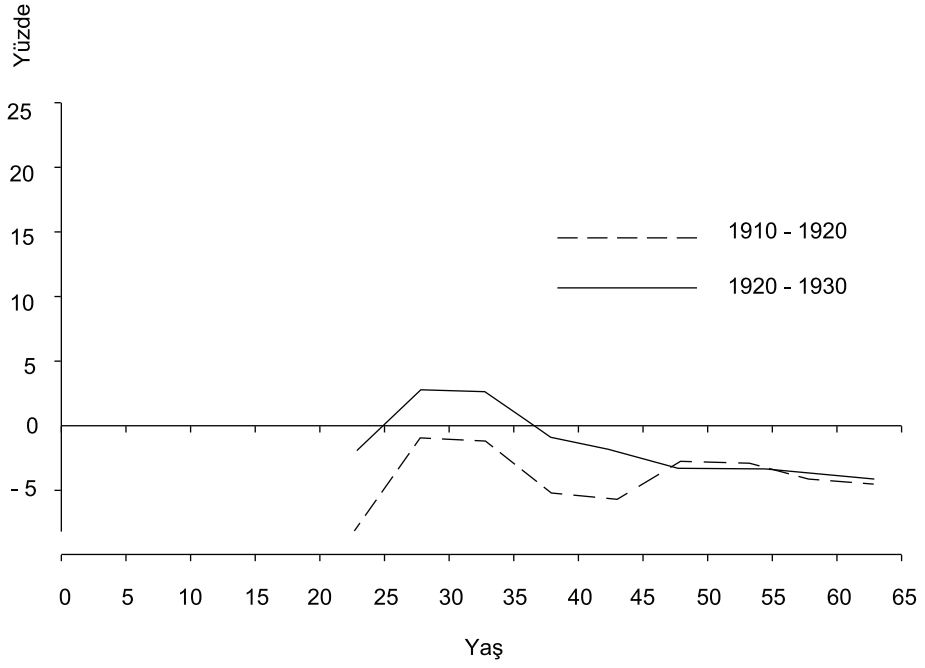
Dizi C, Grafik 1

Toplam Kazanç Sağlayarak Çalışanların Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde.

Dizi D, Grafik 1

Toplam Kazanç Sağlayarak Çalışanlar Grubunun Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Oranı, 1910-1920, 1920-1930

Meslek nişleri 10 ila 20 yaş arası için, ikinci dönemde daha az olsa da bütün dönem boyunca azalmıştır. Bu olgu, mobilite verileriyle ilişkilendirilince şu anlama gelir: her on yılın başında 10 ila 20 yaşında olan gruplar 20 ila 30 yaşlarına ulaştıklarında, saflarına çok sayıda yeni kişi katılmış; fakat geride bıraktıkları yaşlar için niş sayısı azalmış, o yaşlarda daha az kişi onların yerini almıştır. Nitekim, on yılların sonunda 10 ila 20 yaşlarına ulaşan yeni başlayanların sayısı 1910-1920'den 1920-1930'a kadar yüzde 5.6 düşmüştür. Bu yaşlar, 1920'de toplam çalışanların yüzde 12.0'ını, 1930'da yüzde 9.6'sını oluşturuyordu. 20'den büyük tüm yaşlar için meslek nişleri artmıştır. Dönem boyunca genç yaşlar için artışlar görece daha büyük olmuştur. Yaşlıların oranı birinci on yıldan ikinci on yıla hemen hemen hiç değişmeden kalırken gençlerin sayısındaki artış, gençlerin ve yaşlıların görelî konumlarındaki değişme gençlerin sayısındaki artıştan ileri gelmiştir. Bununla birlikte en fazla görelî kazanım elde edenler en küçük yaştakiler değil, 25 ila 50 yaş arasında olanlardır.

2. Tarımda Kazanç Sağlayarak Çalışanlar (Çizelge 1, A, B, C ve D dizilerinin 1. grafikleri). İncelenen iki on yıl boyunca toplam nüfus sırasıyla yüzde 14.9 ve yüzde 16.1, toplam çalışan nüfus yüzde 8.5 ve yüzde 17.6 artarken, tarımsal nüfus ilk on yılda yüzde 16.0, ikinci on yılda yüzde 1.8 olmak üzere sürekli gerilemiştir. Tarımsal üretimde yaşanan değişikliklerin ikinci on yılda daha belirgin bir düşüşe yol açacağı beklendiğinden iki on yıl arasındaki yüzdelerde önemli fark anlamlıdır. Savaş sırasında gelen dış talep 1910-1920 döneminde tarımsal üretimi canlandırmıştı ve tarımda makineleşme de daha yeni başlamıştı. Oysa 1920 ila 1930'da genel ticari refaha rağmen tarım sıkıntı içindeydi. Nüfus istatistiklerinin de gösterdiği gibi, ekili alanlar ilk kez gerilemiş,⁽²⁷⁾ makine kullanımı artarak insan emeğinin yerini almıştır – bütün bunlar 1920-1930 on yılında tarımsal nüfustaki gerilemenin bir önceki on yıldakinden fazla olmasına yol açmış olmalıdır.

Amerikalı çiftçilerin Dünya Savaşından beri içinde bulundukları kötü durumu tartışırken, tarımsal nüfusun bu görelî istikrarı durumu değerlendirirken önemli bir faktör olarak hesaba katılmalıdır. Nüfusun tarım dışına hareketi, tarımsal nüfusun kaliteli unsurlarını kuruttuğu ve toplumsal uyumsuzluk sorunları yarattığı varsayımıyla, şimdiye dek endişe verici bir “toplumsal sorun” olarak görülmüştür. Oysa tarımsal ekonomiyi yeniden düzenleme ve iyileştirme açısından bakıldığında, tarımsal mesleklerden dışarıya yetersiz hareketin çekilen sıkıntılara katkıda bulunan bir faktör olduğu görünmektedir. Ekili alanlar daralır ve çalışan başına verimlilik artarken, tarımsal nüfus bir nedenle toprağa bağlı kalıp meslekî kalabalıklaşmaya neden olmakta, yeni tarım teknolojisinin gerektirdiği büyük çiftlikler hâlinde yeniden düzenlenmeyi engellemekte ve grubun yaşam standardını düşürmektedir.

Tarımsal nüfusun görelî yaş dağılımı, genel gerilemenin bu grubun yaşlanıyor olmasına katkıda bulunan bir faktör olabileceği izlenimini vermektedir. İki grubun 40 yaş sonrası görelî dağılımlarından anlaşıldığı gibi, tarımsal nüfus toplam nüfustan daha fazla yaşlanmaktadır. Tarımsal nüfusta 15-20 yaş arasında toplam nüfusta bulunmayan hafif bir yoğunlaşma vardır. Bu farklılıklar dışında, iki grubun on yaş sonrası dağılımı oldukça benzerdir. Aslında, bu incelemede ele alınanlar içerisinde yaş bileşimi toplam nüfusun yaş bileşimine çok benzeyen tek grup tarımsal nüfustur. Bu benzerlik yalnızca tesadüfi olamaz. Bunun, diğer mesleklerde rastlanmayan,

ama tarımsal mesleklere özgü olan karakteristiklerin göstergesi olduğu sonucuna varılmalıdır. Bir önceki bölümde, bir toplumsal kastın, yani kapalı, kendi kendini üreten bir toplumsal birimin özelliklerine sahip olma eğilimi taşıyan her hangi bir geniş meslek grubunun, biyolojik doğum ve ölüm olaylarının sonucu olan dağılıma benzer bir yaş dağılımına sahip olacağı hipotez olarak ileri sürülmüştü. Tarımsal nüfusun yaş bileşiminin toplum nüfusun yaş bileşimine benzerliği, tarımsal mesleklerin görece kapalı olma niteliğine işaret etmektedir. Tarımsal üretimin organizasyonunun doğasının bir sonucu olarak, tarımla meşgul olan nüfusun diğer meslek gruplarından çok daha az hareketli olduğu kabul gören bir olgudur. Çiftçilik toprağa ve donanımına sahip olmayı gerektirmekte; bu da insanları toprak parçasına ve mesleğe bağlamakta; miras yoluyla, mesleğin bir kuşaktan diğerine geçişi gerçekleşmektedir. Tarım bireysel bir meslek değil, daha çok bir aile mesleğidir. E. G. Nourse'nin özlü bir biçimde ifade ettiği gibi, "Tarım, birçok uğraşanı için bilinen ticari anlamda bir işletme değil, bir yaşam biçimidir." (28)

Diğer mesleklerle karşılaştırıldığında tarımdaki görece hareketsizlik, kuşkusuz, iki on yıl boyunca tarıma hiç giriş veya çıkış hareketi olmadığı anlamına gelmez; ya da daha yaşlı grupların görece çoğalmasında, bu yaş gruplarına gerçekten bir akışın olduğuna işaret etmez. Nitekim 1920'de 20 ve üzeri yaştaki tarımsal nüfus 1910'dan grupta kalanların sayısından yüzde 21.3 ve 1930'da 1920'den grupta kalanların sayısından yüzde 9.5 daha az olmuştur.(29) Sözü edilen durumda gruptan çıkışa ilişkin olan bu oranlar, nüfusun, incelenen on yıllık dönemlerdeki mobilitelerinin ölçüleridir. Toplam sayıların gerilemesi gibi, bu oranlara göre ikinci on yılda dışarıya doğru mobiliteler büyük ölçüde azalmıştır. 20 yaşın üstündekilerin yerine mesleğe yeni girenleri de katarak 1920'deki toplam sayılar alınsa da ulaşılan rakam yine de grup içinde olmaları beklenenlerin sayısına eşit olmamaktadır. Toplam gerçek nüfus ile grupta kalanların sayısı arasındaki bu eşitsizlik, ölümden kaynaklanan kayıplar üzerine bir açıklık sunmamakla beraber, mesleğe yeni girenlerin, dışarı doğru hareketin doğurduğu kayıpları telafi edecek kadar çok olmadığını göstermektedir; ölümden kaynaklanan kayıplar da hesap içinde değildir. Ayrıca, 1930 yılında toplam tarımsal nüfus, grup içinde kalmaları beklenenlerin sayısından çok az fazladır; bu da mesleğe yeni başlayanların sayısının dışarıya doğru hareketten kaynaklanan kayıpları dengelediğini, ancak, ölümlerden kaynaklanan eksiklikleri telafi etmediğini göstermektedir.

Yaş aralığına göre mobiliteler (Grafik I, C ve D dizisi), her iki on yılda da 15 yaş üstü tüm gruplarda hareketin grup dışına yönelik olduğunu göstermektedir. Yalnızca 10 ila 14 yaş grubunda grup içine doğru bir mobiliteler vardır ve böyle bir mobiliteler gruba yeni girenleri ifade etmektedir. 15 ila 25 arası yaş grupları en ağır kaybı yaşamış, ondan sonra dışarı doğru mobiliteler istikrar kazanma eğilimine girmiştir. Toplam tarım nüfusunun gerileme oranı ikinci on yılda düşmüş ve en çok gerileme 25 ila 45 yaşları arasında görülmüştür. İlk on yıldaki gerilemesiyle karşılaştırıldığında, bu grup ikinci on yılda dışarı doğru hareket oranında dikkate değer bir düşüş göstermiştir. 20'nin altındaki yaşlarda değişim oranı düşük ve 45 üstü yaşlarda ise neredeyse sabit kalmıştır. Tarımsal mesleklerdeki dalgalanmalar, şu halde, yaşça en küçükleri değilse de genç yaştakileri diğerlerinden daha fazla etkilemiştir. Gerileme

büyük olduğunda, bu yaş gruplarından dışarıya hareket de büyük olmuş, gerilemede düşüş olunca bu yaş gruplarından dışarı doğru hareket de azalmıştır. En küçük yaş grupları dışı doğru en büyük hareket oranını sergilerken, orta yaş gruplar dalgalanma yaşadıkları ve daha yaşlı gruplar da sabit kaldıkları için, tarımın bu yaşlı gruplara uygun olduğu söylenebilir. Her yaş grubunda grup içinde kalanlara göre mobilite eğrilerinin (Grafik 1, C dizisi) 50 yaşından sonra keskin düşüşler göstermesi, bu sonucu zedelememektedir. Daha ileri yaşlarda grup içinde kalmış olanlar benzer miktarlarda hareketlere göre daha yüksek yüzdeler oluşturarak hızla azaldıklarından eğriler keskin bir şekilde düşerler. Dahası hatırlanacağı gibi, gelir getiren işlerde çalışan toplam nüfusa ilişkin olarak da, C dizisi grafiklerin eğrilerinde 50 yaşından sonra benzer hızlı düşüşler bulunmuştu. Toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfus örneğinde, 50-54 yaş grubunda dışı doğru hareket 1910-1920'de grup içinde kalanların yüzde 13.9'u, 1920-1930'da yüzde 16.6'sı olmuştur. Aynı yaş grubunda tarımsal nüfus için aynı temelde hesaplanan oranlar, iki on yıl için sırasıyla yüzde 18.7 ve yüzde 18.0'dir. İkinci on yıla ilişkin oranlar, toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusa ilişkin oranlardan biraz daha yüksek olmalarına rağmen, bu iki grubun daha genç yaşta olanların -35 yaşa kadar olan- oranları arasındaki fark daha da büyüktür.

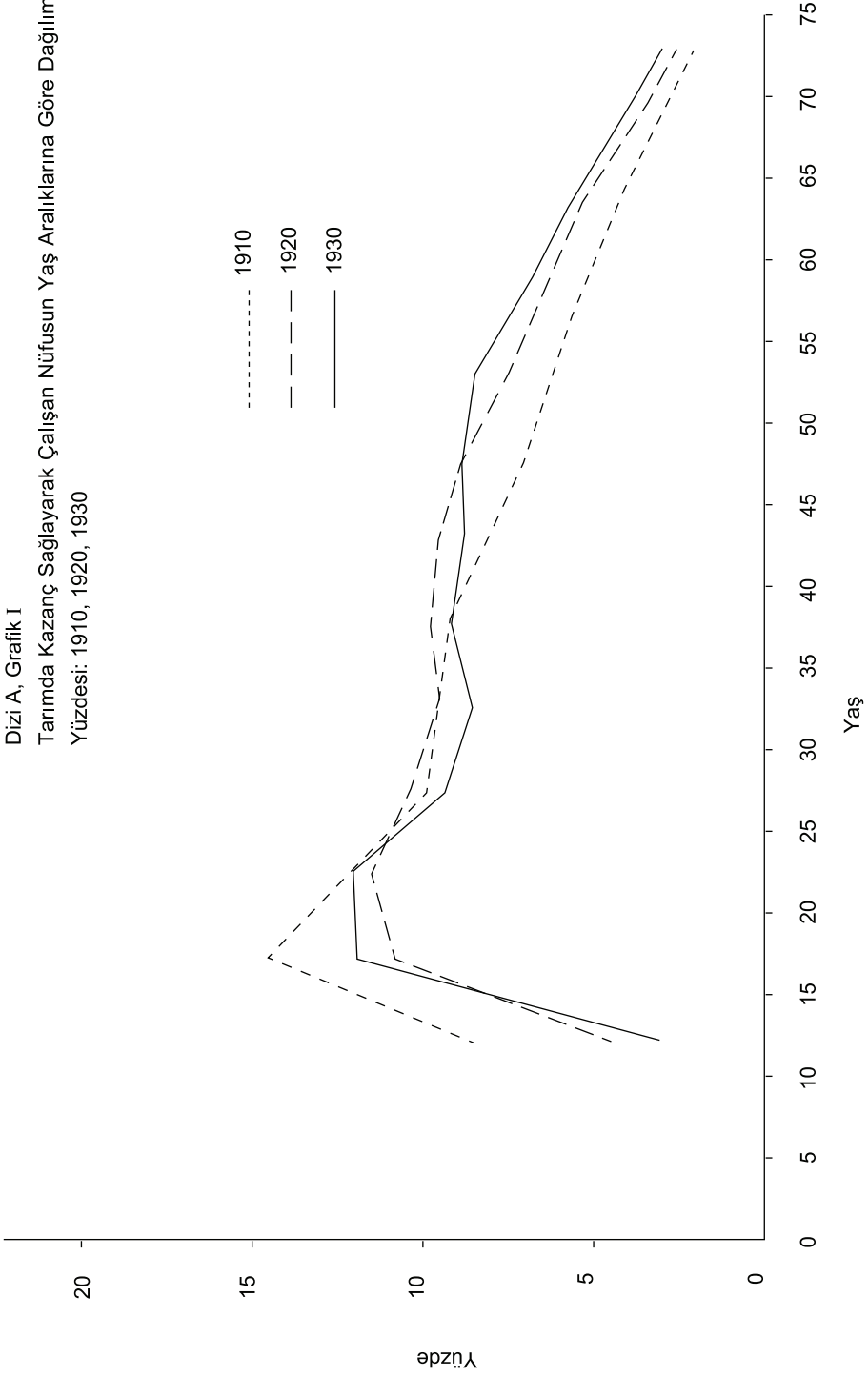
Meslek nişlerindeki değişiklikler (Grafik I, B Dizisi ve E dizisi Tablo, 2. satır), 45 üstü yaşların, genç yaş gruplarından genel çizgileri itibarıyla daha iyi konumda oldukları yönündeki sonucu desteklemektedir. Dışa doğru görece istikrarlı bir mobiliteye sahip olan 50'den sonraki yaş grupları için meslek nişleri ilk on yıldan ikinci on yıla giderek büyüyen oranlarda artmıştır. Dışarı doğru hareketin azalma gösterdiği orta yaş gruplarında meslek nişleri beklenene tersine ikinci on yılda ilkinden daha fazla artmamış, artış giderek gerileyen bir oranla gerçekleşmiştir.. Bu olgular, tarımsal meslek nişlerinin aynı göreceli yaş dağılımını korumak için tarımsal nüfusta dışı doğru hareketin 50'den büyük yaş gruplarında daha fazla, orta yaş gruplarında çok daha az olması gerektiğine işaret etmektedir. Tarımın ileri yaştakilere daha uygun olduğu tekrar açık görülmektedir.

Daha genç yaştakilerde belirgin olan dışı doğru mobilite eğilimi, ileri yaşlardaki göreceli istikrarla birlikte devam ederse, -ki bu, ileri yaş gruplarında artan bir yoğunlaşmaya yol açar- durumun gelecekte nasıl olacağı sorusu ortaya çıkmaktadır. Üç olasılık söz konusudur ve bunlardan ikisi, ihtimal dışı olarak bir kenara bırakılabilir. Birincisi, ileri yaşlarda yoğunlaşma o kadar artabilir ki, genç kuşaklar yaşları ilerledikçe tüm mesleki konumları dolduramayacak hâle gelir ve ileri yaşlarda tarıma giriş yönünde bir hareket ortaya çıkabilir. Eğer tarım büyüyen bir iş alanı olsaydı ve niteliği gereği ilerlemiş yaş gruplarını tercih etseydi, bu olasılık gerçekleşebilirdi. Fakat tarımsal nüfus fiilen düşmektedir, dolayısıyla bu bir olasılık olarak saf dışı bırakılabilir. İkinci olasılık, ileri yaşlarda kişiler öldükçe yerleri yeterli sayıda doldurulmadan dışarıya doğru hareketin devam etmesi ve bunun tarımsal ekonomisinin çöküşüyle sonuçlanmasıdır. Kentsel nüfus gıda, sanayi ise hammadde yönünden tarımsal ekonomiye bağımlı olduğu için, böyle bir toptan çöküş de düşünülemez. Üçüncü ve en akla yatkın olasılık ise tarıma giriş ve çıkış hareketi ile ölüm oranlarının ortalama bir yolda buluşarak yaş dağılımını kararlı bir dengede tutmalarıdır. Bu

arada tarım, tarımsal mesleklerin karakteristiklerini değiştiren teknolojik ve organizasyonel değişimler geçirmektir. Bu değişimler sonraları yaş dağılımını ve yaşlara göre mobilite eğilimlerini doğal olarak etkileyecektir. “Sanayileřtike”, tarımın sınaı nfusunkine benzer yaş karakteristikleri kazanması beklenebilir.

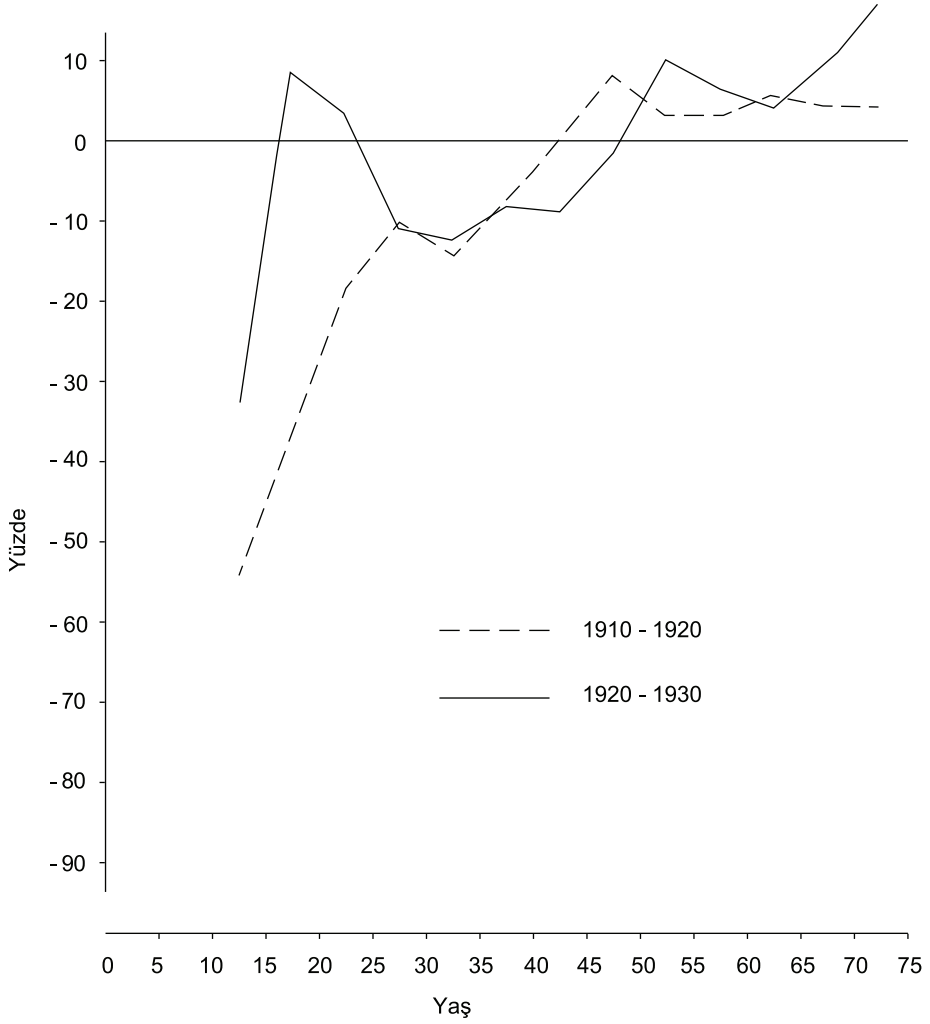
Dizi A, Grafik I

Tarımda Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun Yaş Aralıklarına Göre Dağılım
Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

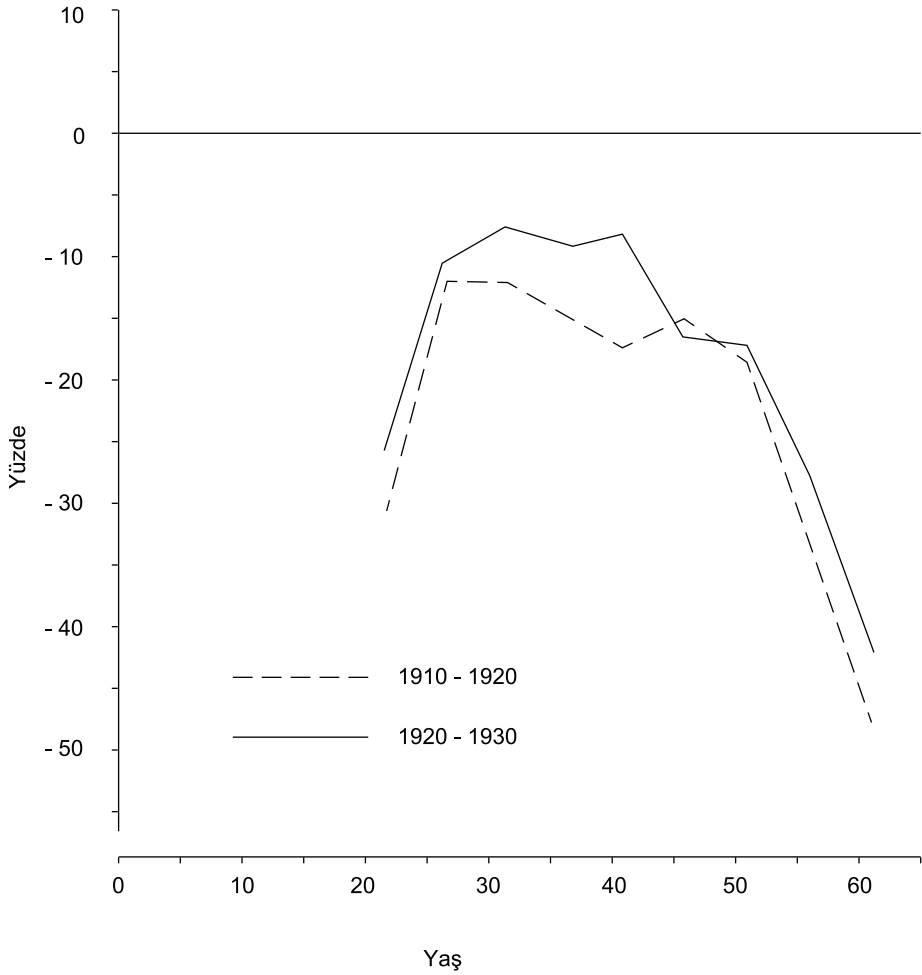
Dizi B, Grafik I

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930 Yıllarında Tarımda Kazanç Sağlayarak Çalışan
Nüfusun Karşılık Gelen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

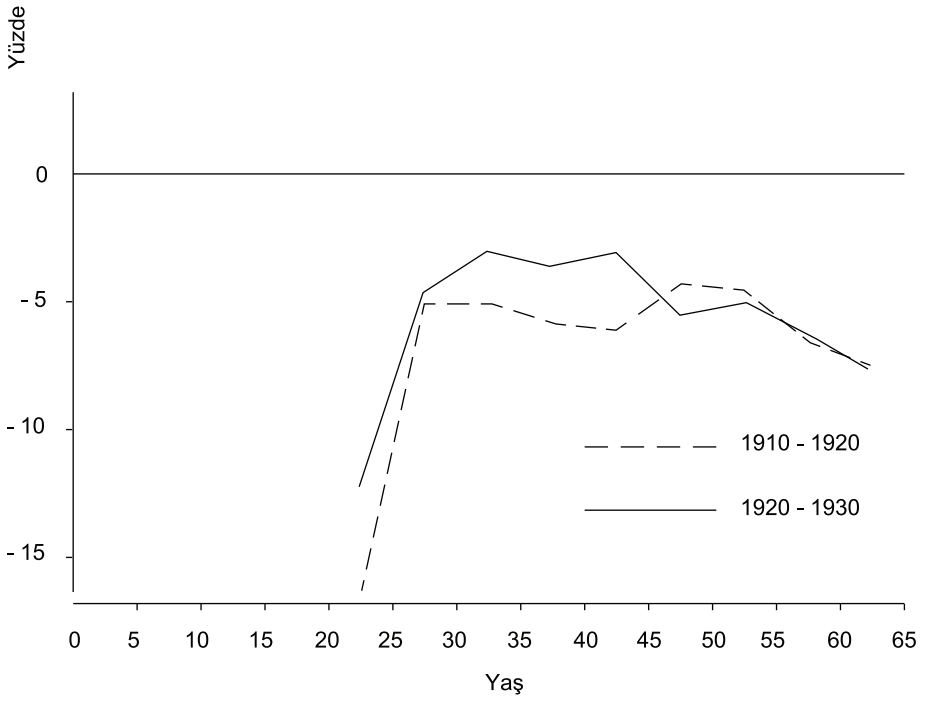
Dizi C, Grafik I

Tarımda Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri

Dizi D, Grafik I

Tarımda Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

3. Sanayide Kazanç Sağlayarak Çalışanlar (A, B, C ve D dizeleri, Grafik II). Sınâî nüfusun yaş dağılımına, mobilitesine ve benzerlerine ilişkin grafikler toplam çalışan nüfusunkilere şaşırtıcı derecede benzemektedir. Bu öyle büyük bir benzerliktir ki, iki grubun grafiklerini ilk bakışta birbirinden ayırt etmek zordur. Bu benzerlik, Amerika Birleşik Devletleri'nin toplam ekonomisinde sınâî ekonominin egemenliğini dolaylı bir biçimde gösterir gibidir. Diğer yandan, bu grubun yaş bileşiminin toplam nüfusununkine benzemezliği, esasen bilinen bir olgunun, yani sanayide çalışanların tarımda olduğu gibi, görece kapalı, homojen bir grubu temsil etmediğinin; tarımdan bu gruplara ya da tarıma veya çalışmayan nüfusa doğru önemli bir hareketlilik gösterdiğinin ve kendi bileşen birimleri arasında mobiliteye maruz olduğunun işaretidir.

Sınâî nüfus yaş bileşimi bakımından gençtir ve sınâî meslekler, toplam nüfusun yaşlanmasına karşın, gençlere fırsat vermeye devam etmektedir (Grafik II, A Dizisi). On yıl arayla yapılan her üç nüfus sayımında da sayıları 20 ila 40 yaş arasında yoğunlaşmıştır. Bu grup toplamın yarısından fazlasını oluşturmuş ve en fazla yoğunlaşma 20-24 yaş grubunda gerçekleşmiştir. Bu yoğunlaşma, toplam çalışan nüfusunkile benzerlik gösterse de, bu grupta daha belirgindir. Ne var ki, sınâî mesleklerde genç nüfusu tercih eğilimi, genel nüfusun yaşlanmasının tüm etkilerini gidecek kadar büyük olmamıştır. 40 üzeri yaşlar artmış ve orta gruplar neredeyse değişmeden kalmışken, 20'ye kadar olan yaşlar, grup toplamlarına göre sayıca azalmıştır. Yaş bileşimindeki değişiklikler açısından, sınâî nüfusun yaşlanması 1920-1930 on yılında yavaşlamıştır. Bu olgu, toplam grubun büyüme oranıyla ilişkili gibi görünmektedir; toplam grubun ikinci on yıldaki büyüme oranı (yüzde 24.3) birinci on yıldakinden (yüzde 19.3) büyüktür. Büyümeye genç yaş tercihi eşlik etmiş gibi gözükmektedir. Büyüme oranı çok yüksek olunca, meslek gruplarının yaş bileşiminin olağan yaşlanma eğilimi, bu ve sonraki durumlarda olduğu gibi, yavaşlamaktadır. Ancak, büyümeye genç gruplar tercihinin eşlik ettiği, ama, mobilite verilerinden anlaşıldığı üzere, yaşlanma sürecinin yavaşlamasıyla sonuçlanmadığı bir durum ileride fark edilecektir.

Yeni girenler dâhil edilmeden, sınâî grup 1910-1920'de toplam grupta kalanların yüzde 16.4'üne ve 1920-1930'da yüzde 25.8'ine eşit net hareket almıştır. Demek ki, sınâî mesleklerin yaş grupları da mobilitesi de grup dışına hareket sergileyen tarımsal nüfusunkine benzememektedir. Toplam bileşik hareket artmış ve bunun 1910-1920'de yüzde 75'i, 1920-1930'da yüzde 83.7'si sınâî mesleklere doğru olmuştur. Dışa doğru hareket hem göreceli hem mutlak sayı bakımından azalmıştır. İçeride doğru mobilitenin çok büyük bir bölümü en genç yaşlarda gerçekleşmiştir. 20 yaş ile başlayan bu mobilitayı meslekî mobilitenin göstergesi kabul edersek şu sonuç çıkmaktadır: Sınâî alana büyük hücum, büyük ölçüde çalışmayan nüfustan yeni gelenleri temsil etmektedir. Şimdi tarım ve sanayi olarak iki karşıt bölüme ayrılan bir toplam çalışan nüfus söz konusu olduğuna göre, sınâî grubun içine gerçekleşebilecek tek meslekî mobilite türü, tarımdan sanayiye olacaktır. Görüldüğü gibi, sanayi, hızla tarımdan ayrılan çok sayıda genç işçiyi istihdam etmiştir. Dolayısıyla, yirmi yaş altı gruplarda sınâî gruba hareket tarımdan dışarıya göçü temsil edebilir. Yine de işe yeni girenler sınâî grupta hâkim durumdadırlar; zira 10 ila 14 yaş grubu, sınâî grubu etkileyen toplam hareketin büyük bir bölümünden tek başına sorumludur: yüzde

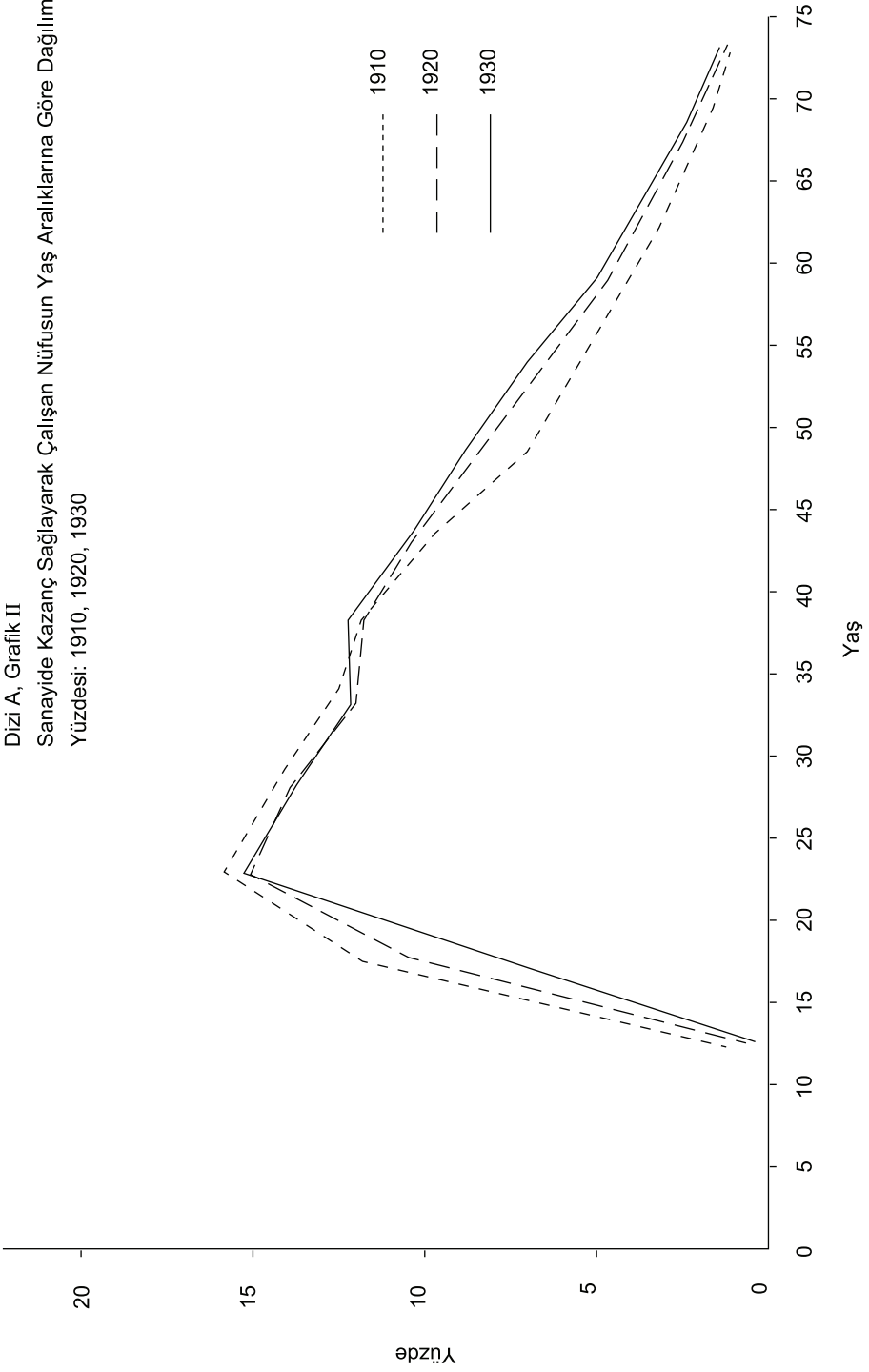
73.5 ve yüzde 74.6. On yılların başında 10'dan küçük yaş gruplarından yeni gelenlerin sayısı, hem toplam yeni gelenlere göre, hem on yılların sonunda grubun toplam nüfusuna göre 1920'de yüzde 10.8, 1930'da yüzde 8.1 olmak üzere gerilemiştir.

20-55 yaşları arasında meslekler arası mobilitayı ifade eden nüfusun sınıflarına göre 1920-1930 arasında 1910-1920'dekinden daha fazla bir artış göstermiştir. İçeri doğru devingen grupları dışı doğru devingen gruplardan ayıran yaş sınırı 35 olarak aynı kalmış; fakat 20 ile 35 yaşları arasında akış artmıştır. 1910-1920'de 20-24 yaş grubu toplam hareketin yüzde 3.3'üne eşit bir çıkış gerçekleştirmiş ve 25 ile 35 yaşlarına akış toplamın yüzde 1.5'ine ulaşmıştır. 20 ile 30 arası yaş grupları 1920-1930'daki hareketler toplamının yüzde 9.1'ini kendine çekmiştir. 20 yaşından sonraki mobilitenin meslekî olduğunu varsayarsak, 20 ile 35 yaş arasında sınıfların içine hareket tarımdan gelmiş olmalıdır. Fakat ikinci on yılda sınıflarına akış artarken, tarımdan dışarıya hareket azalmıştır. Sanayiye akıştaki artışın nedeni, kısmen, kazanç getirici şekilde çalışmayan gruptan yeni gelenler olmalıdır. Toplam çalışan nüfusa ilgili veriler de aslında 1920-1930'da 25 ve 35 arası yaşlarda meslekî alana doğru hareket göstermektedir.

50'den büyük yaşlarda dışı doğru mobilita ikinci on yılda ufak bir artış gösterirken toplam hareket sayısı bakımından azalan dışı doğru mobilita 35 ile 45 yaş gruplarının lehine olmuştur -yani bu yaş grupları, 1910-1920 ile karşılaştırıldığında 1920-1930'da oldukça az zarar görmüşlerdir. Bu artışa rağmen, sınıfların 50 yaşından sonra dışı doğru göreceli mobilita, toplam çalışan nüfustakinden az olmuştur.

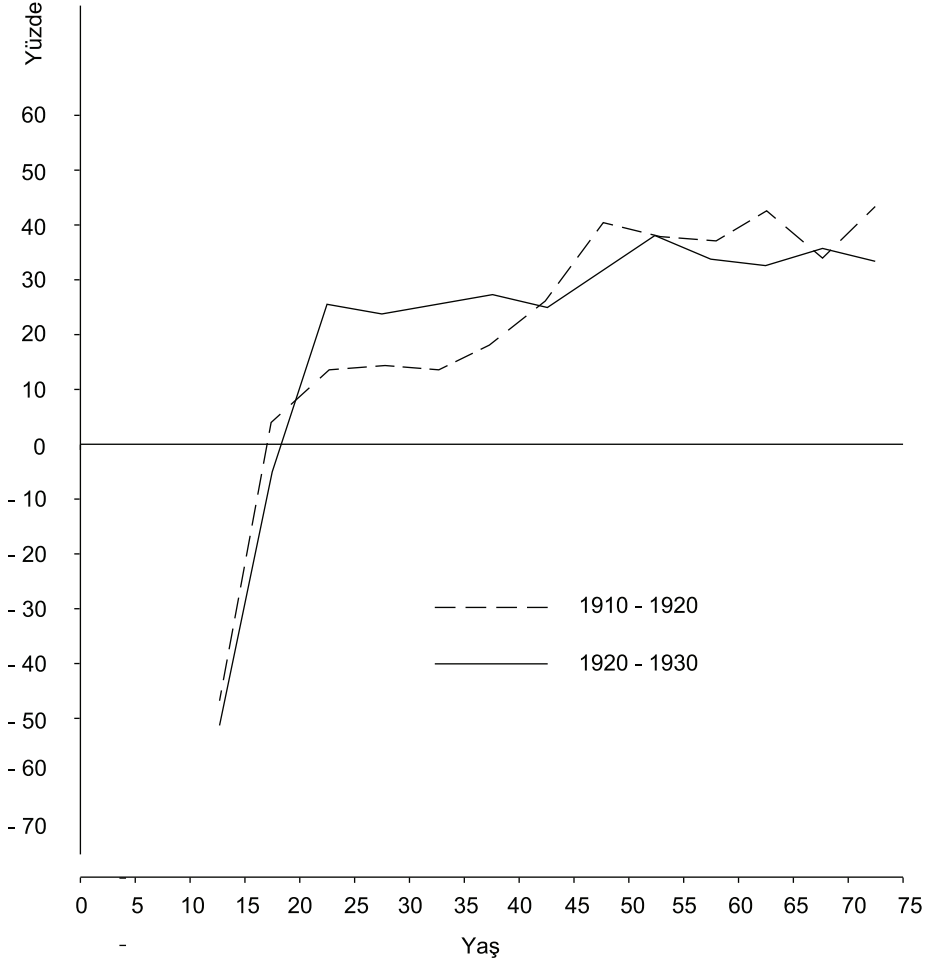
Çizelge II, B Dizisi Grafik II ve E Dizisi Tablonun 3. satırı, ister yatay ister dikey karşılaştırılsın, meslek sınıfları sayısının neredeyse 20 yaşına kadar iki on yıl boyunca gerilediğini göstermektedir. Dikey karşılaştırmada 10-14 yaş grubundaki azalma büyük görünmekte; fakat yatay karşılaştırmada her bir on yılda birleşik meslekî değişikliklerin yalnızca küçük bir kısmını oluşturdukları anlaşılmaktadır. Demek ki, 10-14 yaş grubu 20-24 yaşına geldiğinde sınıfların içine hareketlerin çok büyük kısmını gerçekleştirmiş olmasına rağmen, başlangıçta dahil oldukları yaş grubu için meslek sınıfları azalmıştır. 10-14 yaş grubundaki gibi böyle bir mobilita ve meslekî sınıfların durumu sonraki tüm gruplarda rastlanacaktır. Bu aynı zamanda toplam çalışan nüfus için de geçerlidir. 20'den büyük yaşlar için meslek sınıfları önemli ölçüde çoğalmıştır. 40 yaş altı ve üzeri yaş gruplarının bu meslekî sınıflarındaki göreceli payları 1910-1920'dan 1920-1930'a kadar genç yaşların lehine değişmiştir.

Sınıfların nüfus her bakımdan tarımsal nüfusla benzerlik içindedir. Yaş bileşimi çok daha gençtir ve toplam nüfusa benzemez. İncelenen zaman diliminde yaşlanmış olsa da, yaşlanma süreci ikinci on yılda yavaşlamıştır. Hem mobilita hem meslekî sınıflarındaki değişiklikler daha genç grupların lehine olmuştur. Diğer yandan, tarımsal alana yeni girenler biraz artarken (1910-1920'de toplamın yüzde 32.8'inden 1920-1930'de yüzde 33.5'ine), sınıflarına en genç yaşta girenler biraz gerilemiştir (1910-1920'da toplam yeni girenlerin yüzde 67.2'sinden 1920-1930'da yüzde 66.5'ine). Ne var ki, bu fark yalnızca nüfus sayımlarındaki basit bir çarpıklıktan kaynaklanıyor olabilir. Aile çiftliklerinde aileye yardım eden çocuklar, nüfus sayımında çalışanlar listesine dahil edildiği halde, ev işlerine yardım eden ya da getir götür gibi küçük işler yapan kentli çocuklar ise çalışıyor olarak kayıt edilmezler.

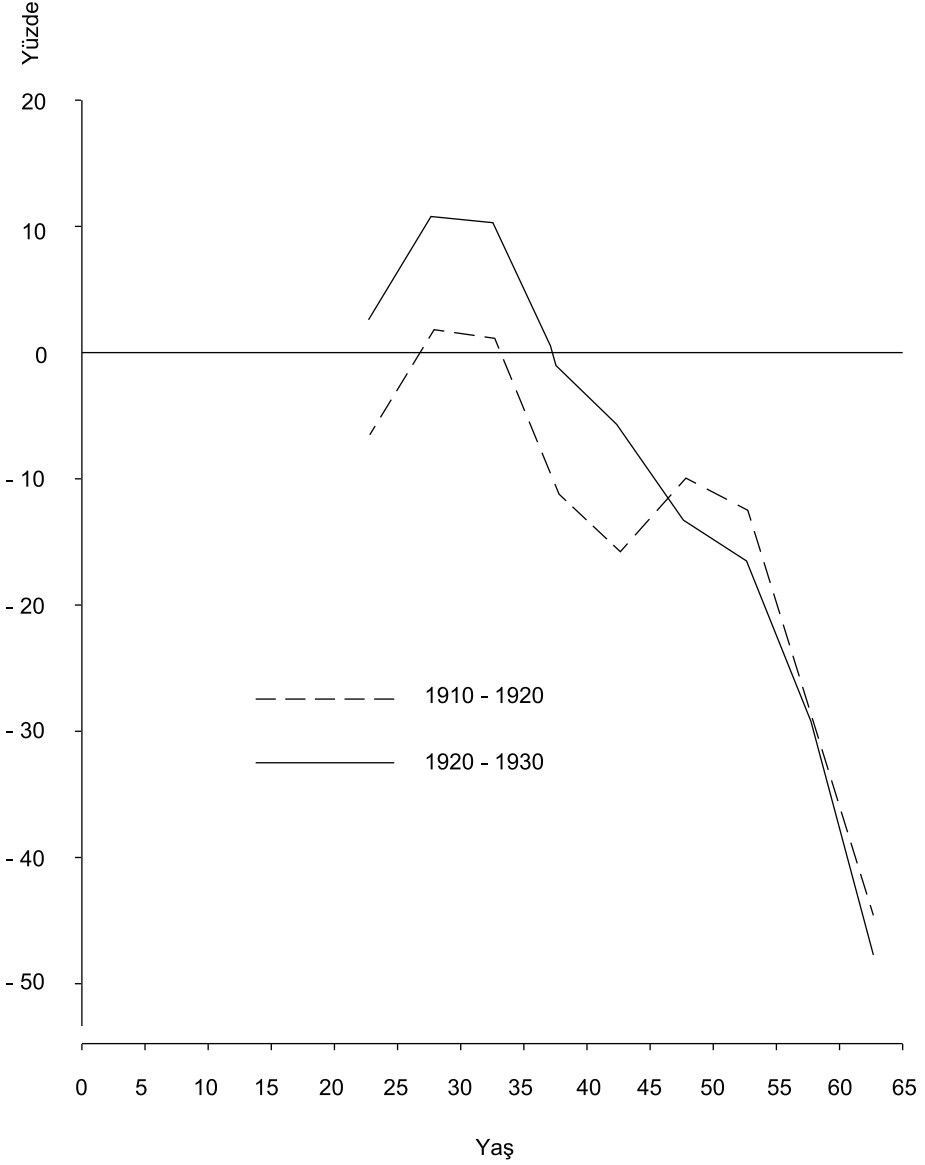
Dizi B, Grafik II

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Sanayide Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun
Karşılık Gelen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

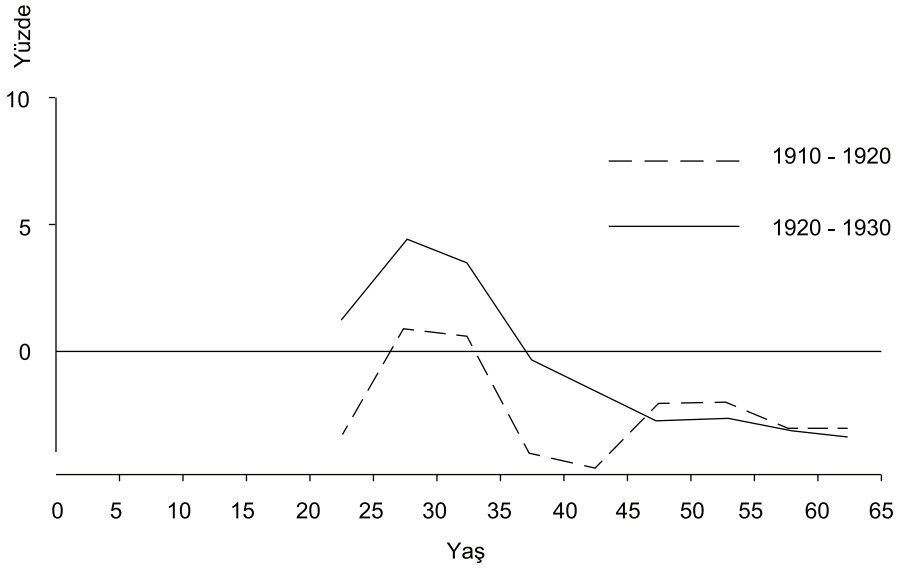
Dizi C, Grafik II

Sanayide Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik II

Sanayide Kazanç Sağlayarak Çalışan Nüfusun Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

4. Sinaî Mülk Sahibi Sınıf (Dizi A, B, C ve D, Grafik III). Bu sınıf, ilk on yılda yüzde 18.5, ikinci on yılda yüzde 36.4 olmak üzere yirmi yıl boyunca artan bir büyüme oranı sergileyerek sinaî mülksüz sınıftan daha fazla bir büyüme oranına ulaşmıştır. Bu büyük göreceli büyümeye rağmen, yaş bileşimi çok az da olsa yaşlanmıştır. En büyük sapmanın 20 ila 35 yaşları arasında olduğu üç yaş dağılım eğrisi birbirine yakındır. Bu sonuçlar, orta yaş gruplarındaki dağılımın karakteristik değişmezliğine aykırıdır. Bu sınıfta nüfus yoğunluğu, toplam sinaî nüfusta olduğu gibi 20 ila 40 yaşları arasında gerçekleşir; fakat 1910'da toplamın yüzde 53.1'i olan bu sınıf 1930'da yüzde 49.8'ine düşmüştür. Buna bağlı olarak, 1910'da 25-29 yaşları olan en sık rastlanılan grup konumu, 1930'da 35-39 grubuna kaymıştır. Ayrıca, dağılım eğrileri 40 yaşından sonra, toplam sinaî nüfus eğrilerinde olduğu gibi hızla düşmemektedir. Sinaî mülk sahibi sınıf 20 ila 45 yaş arası daha genç erişkinler grubudur ve yaş bileşimi, diğer gruplara göre "orta yaş" olarak tanımlanabilir.

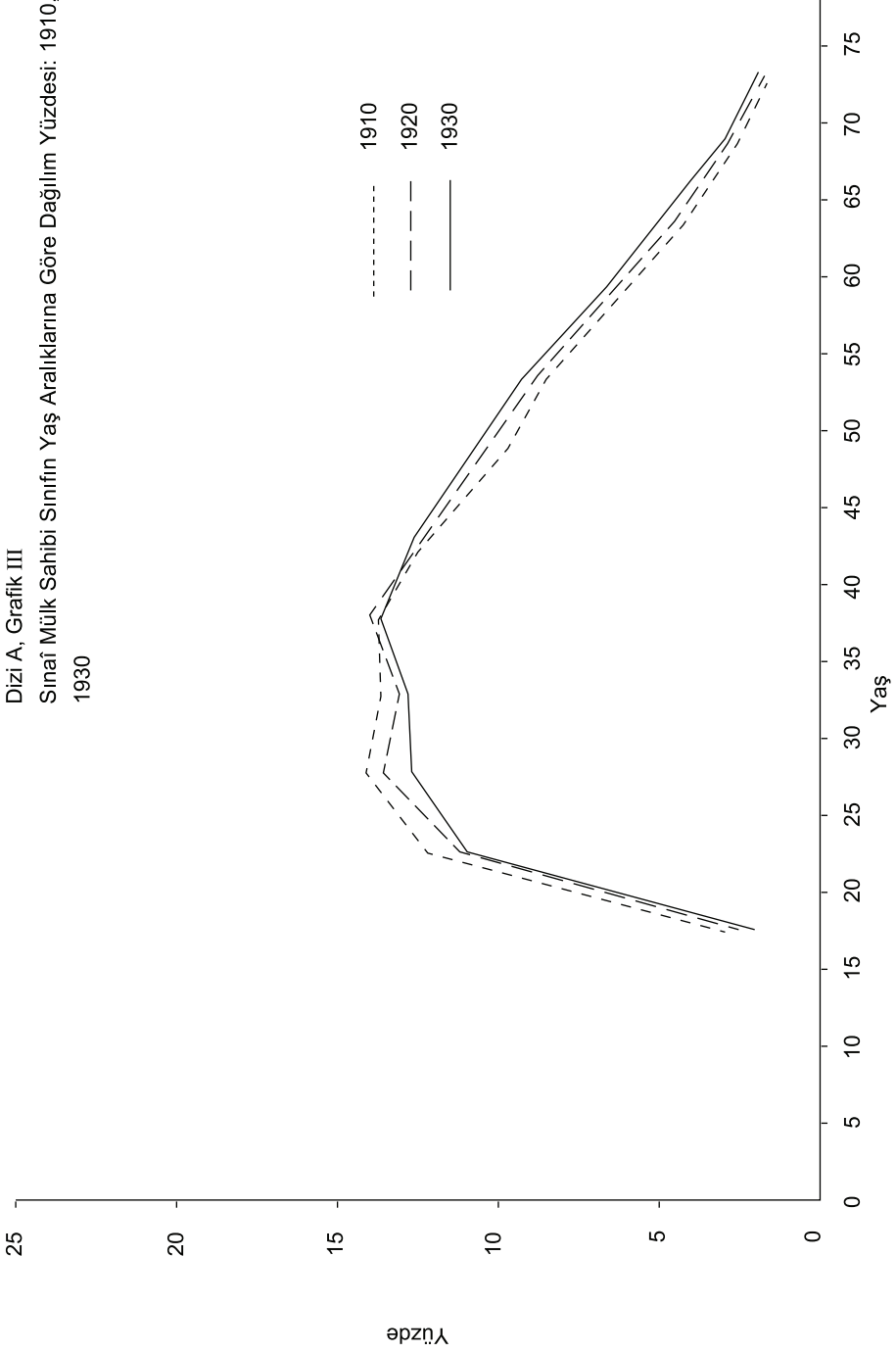
Yeni girenler dışında net mobilite, iki on yıl boyunca artan bir oranda bu sınıfın içine doğru olmuştur – Bu oran 1910-1920'de grupta kalanların yüzde 25.5'ine ve 1920-1930'da yüzde 45.9'una eşittir. 1910-1920'de hareketin yönünden bağımsız olarak, bir milyon sekiz yüz bin olan toplam birleşik mobilite, 1920-1930'da iki buçuk milyonun üzerine çıkmıştır. Söz konusu sayıların ilkinin toplam yüzde 76.3'ü ve ikincisinin yüzde 88.9'u bu sınıfın içine yönelik bir mobilite olarak gerçekleşmiştir. Dışa doğru hareket hem göreceli olarak hem mutlak sayı bakımından gerilemiştir. Bir on yıldan diğerine net kazanımlarla artan bu mobilite, hem yeni girenlerin on yaşın altında olanlar dışta tutulduktan sonra bile sayıca çok olduklarını hem de meslekler arasında mobilite olduğunu ifade eder. Yeni girenler grubu ile meslekî mobilite grubunu ayıran çizgi olarak 20 yaş kabul edildiğinde, 10 ila 20 arası yaş gruplarının her bir on yılda toplam hareketin yarıdan fazlasına varan kazanımları söz konusudur. Bunların kazanımları toplam hareketlerin yüzde 59.2'sinden yüzde 54.9'una görece gerilerken, 20 ila 35 yaş gruplarına hareket ilgili toplamaların yüzde 17.1'inden yüzde 29.3'üne yükselmiş ve 1910-1920'de 35 olan içe doğru hareketin yaş sınırı 1920-1930'da 45'e çıkmıştır (Grafik III, D Dizisi). Diğer bir deyişle, meslekler arası mobiliteden etkilenen yaş gruplarında içe doğru mobilite artmıştır. Bununla birlikte, konulması gereken bir rezervasyon vardır; 20 yaşından sonra sinaî mülk sahibi sınıfa doğru mobilite, çalışmayanların safından yeni gelenleri de temsil ediyor olabilir, çünkü bu sınıf ileri derecede uzmanlaşmış, uzun bir eğitim dönemi gerektiren ve dolayısıyla geç girişe yol açan meslekleri de içerir.

Sinaî mülk sahibi sınıfın genç yaşlarda artan sayısına ileri yaşlarda azalan dışa doğru mobilite eşlik etmektedir; bu da sinaî mülk sahibi sınıfta eğilimlerin ileri yaş takilere göre olduğunu gösterir. İçe doğru mobilitenin yaş sınırının 35'ten 45'e çıkması da bu sınıfın yaşlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Meslek nişleri konusunda genç, orta ve ileri yaş gruplarının göreceli konumları, mobilitedeki konumlarına benzemektedir. 10 ila 20 yaş gruplarının 20-24 yaş dönemine ulaştıklarında büyüme oranları gerilerken arkalarında bıraktıkları yaşlardaki meslekî niş sayısı 10-14 yaş dönemi için azalmış, 15-19 yaş dönemi için ise neredeyse değişmeden kalmıştır. Meslek nişleri 20'den sonraki bütün yaşlar için artmış; fakat genç yaşlar için daha fazla artış eğilimi göstermiştir (B Dizisi, Grafik III, Tablo E, sıra 4).

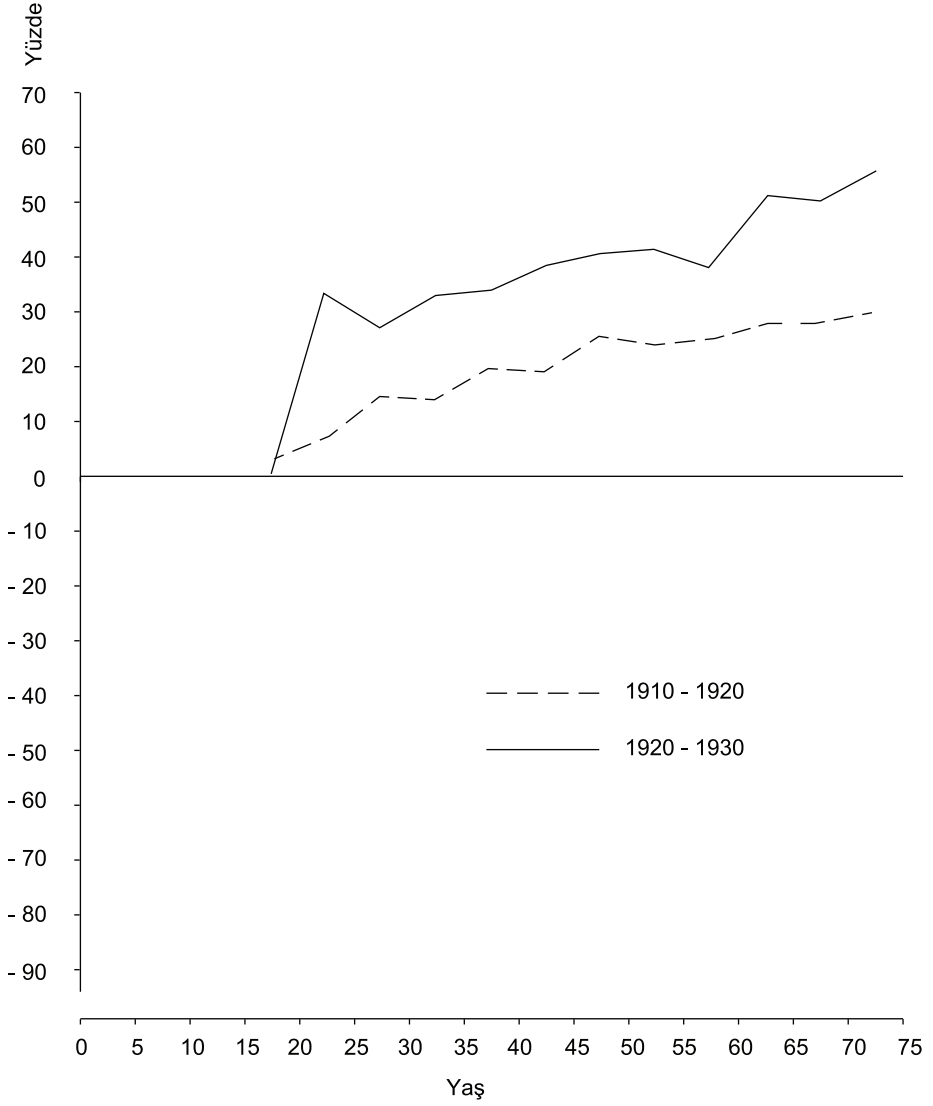
Dizi A, Grafik III

Sınaf Mülk Sahibi Sınıfın Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

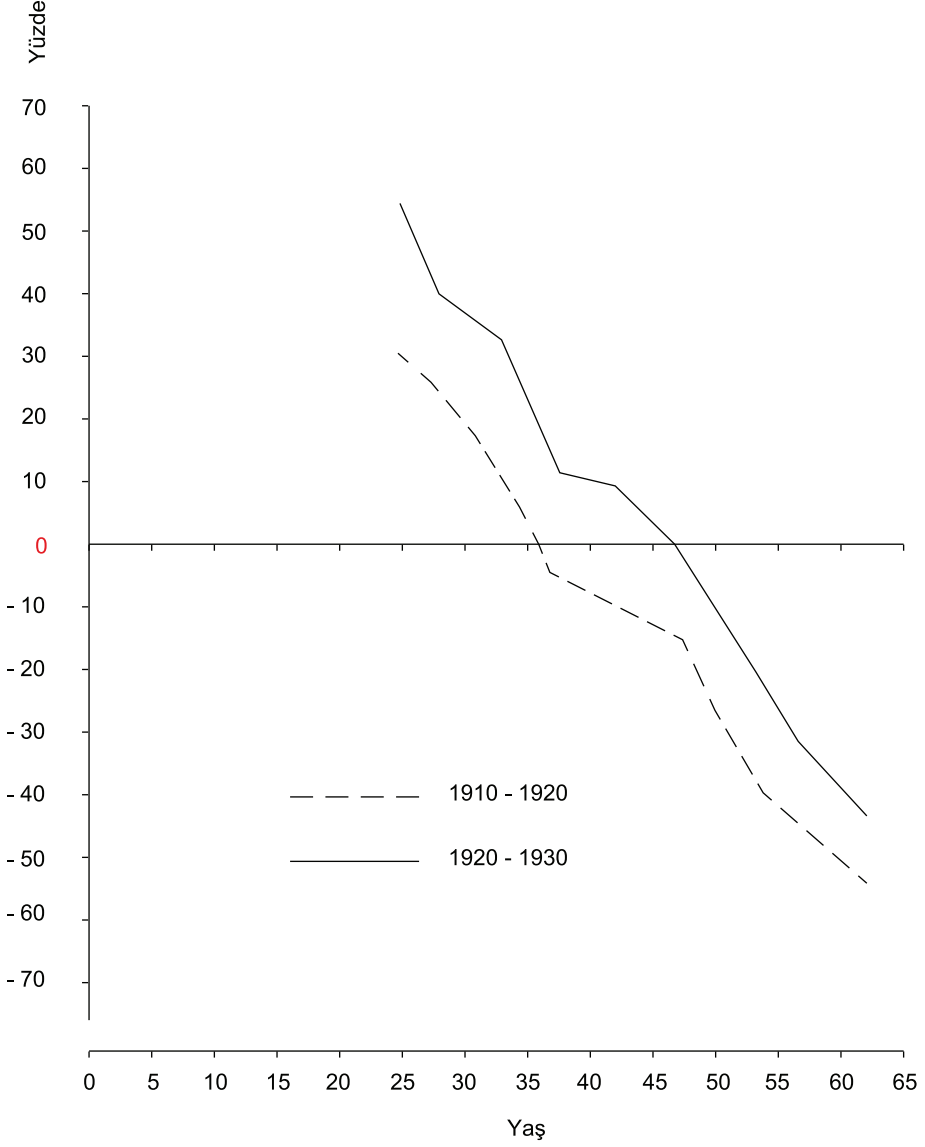
Dizi B, Grafik III

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Sinaî Mülk Sahibi Sınıfın Karşılık Gelen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

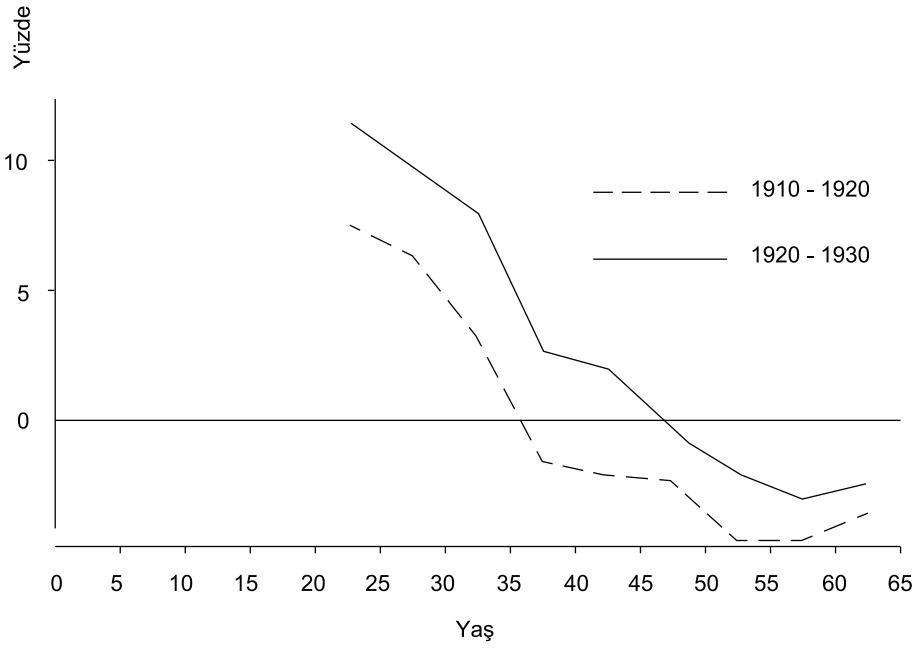
Dizi C, Grafik III

Sinâî Mülk Sahibi Sınıfın Yaş Aralıklarına Göre, 1910-1920 ve 1920-1930 on yılları sonunda Grup İçinde Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Meslekî Mobilitesi

Dizi D, Grafik III

Sınai Mülk Sahibi Sınıfın Meslekî Mobilitesinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım
Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

Demek ki, sınaî mülk sahibi sınıf, yaş bileşimi bakımından orta yaşlıdır; mobilite ve meslekî değişim eğilimleri bu “orta yaşlılık” durumu lehine işlemektedir. En genç yaş grupları göreceli sayı bakımından kaybetmekte, orta yaş grupları kazanmakta ve ileri yaş gruplarının aleyhine de hiçbir ayrımcılık belirtisi bulunmamaktadır. Bu sınıf incelenen dönemde açık bir sınıftır. İçeride doğru mobilitelerde ve değişen yaş bileşiminde gözlemlenen, en genç gruba karşı, “yaşlıları” değilse de, ileri yaş gruplarını yeğleme eğilimi, daha alt sınıflardan bireylerden bu sınıfa doğru hatırı sayılır bir tırmanmanın olduğunu ve mesleğin, zaten sınıfın içinde olan bireylere yaşlanırken de meslek grubu içinde kalabilmeleri için daha çok fırsat sunduğunu göstermektedir.

5. Sınaî Mülk Sahibi Olmayan Sınıf (A, B, C ve D Dizileri, Grafik IV). Bu sınıf, üç nüfus sayımında toplam sınaî nüfusu oluşturan üç sınıfın en büyüğü olmuş, fakat en küçük artış yüzdesini sergilemiştir. 1910’dan 1920’ye kadar yüzde 13.1’lik bir artış, 1920’den 1930’a kadar yüzde 17.2’lik bir artış göstermiştir. Bu sınıf 1910’da toplam çalışan nüfusun yüzde 46.9’unu, 1920’de yüzde 48.9’unu, 1930’da ise yüzde 48.7’sini oluşturmaktaydı.

Yaş bileşimi bakımından sınaî mülk sahibi olmayan sınıf, sınaî mülk sahibi sınıftan daha genç bir gruptur. Her üç sayımda da nüfus yoğunluğu -yarıdan fazlası- 20 ve 40 yaşları arasındadır. Sınaî mülk sahibi olan sınıfın yoğunluğu da bu yaşlar arasında olmasına karşın eğrilerin tepe noktası 40 yaşından sonraki hafif bir düşüşle birlikte düzleşmiştir. Ne var ki, mülksüz sınıfın durumunda eğriler, her üç dağılımda da en sık karşılaşılan yoğunlaşma 20-24 yaş aralığında olmak üzere, daha genç yaşlar çizelgesine doğru belirgin bir biçimde bükülmektedir. Ayrıca, 40 yaşından sonraki düşüş yüzdeleri daha keskindir.

Ne var ki, bu durumda da, yaş bileşimi bir sayım tarihinden diğerine yaşlanmıştır. Üstelik bu sınıfın yaş dağılımı eğrilerindeki değişiklikler, hiç beklenmedik bir olgu olarak sınaî mülk sahibi sınıftan çok daha belirgindir çünkü bu sınıf daha genç yaşta kişiler grubundan devşirildiklerine inanılan sınaî “kol işçilerinden” oluşmaktadır. Diğer koşullar eşit olmak üzere, bir meslek grubunun büyüme hızı ile yaşlanması arasında ters bağıntı varsayımı geçerliyse, sınaî mülk sahibi sınıfa kıyasla sınaî mülk sahibi olmayan sınıfın daha büyük yaşlanma derecesi, iki grubun büyüme oranındaki farklılıkla açıklanabilir. Mülk sahibi olmayan sınıfın büyümesi mülk sahibi sınıftan küçüktür; nitekim, 1920-1930’da bu sınıfın toplam sayısı toplam çalışan nüfusa göre 1920’deki yüzde 48.9’dan 1930’da yalnızca yüzde 48.7’ye düşmesi gibi küçük bir oranda gerilemeye neden olmuştur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bu sınıfın tüm grafiklerdeki eğrileri genel konfigürasyonları itibarıyla toplam çalışan nüfusa benzemektedir. Sınaî mülk sahibi olmayan sınıf, ülkenin toplam çalışan nüfusuna damgasını vurmuş gibi görünmektedir.

Toplam birleşik mobilite, beş milyonun biraz altından ikinci on yılda neredeyse altı buçuk milyona yükselmiştir. Toplam birleşik hareketteki bu artışın nedeni, dışı doğru hareket yirmi bin gibi göz ardı edilebilecek bir artış sayısı ile neredeyse değişmeden kalırken, içi doğru hareketin üç milyonun biraz üzerinden beş milyona yükselmesidir. Bu sınıfa doğru hareket 1910-1920’de toplamın yüzde 69.9’unu, 1920-1930’da yüzde 78.2’sini oluşturmuştur. Bu hareketlerin yaş dağılımına gelin-

ce, 1910-1920'de, yüzdeyle ifade edilemeyecek kadar az sayıda kişi alan 30-34 yaş grubu hariç, 20'den sonraki bütün yaş grupları dışı doğru mobilite kaydetmiştir. Bu on yılda bu sınıfa doğru neredeyse iki milyonluk net mobilite, toplam mobilitenin yüzde 56.2'sini ve 13.7'sini oluşturan, 10-14 ve 15-19 yaş aralıklarındaki en genç yaş gruplarına büyük akışı ifade etmektedir. Bu iki büyük gruptan, 10-14 yaş grubu yeni girenleri temsil etmektedir; 15-19 grubu ise bir dereceye kadar meslekler arası mobilitenin ifadesi sayılabilir, çünkü kol işçileri sınıfına giriş yaşı mülk sahibi sınıftan daha küçüktür. 1910-1920'de dışı doğru mobilite en fazla 35 ve 45 yaşları arasında olmuştur. 1920-1930'da resim değişmiştir; 35 ile 45 arası yaşlar bir önceki on yıla göre daha az kayıp verirken, 45'ten sonraki yaşlar daha fazla kayıp vermişlerdir. İkinci on yılda, içe doğru mobilite ilk yaş grubunda (10-14) görece düşmüş -yani, bir önceki on yıl toplam mobilitenin yüzde 56.2 iken, ikinci on yılda yüzde 52.4'ü olmuş- fakat 35'e kadar olan sonraki yaş gruplarında ise yükselmiştir. 35'ten 45'e kadarki yaşlar için, dışı doğru hareket düzenli olarak yükselmiş ve ardından istikrar kazanmıştır (D Dizisi Grafik IV). 45'ten sonra istikrar kazanan dışı doğru hareket, aynı yaştakiler için, bir önceki on yıldakinden daha fazladır.

Mülk sahibi olmayan sınıfa doğru mobilite eğilimi, sınaî mülk sahibi sınıfla aynı genel karakteristikleri göstermektedir. Yalnızca etkilenen yaş aralıklarında farklılıklar vardır. Sınaî mülk sahibi sınıfta ilk iki yaş grubu, 10 ila 20, ikinci on yılda birinci on yıla kıyasla daha küçük mobilite yüzdesine sahipken, mülk sahibi olmayan sınıfta yalnızca 10 ila 14 yaş grubu böyle bir gerileme oranı kaydetmiştir. 1920-1930'da içe doğru mobilitenin gerçekleştiği yaş dilimi, sınaî mülk sahibi sınıf için 45'e, mülk sahibi olmayan sınıf için yalnızca 35'e kadardır. Dışı doğru hareketin eğilimi aynı benzerliği göstermemektedir. Mülk sahibi sınıf için, birinciye göre ikinci on yılda gerilemiş, mülk sahibi olmayan sınıf ise toplam mutlak sayı bakımından hemen hemen aynı kalmış; fakat etkilenen her yaş grubunda, hem toplam hareketlere hem grup içinde kalanlara ilişkin olarak önemli ölçüde artmıştır. Bu olgular, yaş bileşimi "yaşlanmasına" rağmen, mülk sahibi olmayan sınıfın mesleklerinin yine de gençlere göre olduğunu göstermektedir.

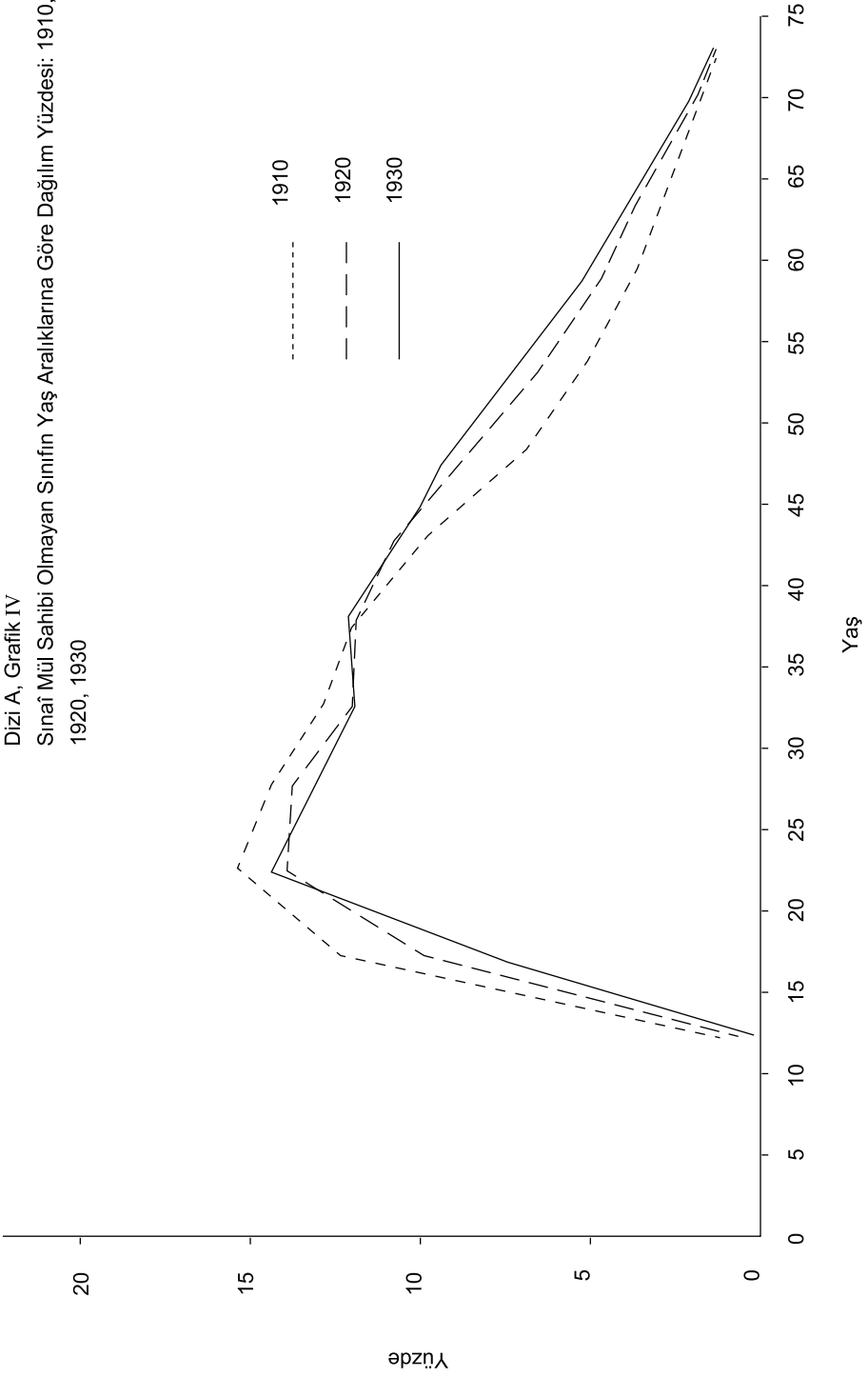
Sınıfın büyümesi yaş bileşimindeki genel yaşlanmanın etkilerini ortadan kaldırmaya yeterli olmamasına rağmen büyüme oranı ile yaşlanma arasındaki bir negatif bağıntı olduğu varsayımı burada da verilerle desteklenmektedir. Görelî yaş dağılımı grafiğinde, 1920 ve 1930 eğrilerinin, 1910 ve 1920 eğrilerinden daha fazla birbirlerine yakın olduklarının belirtilmesi gerekir. Buna karşılık, ikinci on yıldaki büyüme yüzdesi, birinci on yıldakinden büyüktür.

Meslek nişlerindeki değişimler, yaş özellikleriyle koşutluk içindedir. Meslek nişlerinin toplam sayısı artmış ve bu artış her iki on yılda da yirmiden sonraki bütün yaşları etkilemiştir. Ne var ki, bunların sayısı, özellikle ilkinde olmak üzere, 10-14 ve 15-19 yaş gruplarında, her iki on yıllık dönemde sırasıyla yüzde 55.5 ve yüzde 50.5 oranlarında olmak üzere gerilemiştir. Meslek nişlerindeki toplam değişikliklere göre, bu gerilemeler çok küçüktür (Tablo E, 5. sıra). Meslek nişleri artan yaş gruplarında (20'nin üzerindeki bütün yaşlar) genç ve ileri yaş gruplarının görelî konumları, 1910-1920 ve 1920-1930 dönemlerinde yer değiştirmiştir. İlk on yılda ileri yaş gruplarının artış yüzdesi genç gruplardan fazlaydı fakat ikinci on yılda bu

tersine dönmüştür (B Dizisi Grafik IV ve Tablo E, 5. sıra).

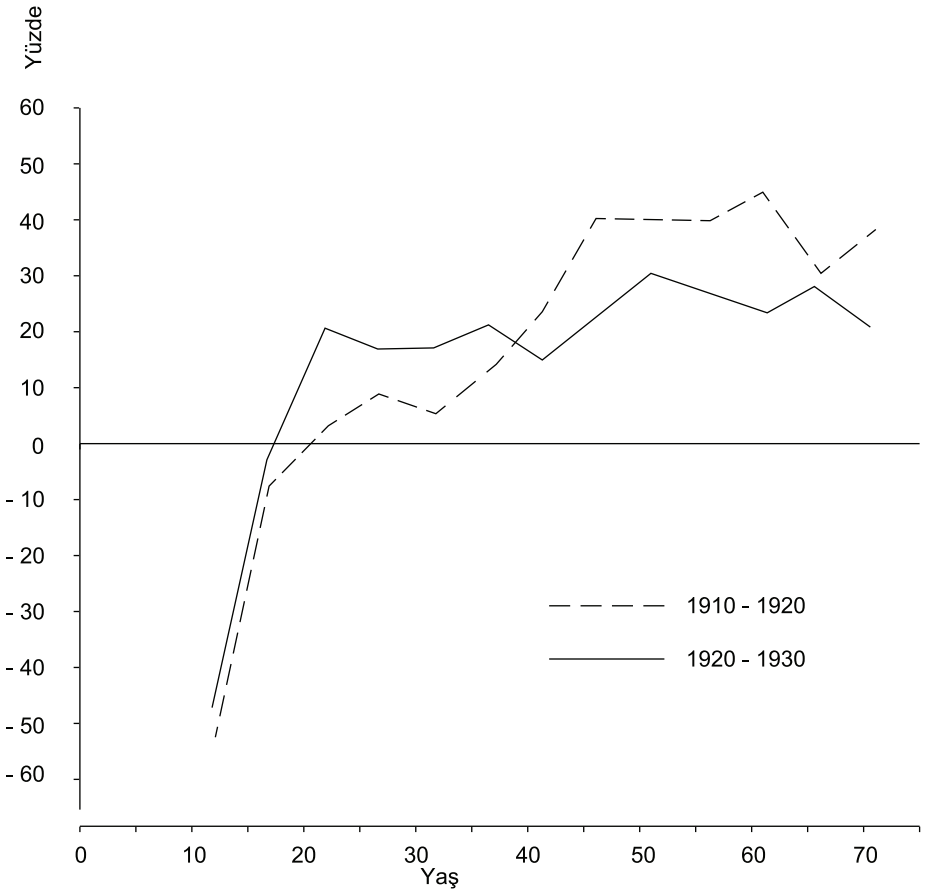
On yaşın altındaki yaş grubundan meslek alanına yeni girenlerin toplamının 1919-1920’de yüzde 43.6’sı, 1920-1930’da da yüzde 43.4’ü sınaî mülk sahibi olmayan sınıftan olmuştur. Bunlar bütün meslek grupları arasındaki en yüksek oranı oluştursa da mülk sahibi olmayan sınıfın toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusa oranından küçüktür. Söz konusu on yılların sonunda 10-14 ve 15-19 yaş gruplarını oluşturan bu yeni girenler 1920’de bu sınıfın toplam nüfusunun yüzde 24.3’ünü, 1930’da yüzde 22.8’ini oluşturmaktadır.

İkinci on yılda 15 ile 35 yaşları arasında bu sınıfın içine gerçekleşen hareketten anlaşıldığı üzere, sınaî mülk sahibi olmayan sınıf 1920-1930’da sınıflar arası mobiliteden etkilenmiş gibi görünmektedir. Sınıfın statüsü düşük olduğu için, bu hareket toplumsal tırmanma anlamına gelmemektedir. Ya diğer iki toplumsal sınıftan aşağı iniş ya da tarımsal mesleklerden buraya göç anlamına gelir. İkinci seçenek akla daha yakındır; çünkü diğer iki sınaî sınıfın kendilerinin de sayıları artmaktadır. Dışa doğru hareket olduğu ölçüde, sınıf dışına tırmanma olasılığı da söz konusu olmalıdır. 50 yaş sonrası dışa doğru hareketin emeklilikten kaynaklanmasının olası olduğu varsayılarak, yalnızca 20 ile 50 yaşları arasındaki hareket tırmanma sayılırsa, o zaman bu sınıftan üst sınıflara yükselişin oldukça az olduğu ve söz konusu yirmi yıllık dönemde gerilemekte olduğu görünmektedir. Bu yaşlar arasında dışarı doğru mobilite 1910-1920’de toplam birleşik hareketin yüzde 9.9’una, 1920-1930’da yüzde 8.3’üne eşittir. Dışarı doğru hareketin davranışı, daha genç yaşlara doğru artan akış olgusuyla birleştirildiğinde, sınaî mülk sahibi olmayan sınıftan dışarı ve yukarı doğru hareketin 1910 ile 1930 arasındaki sınaî genişleme döneminde bile küçük olduğunu ve giderek daha küçülmüş olduğunu düşündürmektedir.

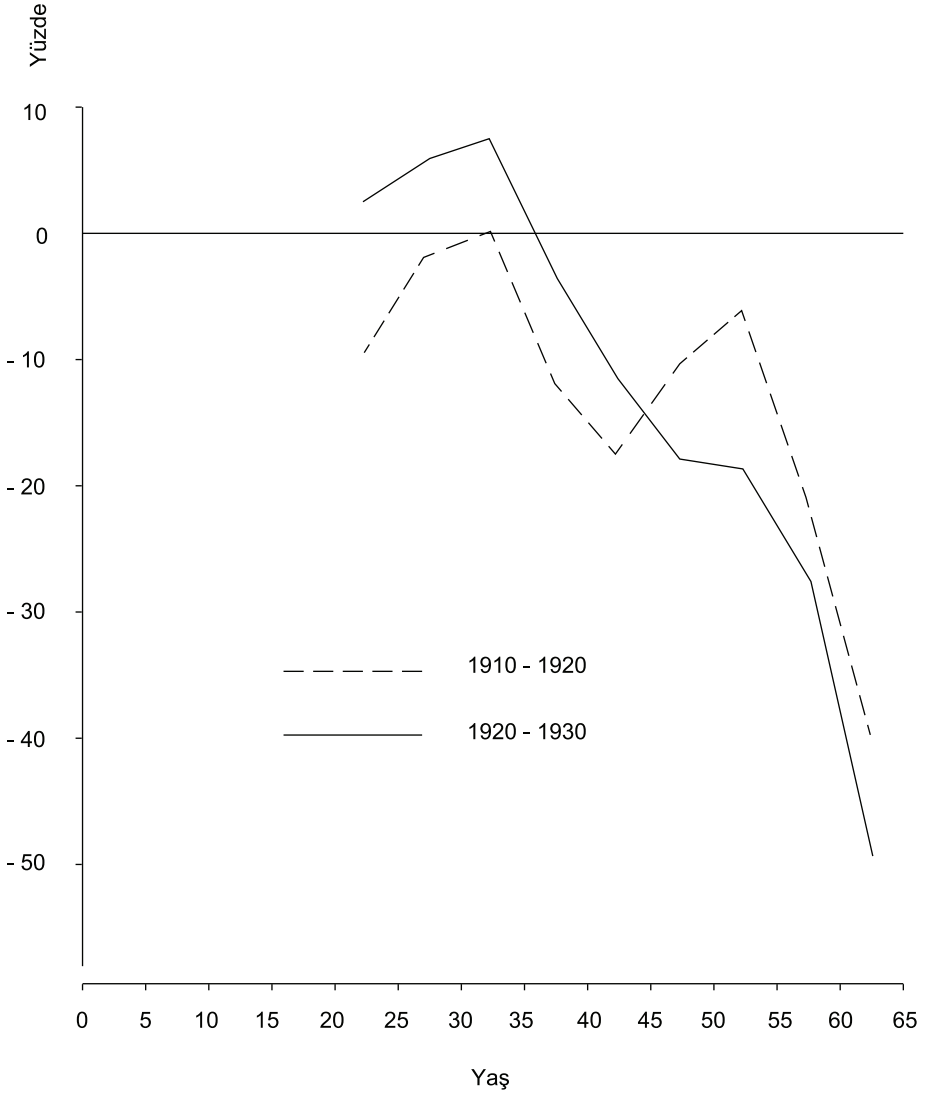
Dizi B, Grafik IV

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Sınai Mülk Sahibi Olmayan Sınıfın Karşılık
Geldiği Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

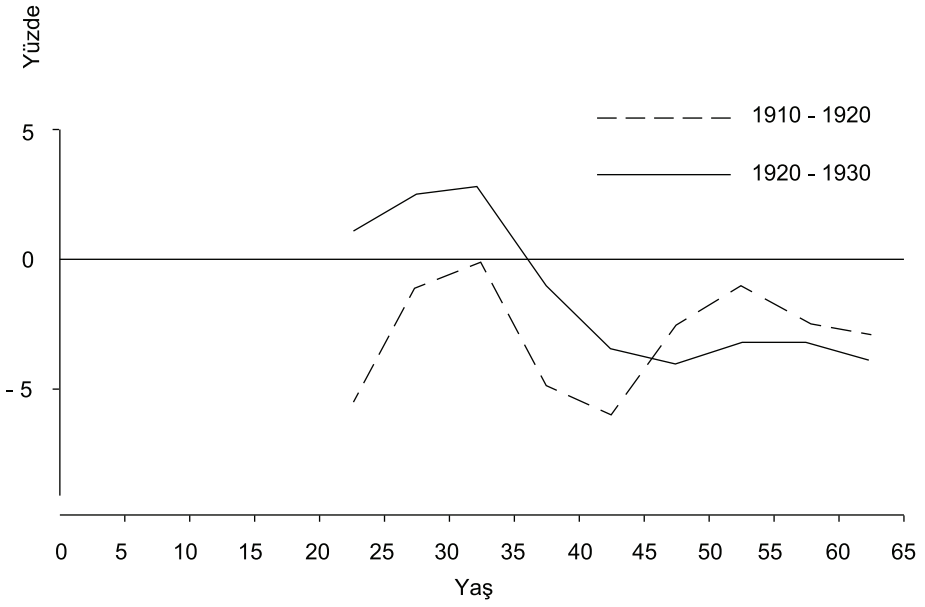
Dizi C, Grafik IV

Sınai Mülk Sahibi Olmayan Sınıfın Yaş Dönemlerine Göre Meslekî Mobilitesi,
1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin
Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik IV

Sınai Mülk Sahibi Olmayan Sınıfın Meslekî Mobilitesinin Yaş Dönemlerine Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

6. Serbest Meslek Sahipleri (Grafik 2, A, B, C ve D Dizileri). Sınai mülk sahibi sınıfın bileşenlerinin bu birinci birimi, 1910-1920'de yüzde 25.4 ve 1920-1930'da yüzde 43.8 olmak üzere mal sahipleri grubundan daha büyük bir büyüme oranı yaşamıştır. Büro çalışanları grubu gibi, bu grubun yaş bileşimi de gençtir. 20 ila 35 yaş grubu, 1910'da grubun toplam nüfusunun yüzde 52.6'sını, 1920'de yüzde 49.3'ünü ve 1930'da yüzde 49.7'sini barındırmaktadır. Ne var ki, gerileyen oranlar, yaşlanma sürecinin diğer gruplarda olduğu gibi bu grupta da etkili olduğunu göstermektedir. 1920-1930 on yılında, önceki on yıldan daha küçük olan yaş bileşimindeki değişme bu durumda da büyüme oranıyla ters bağıntı içindedir. Değişen yaş bileşiminden anlaşıldığı gibi, grubun yaşlanması 20 yaşın altındakilerden çok, orta ve ileri yaş gruplarını etkilemiştir (Grafik 2, A Dizisi).

Yeni girenler hariç, 1910 ila 1920'de grup içinde kalanların yüzde + 27.1 olan toplam net mobilite, 1920 ila 1930'da yüzde + 48.6 olmuştur. Birleşik hareketlerin sayısı, dokuz yüz binden bir milyonun biraz üzerine küçük bir artış göstermiştir. Diğer yandan, dışa ve içe doğru mobilite büyük ölçüde ve ters yönlerde değişmiş; dışa doğru hareket ilk on yıldan ikincisine üçte birden fazla azalırken, içeri doğru hareket neredeyse ikiye katlanmıştır. Hareketlerin yaş dağılımı da birinci on yıldan sonrakine değişikliklere uğramıştır. 1910-1920'de 20'den sonraki tüm yaş grupları gruptan çıkış hareketlerinden etkilenmiş; 1920-1930'da 50 yaşına kadar gruba girişler olmuştur. 50 yaş üstü grupların dışarıya göçü her iki on yılda da neredeyse aynı kalmıştır. 1920-1930'da içeri doğru mobilitede yaş sınırı 50 yaşa kadar uzamasına rağmen, 10'dan 20'ye kadarki yaşlar her iki on yılda da mobiliteden en büyük paya sahip olmuşlardır. Bundan başka, bu yaşlardaki grupta mobilitenin yoğunlaşması 1910'dan 1930'a görece artmıştır. 10 ila 20 yaş arasında gruba giriş hareketleri dönemin ilk yarısında, toplam birleşik hareketlerin yüzde 72.8'ini, ikinci yarısında da yüzde 90.2'sini oluşturmaktadır. Hareketlerin en genç iki yaş grubunda böylesine güçlü yoğunlaşması, meslekler arası mobilitenin, serbest meslek sahipleri grubunun toplam sayısında ve mobilitesindeki artışlarda, yeni işe başlayanlar kadar etken olmadığını düşündürmektedir. Bu açıdan, serbest meslek sahipleri grubu büro çalışanları grubuna benzemekte ve her ikisi de mülk sahibi grup vb ile karışıklık içindedir. Ne var ki, serbest meslek sahipleri grubu, on yaş altı gruplardan yeni gelenleri kabul etme bakımından büro çalışanları grubundan farklıdır. On yaş altı gruplardan serbest mesleklerle girenlerin sayısı, 1910-1920'da on yaş altı toplam yeni girenlerin yüzde 2.3'ünü, 1920-1930'da yüzde 2.4'ünü oluşturmuştur. Bu oranlar serbest meslek sahiplerinin toplam çalışan nüfusa oranlarından küçüktür. Her on yılın başlangıcında sınıflandırıldığı şekliyle çok açıktır ki, on yaş altı gruptan profesyonel mesleklere yeni girenlerin sayılarının az oluşu, bu mesleklere girmenin önceden biçimsel bir eğitim ve uzmanlık gerektiriyor olmasıdır.

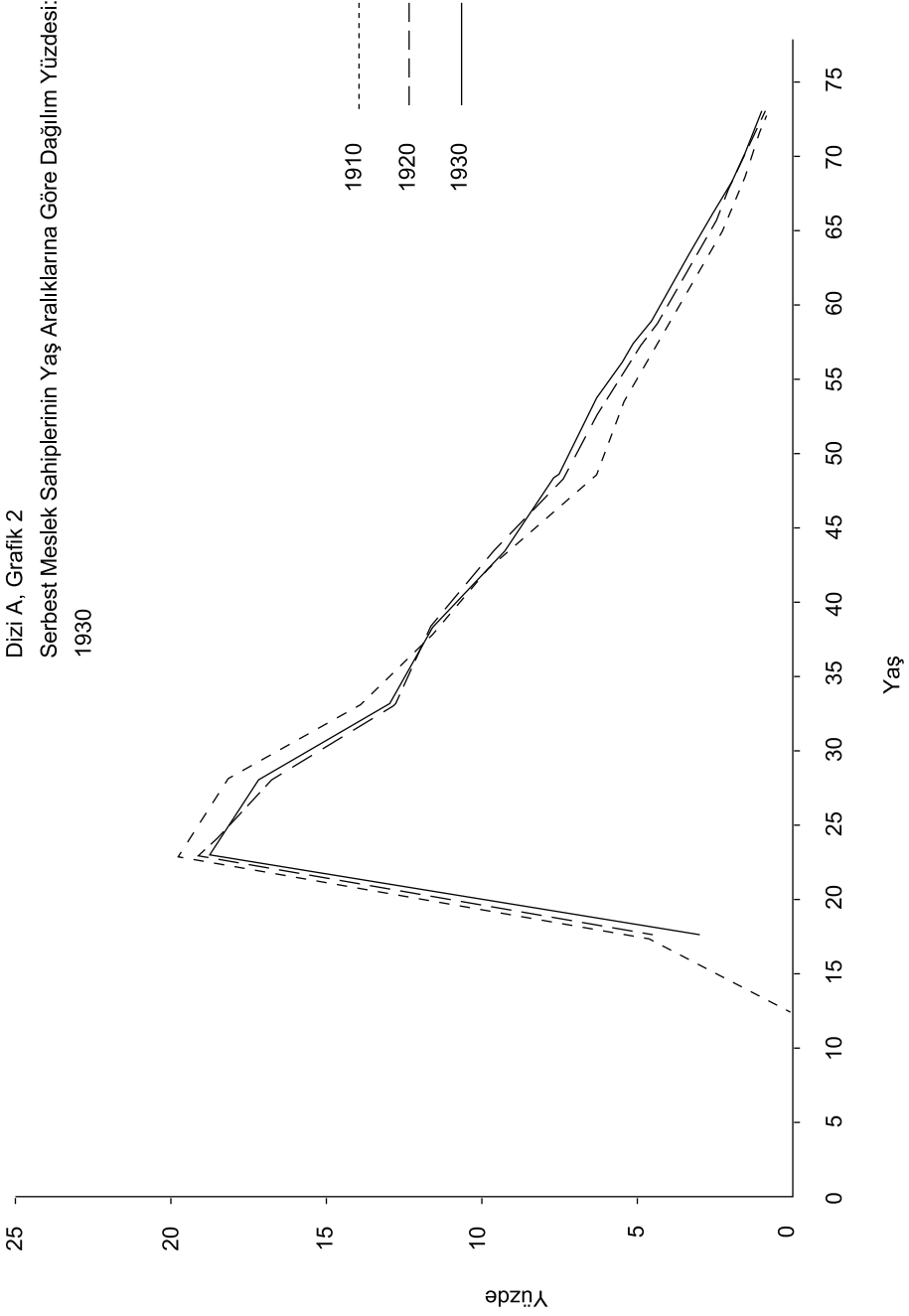
Meslek nişleri 10-14 yaş aralığı için on yılların her ikisinde, 15-19 yaş grubu için ikinci on yılda azalmıştır. Bu düşüşler sayıca ihmal edilebilir düzeydedir. Meslek nişleri diğer tüm yaşlar için artış göstermiştir; fakat tüm dönem boyunca genel eğilim genç yaşlar için daha fazla artış yönünde olmuştur (Grafik 2, B Dizisi).

Eldeki verilere göre, serbest meslek sahipleri grubu alt mesleklerden yukarı doğru mobiliteye, mülk sahipleri vb grubu kadar açık değildir. Yine de, serbest meslek

sahipleri grubu ikinci on yılda, 20 ila 50 arası yaşı grubuna ne kadar küçük olursa olsun bir mobilitenin varlığından anlaşıldığı gibi, “açılım” işaretleri vermiştir. İlk on yılda 20 ile 50 yaş arasında mesleklerden çıkanların nereye gittiklerini kestirmek mümkündür. Grup en üst sınıfa ait olduğu için, yukarı tırmanmış olmaları söz konusu değildir. Hareketler, mülk sahipleri vb, o sınıfın aynı toplumsal hiyerarşideki diğer bileşenlerine olmuş olabilir. Kuşkusuz, meslek alanının tamamen dışına da bir hareket olmuş olabilir; zira aynı on yılda, bu yaşlarda çalışma alanının tümünden dışarıya bir toptan göç kaydedilmiştir. Yine de, mobilitenin iki on yıl arasında hareketlerin toplam sayısında ve yönünde neden bu kadar belirgin farklılıklar gösterdiği sorusu hâlâ ortadadır. Bunun nedeni hesaplamalarda kullanılan ölüm oranları olabilir. Ölüm oranları çok düşük olsaydı, hesaplanan hayattaki kişi sayısı da çok yüksek olacak, on yılın sonunda yaş grubunda kalması beklenenler ile fiili nüfus arasındaki farkı eksi değere taşıyacak ve bu da dışa doğru mobilité olarak yorumlanacaktı.

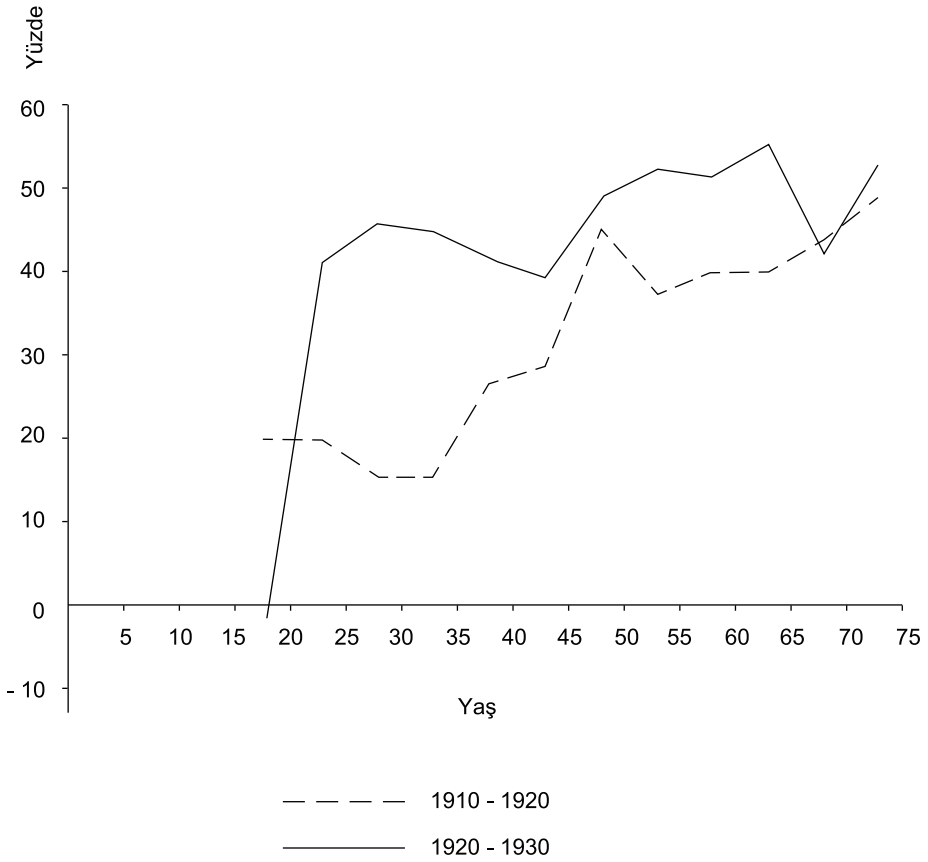
Dizi A, Grafik 2

Serbest Meslek Sahiplerinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

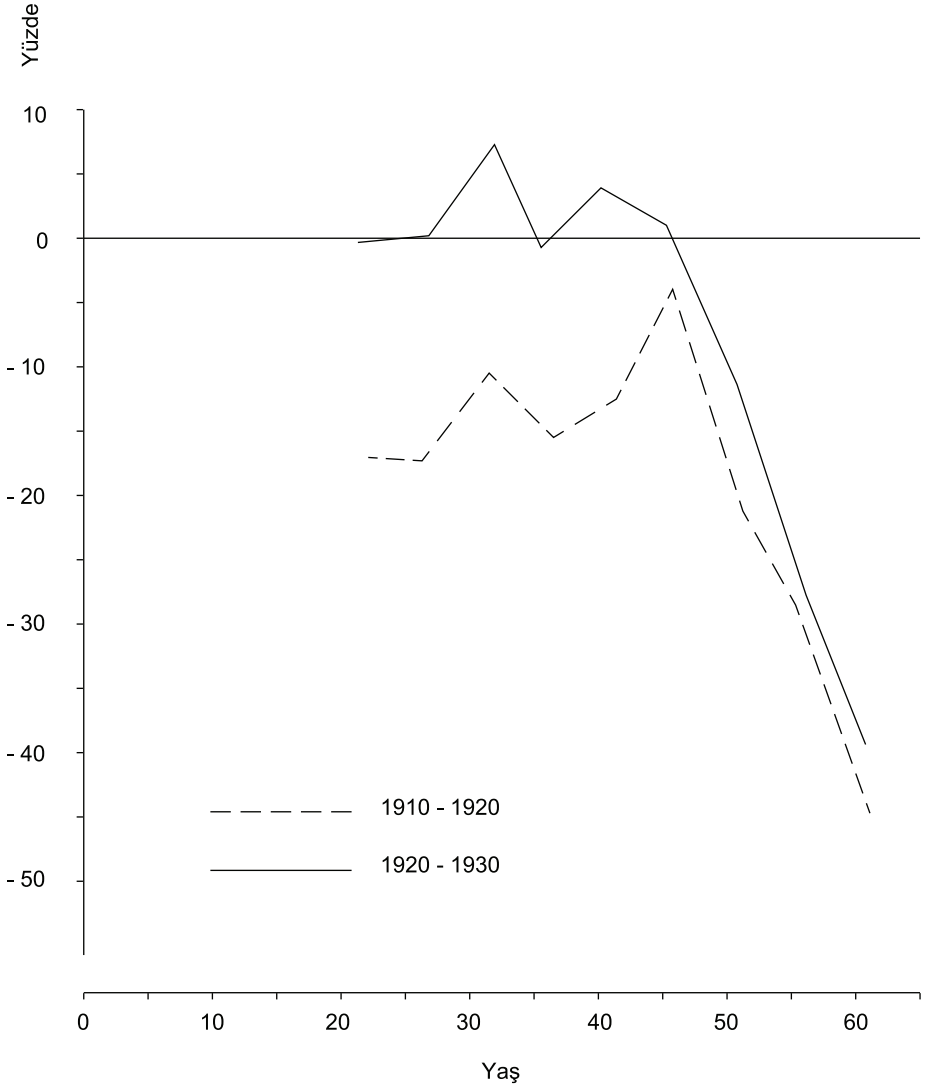
Dizi B, Grafik 2

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Serbest Meslek Sahiplerinin Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

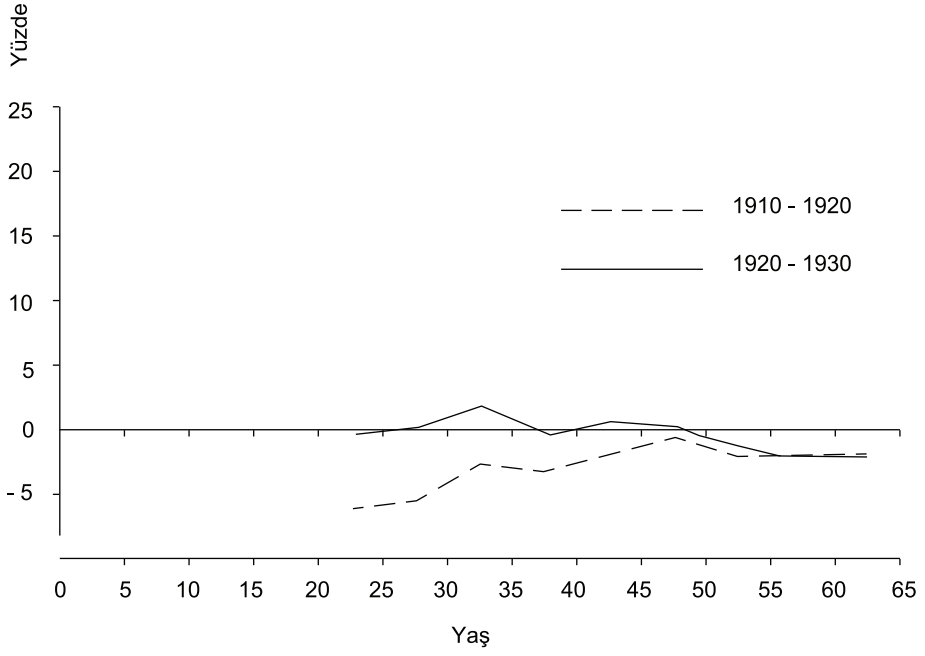
Dizi C, Grafik 2,

Serbest Meslek Sahiplerinin Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920
ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri
Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 2

Serbest Meslek Sahipleri Grubunun Mesleki Mobilitésinin Yafl Aralıklarına Göre Dağılım
Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

7. Mülk Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkili-Sorumlu Görevliler (Officials) Grubu (Dizi A, B, C ve D, Grafik 3). Bu grup 1910'dan 1930'a giderek artan bir oranda büyümüş; büyüme ilk on yılda yüzde 14.0, ikinci on yılda ise yüzde 30.9 olmuştur. Bu sınıf toplam çalışan nüfusun 1910'da yüzde 6.4'ünü, 1920'de yüzde 6.7'sini, 1930'da ise yüzde 7.5'ini oluşturmaktadır. Artan büyüme hızına rağmen, yaş bileşimi yaşlanmıştır (Grafik 3, A Dizisi). Dikkat edilecek önemli nokta, ikinci on yılda büyüme oranı birinci on yıldakinden daha büyük olmasına rağmen, büyüme oranı ve yaşlanma derecesi arasında ters korelasyon olduğu şeklinde daha önce formüle edilen hipotezden bekleneneği gibi, yaşlanma derecesinin tersine, daha küçük olmamasıdır. Negatif bir korelasyonun burada bulunmaması hipotezi zorunlu olarak geçersiz kılmaz; çünkü bu özel meslekî sınıfta, ileri yaştakilerin gençlere özellikle tercih edilmesi gibi istisnai bir faktör ortaya çıkmış olabilir.

Bu grubun her üç sayım tarihindeki yaş bileşimi, tarımsal nüfus kadarı olmasa da, "yaşlı" olarak sınıflandırılacak kadardır. Her üç tarihte de 30 ila 50 yaşlar, grup toplamının yarından çoğunu oluşturmuş; 1910'da yüzde 53.8 olan yoğunlaşma sürekli artarak 1920'de yüzde 54.6'ya ve 1930'da yüzde 55.2'ye çıkmıştır.

Her iki on yılda grup içine toplam net mobilite grup içinde kalanların sırasıyla yüzde 24.4 ve yüzde 43.9'una eşit olmuştur. Toplam birleşik hareket 1910-1920'de bir milyon yüz bini, 1920-1930'da bir buçuk milyonu aşmıştır. Bu toplamaların sırasıyla yüzde 73.1 ve yüzde 85.9'u grup içine hareketlerin ifadesidir. Dışa doğru hareketlerin sayısı yalnızca görelî değil mutlak sayı olarak da gerileyerek 314.000'den 219.000'e düşmüştür. Bu hareketlerin yaş dağılımı, birinci on yılda 35 yaşa kadar, ikinci on yılda 45 yaşa kadar insanların gruba girdiklerini göstermektedir. 10 ile 20 arası yaş gruplarına hareket sayısı görelî olarak azalmış; 1910-1920'de toplam mobilitenin yüzde 35.5'i iken, 1920-1930'da yüzde 29.8'ine gerilemiştir. Her yaş aralığında dışa doğru hareket birinci on yıldan ikinci on yıla, hem grupta kalanların sayısına, hem toplam mobiliteye göre gerilemiştir. İleri yaşlarda toplam çalışan nüfusu etkileyen dışa doğru mobiliteyle kıyaslandığında, mülk sahipleri ve benzerleri grubunun dışa doğru mobilitesi belirgin bir şekilde küçüktür. Sonuç olarak, ileri yaş gruplarını yeğleyen bir eğilim göstermektedir.

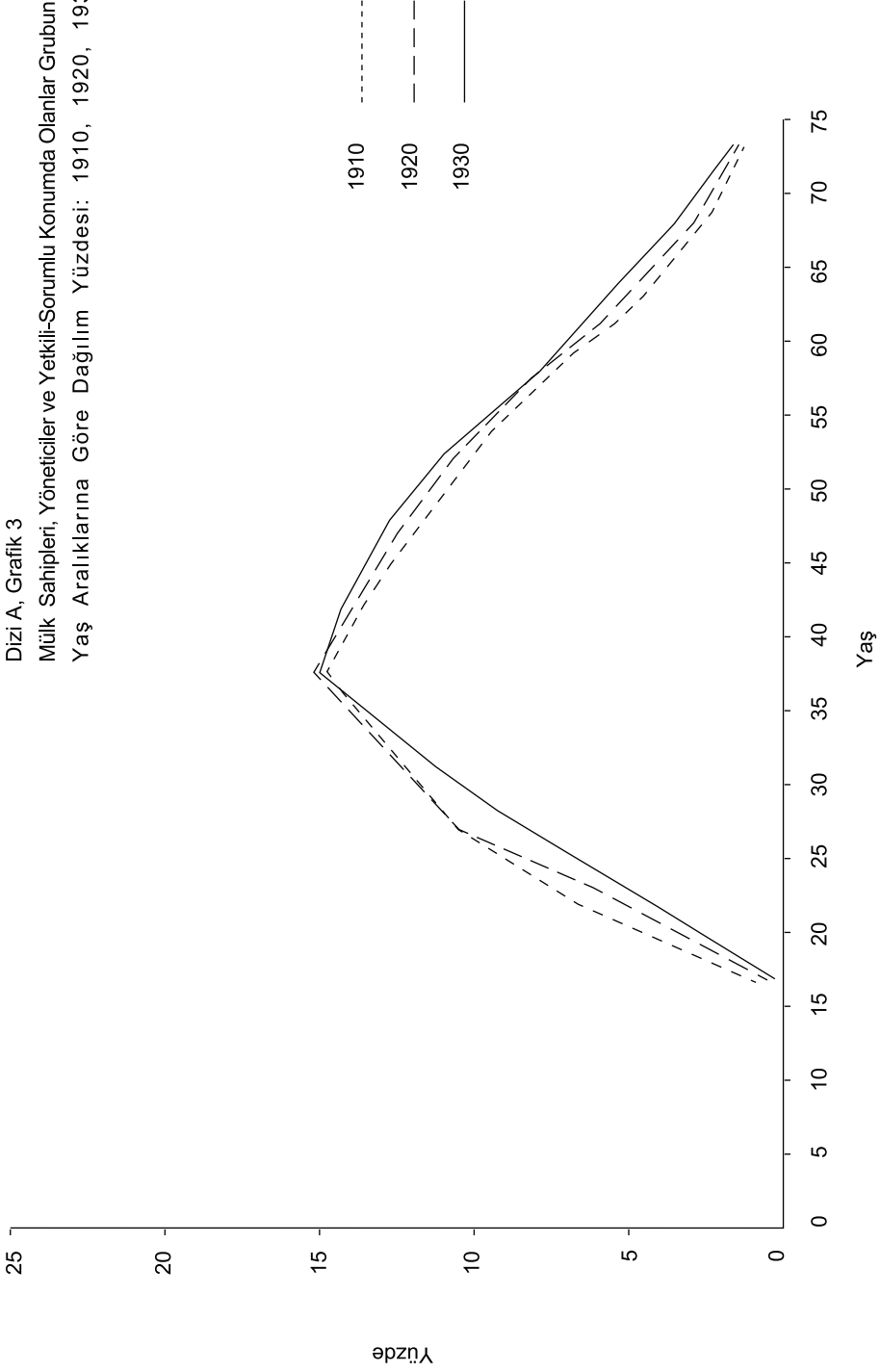
Meslek nişlerindeki değişiklikler de grubun yaşlanmasına katkıda bulunmuştur. Dikey olarak karşılaştırıldığında, ileri yaş grupları, genç yaş gruplarından daha fazla artış yüzdeleri kaydetmişlerdir. Yatay olarak karşılaştırıldığında ise, genç gruplar kazançlı çıkmıştır ama 1910-1920'den 1920-1930'a kadar ileri yaş gruplarının payları artmıştır.

20 yaş sonrası grup içine hareketler, bu gruba diğer meslek gruplarından, ya alt statüde olanlardan ya da aynı toplumsal statüye sahip olan serbest meslek sahipleri grubundan bireylerin geçişi olduğunu göstermektedir. Grubu etkileyen meslekler arası mobilite 1910-1920'de toplam hareket sayısının yüzde 37.7'siyken, 1920-1930'da yüzde 56.1'ine yükselmesi ve yaş sınırının 35'ten 45'e çıkması, incelenen yirmi yıl boyunca grubun giderek daha "açık" hâle geldiğine işaret etmektedir. On yaş altı gruplardan mülk sahipleri ve benzerleri grubuna yeni girenlerin oranı her iki on yılda da değişmeden yüzde 0.4 olarak sabit kalmıştır. Bu yeni girenler yüzdesinin, grubun toplam gelir sağlayarak çalışan nüfusa göre artan büyüklüğünün icap

ettirdiğinden çok daha küçük olduğu belirtilmelidir. Hareketlerin toplam sayısına göre 10 ila 20 yaş gruplarına azalan sayılarda bireyler katılmıştır. Dolayısıyla, bu meslek grubunun büyümesi, serbest meslek sahipleri grubundaki gibi yeni girenlerden oluşuyor olmaktan çok, meslekler arası mobilitayı ifade etmektedir. Bu grup toplumsal hiyerarşinin en üst statüsü olduğuna göre, gözlenmiş olan mobilita, en azından bir bölümüyle, toplumsal hiyerarşide yukarı doğru bir hareketi temsil etmektedir.

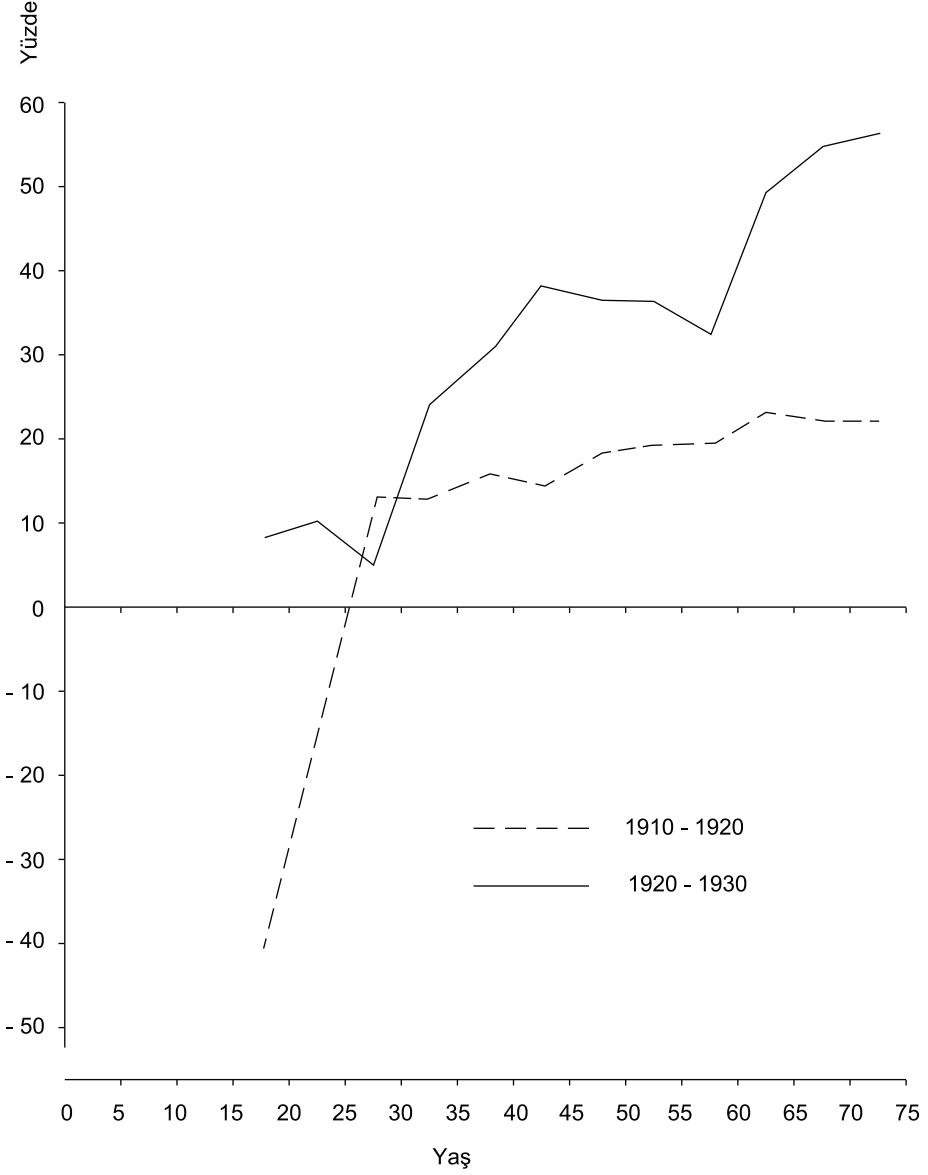
Dizi A, Grafik 3

Mülk Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkili-Sorumlu Konumda Olanlar Grubunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

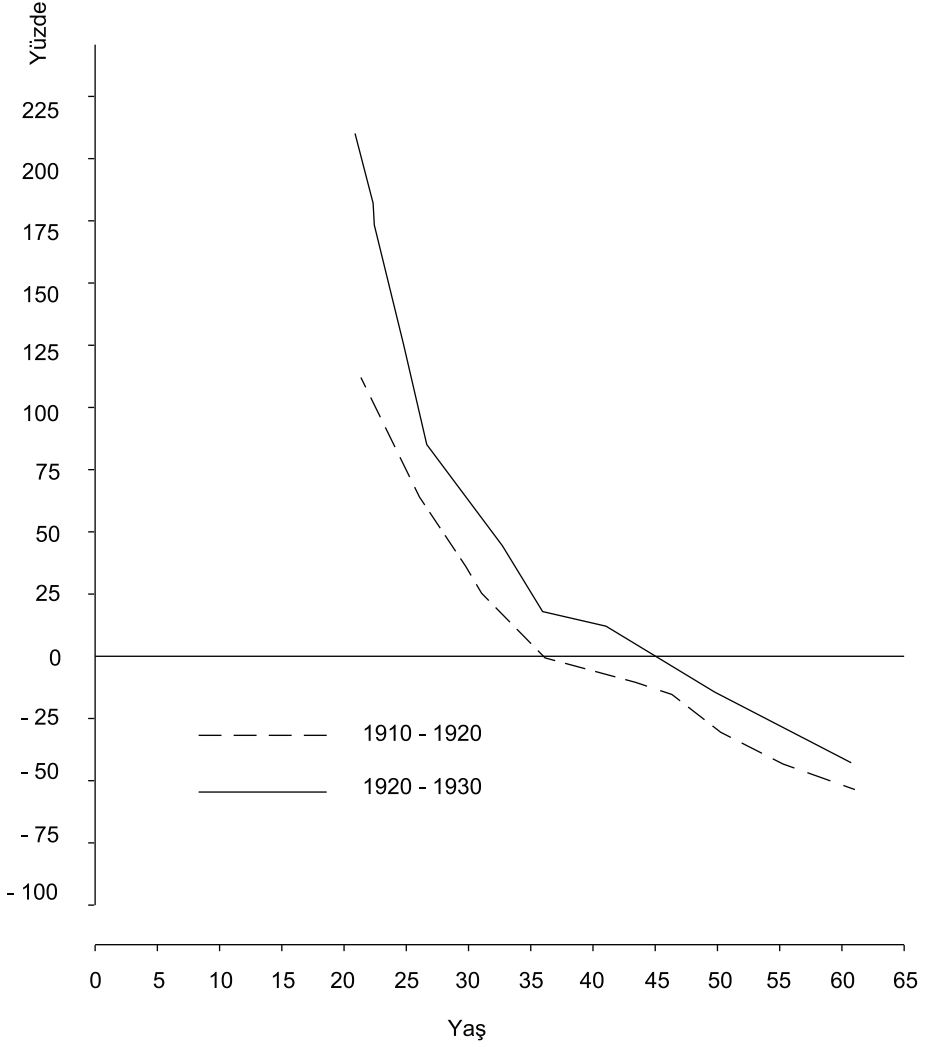
Dizi B, Grafik 3

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkili-Sorumlu Konumda Olanlar Grubunun Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

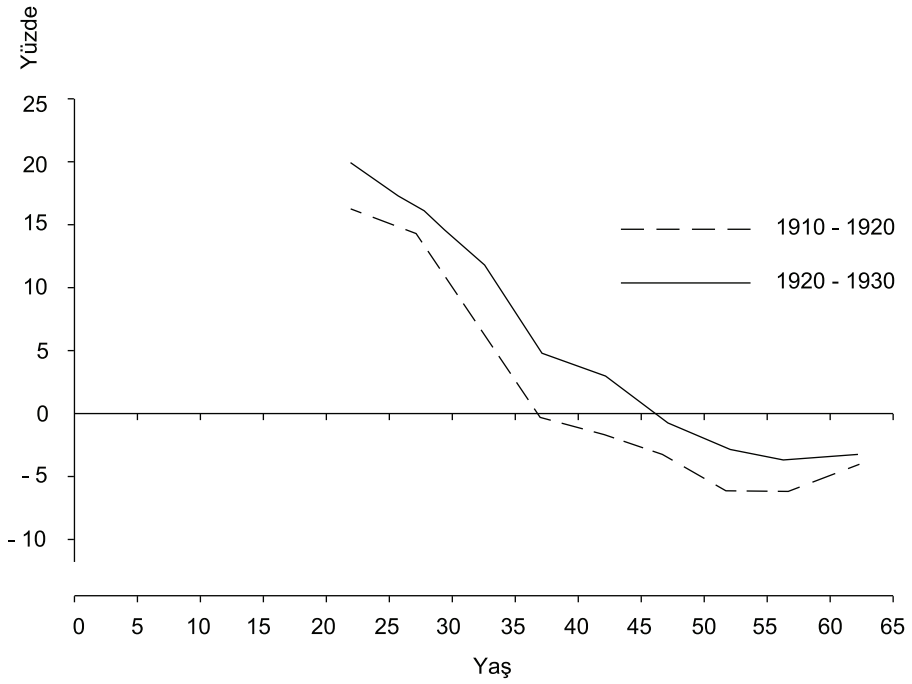
Dizi C, Grafik 3

Mülk Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkili-Sorumlu Konumda Olanlar Grubunun Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 3

Mülk Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkili-Görevli Konumda Olanlar Grubunun Meslekî
Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

Mülk sahipleri, yöneticiler ve yetkili-sorumlu olanlar grubunun grafikleri, bileşenlerinden birisi olduğu sınaî mülk sahibi sınıfın grafikleriyle benzerlik göstermektedir. Bu benzerlik, sınaî mülk sahibi sınıfının karakteristiklerinin, serbest meslek sahipleri grubundan ziyade bu grubun karakteristiklerinden türetildiğini düşündürmektedir.

8. Büro Çalışanları ve Benzerleri (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 4). Toplam sınaî nüfusun üç bileşeni arasında en fazla büyümeyi bu sınıf yaşamıştır. Büyüme yüzdesi iki on yılda yüzde 48.9 ve yüzde 39.4 olmuştur. Bu sınıf 1910'da toplam çalışan nüfusun yüzde 10.0'unu, 1920'de yüzde 13.7'sini, 1930'da yüzde 16.3'ünü oluşturmaktadır. Yaş bileşimi bakımından çok genç bir fotoğraf sunmaktadır. 10 ila 25 yaş grupları 1910'da sınıfın toplamının yüzde 55.0'ini, 1920'de yüzde 54.2'sini ve 1930'da yüzde 49.5'ini içermektedir. Bu oranlardan ve A Dizisi Grafik 4'ten de görüldüğü gibi, genç olma niteliğine rağmen yaş bileşimi dönem boyunca yaşanmıştır. Bununla birlikte en çok gözlenen değerin (mode) konumu değişmeyerek, her üç sayım tarihinde de 20-24'te kalmış; büyüklüğü de fazla değişmeyerek, her dağılımda sınıf toplamalarının sırasıyla yüzde 21.2, yüzde 22.3 ve yüzde 21.6'sını içermiştir. 1910'dan 1920'ye göreli yaş dağılımındaki değişiklik neredeyse fark edilemeyecek derecedeyken 1920'den 1930'a belirgin hâle gelmiştir. Yine bu [differansiyal] {farklı} yaşlanma, ilk on yılda ikincisinden daha büyük olan büyüme oranıyla ilişkilendirilebilir.

Büro çalışanları ve benzerleri yirmi yıl boyunca artan bir mobilite sergilemişlerdir. Sınıf içine net bir mobilite gerçekleşmiş ve hareket sayısı 1910-1920'de sınıf içinde kalanlarının yüzde 27.7'sine, 1920-1930'da yüzde 29.1'ine eşit olmuştur. Toplam birleşik hareketler, mutlak rakamlarla bir milyon altı yüz binden yaklaşık iki buçuk milyona yükselmiş; ilk on yılda bunun yüzde 80.8'i, ikinci on yılda yüzde 82.3'ü büro çalışanları sınıfına olmuştur. Dışa doğru mobilite toplam birleşik harekete göre gerilemiş olmasına rağmen, 1910-1920'den 1920-1930'a kadar gerçek sayı olarak yüzde 30 oranında artmıştır.

Yaş aralığına göre mobilite anlamlı bir resmi temsil etmektedir. Yirmi yıllık dönemin ilk yarısında sınıf içine hareketlerin büyük çoğunluğu, ikinci yarısında neredeyse tümü 10 ila 20 yaş gruplarıyla sınırlıdır. Tek başına 10-14 yaş grubu 1910-1920'de, toplam hareketin yüzde 73.4'üne, 1920-1930'da yüzde 68.0'ine eşit bir akış almıştır. Sınıf içine hareket, bu nedenlerle, diğer sınıflardan göç edenlerden ziyade sınıfa yeni girenleri ifade etmektedir.

Her iki on yılda 30 yaş sonrası dışarı doğru hareket, 1920-1930'da 25-29 yaş grubu hariç, oldukça eşit şekilde dağılmıştır. Her yaş grubunda kalanların sayısına göre, dışa doğru hareket 50 yaşından sonra hızlı bir artış göstermektedir; fakat daha önce de açıklandığı gibi, bu, grup içinde kalanların az olmasının bir sonucudur. Bu dikey karşılaştırma temelinde bile, büro çalışanları ve benzerlerinin dışa doğru mobilitesi toplam çalışan nüfusu etkileyen dışa doğru hareketten oransal olarak daha azdır. 1910-1920'de üç yüz bin olan dışa doğru hareketlerin mutlak sayısı 1920-1930'da dört yüz binin üzerine çıkmasına rağmen, hem grupta kalanların sayısına hem toplam mobilite miktarına göre belirgin bir şekilde gerilemiştir.

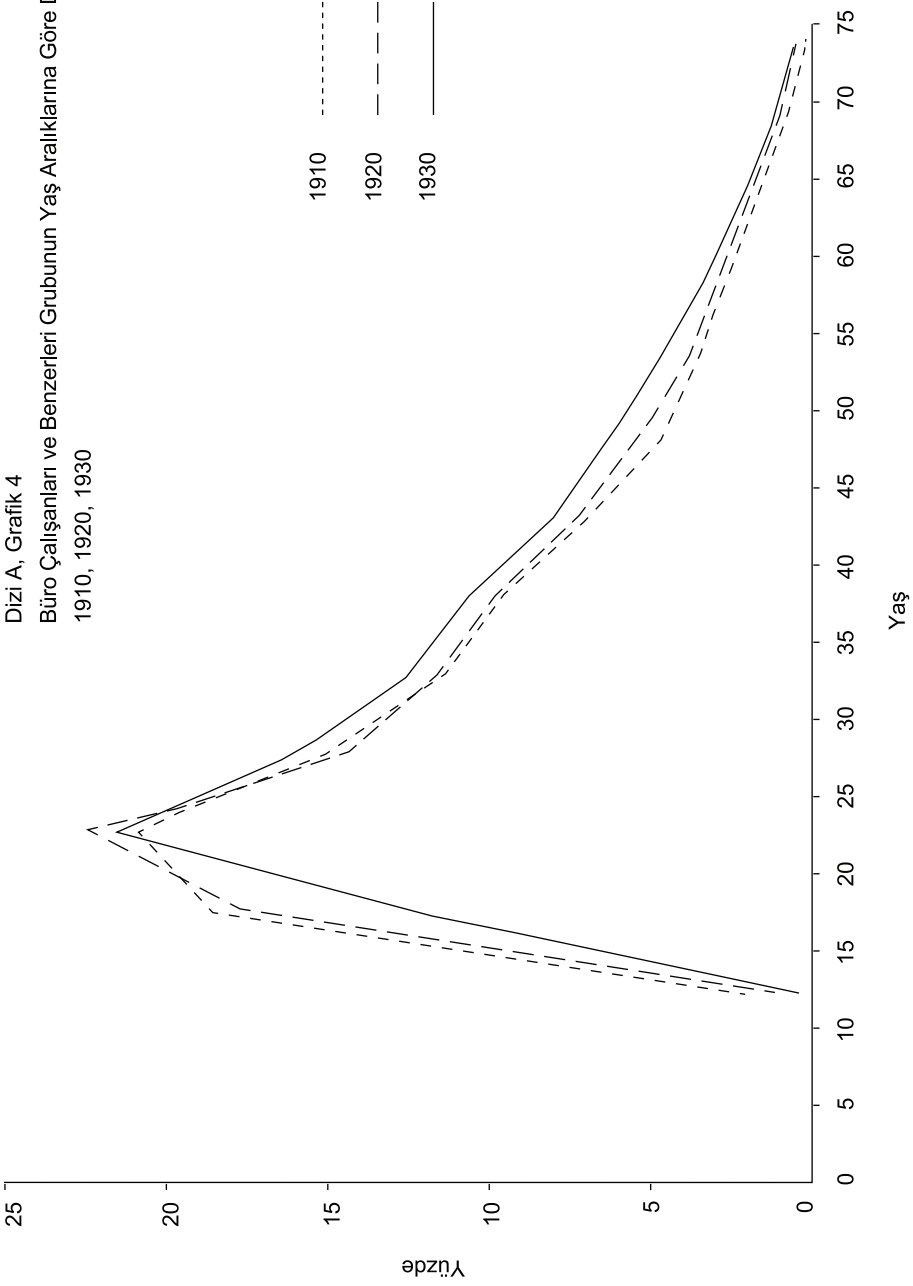
Meslek nişleri yirmiden sonraki bütün yaşlar için önemli ölçüde artmıştır. Di-

key olarak karşılaştırıldığında (Grafik 4, B Dizisi), 1910-1920 döneminde 70-74 yaş aralığı hariç, oldukça eşit dağıtılmışlardır. Meslek nişlerindeki toplam değişikliklere göre, artışların yaş dağılımı genel konfigürasyon itibarıyla A Dizisi Grafik 4'teki yaş dağılım eğrilerine benzemektedir. Artışlar ilk on yılda 20-24 yaşları arasında, ikinci on yılda 20 ile 30 yaşları arasında yoğunlaşmıştır. Otuzdan sonraki yaş gruplarının 1920-1930'da toplam artıştaki payları bir önceki on yıldakinden büyüktür.

Meslek nişlerine ve mobiliteye ilişkin veriler, yaş dağılımı eğrilerinde gözlenen büro çalışanları grubundaki yaşlanmanın (Grafik 4, A Dizisi), yalnızca, toplam nüfusta ve tüm meslek gruplarında bulunan genel yaşlanma eğiliminden değil de, büro çalışanlarına özgü koşullardan da kaynaklandığını göstermektedir. Meslekî değişiklikler ve mobilitedeki eğilimler de katkıda bulunan faktörler olmuştur. En genç yaş grubuna akışın görece azalması, özellikle orta yaş gruplarında dışa doğru mobilitenin gerilemesiyle birleşince, daha yaşlı bir yaş bileşimine yol açmıştır. Ayrıca, meslek nişlerindeki artışların yaş dağılımı, yirmi yıllık dönemde ileri yaş gruplarının tercih edildiğini göstermektedir.

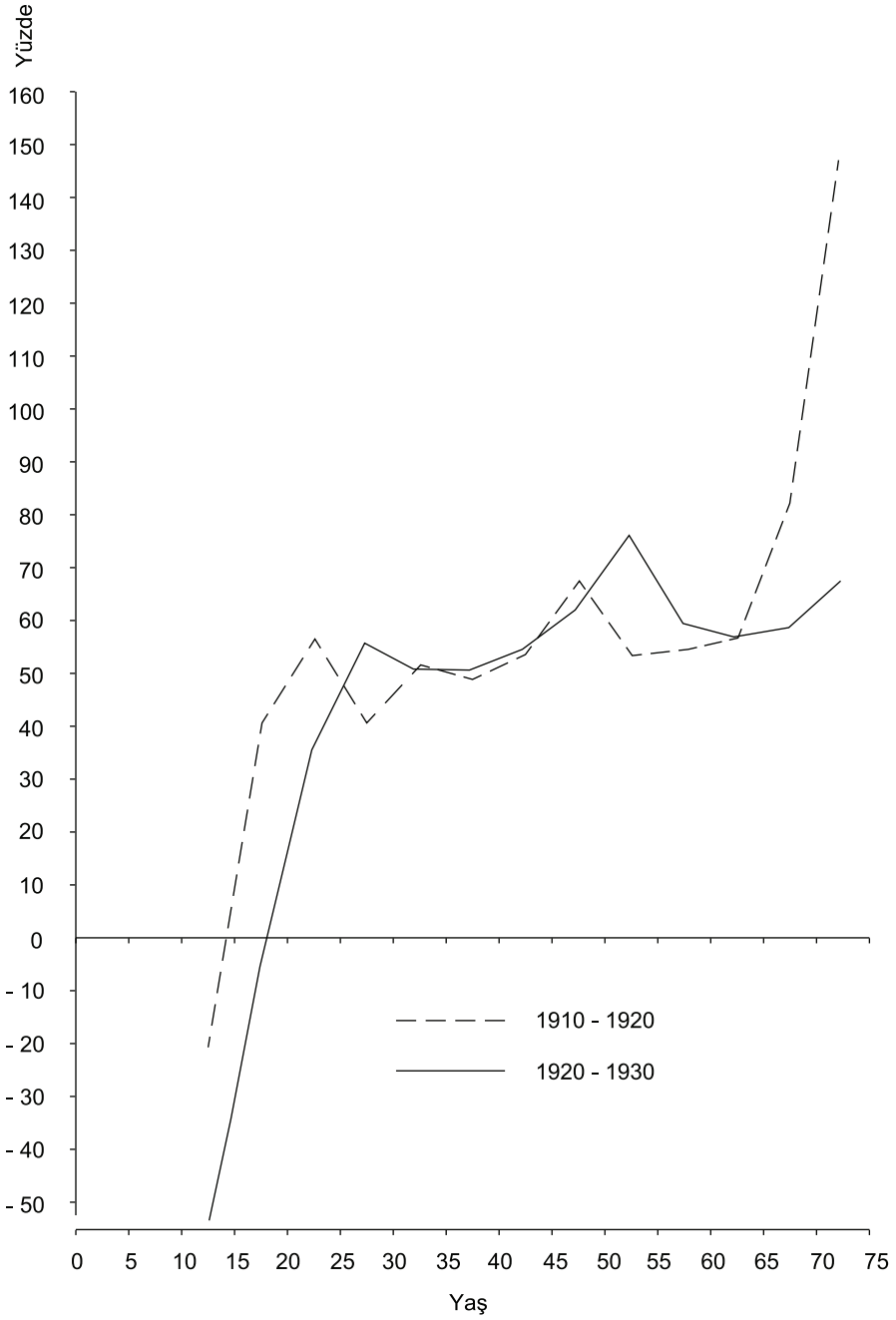
Bu sınıfın nüfusunun genç yaş gruplarında aşırı yoğunlaşması ve sınıfa katılımın bu yaşlarla sınırlı olması, sınıfın yeni olmasına bağlanabilir. Bu durum, büro çalışanları ve benzeri meslekler çoğaldıkça, mensuplarının diğer mesleklerden ziyade deneyimsiz ve genç nüfustan devşirilmiş olduklarını göstermektedir. Her on yılın başında on yaşın altında iken (sonraları) çalışma yaşamına yeni katılan gruplara ilişkin veriler bu çıkarımı desteklemektedir. Bu sınıf her üç sayım tarihinde toplam çalışan nüfusun sırasıyla yüzde 10.0, yüzde 13.7 ve yüzde 16.3'ünü oluşturmaya rağmen, 1910-1920'de yeni katılanların yüzde 21.3'ünü, 1920-1930'da yüzde 20.7'sini kendine çekmiştir. Sınıfın yeniliği, genç yaşlardaki bu büyük yoğunlaşmaya daha ileri yaşlarda dışa doğru büyük bir hareketin eşlik etmeyişinde de yansımaları bulmaktadır zira bu olgu, büro işlerine girenlerin çok büyük çoğunluğunun girdiği meslekte kaldığını göstermektedir. Ne var ki, dışa doğru hareketin yaş dağılımında önemli bir nokta söz konusudur. Sınıfa doğru hareketin tamamı 10 ila 20 yaşları arasında gerçekleşmiştir. Dışarı doğru toplam mobilitenin yarısından fazlası kadar dışa hareket bir sonraki yaş grubu olan 20-24 yaşları arasında kaydedilmiştir. Bu nedenle, 10 ila 25 yaş arasında büro çalışanları grubuna hızlı bir giriş-çıkış yaşanmıştır. Bu, genellikle evlenince meslekten ayrılan kadın çalışanların meslek grubunda ağırlıkta olmasından kaynaklanabilir. Bireylerin daha yüksek mesleklere tırmanması da, 20 yaşından sonra dışa doğru harekete kısmen neden olmuş olabilir. Dışa doğru hareketin tamamı böyle bir tırmanmayı ifade etmiş olsa bile, bu toplam hareket sayısına göre, 1910-1920'de yüzde 14.2, 1920-1930'da yüzde 12.6 gibi, küçük bir miktarı oluşturmuştur.

Dizi A, Grafik 4
 Büro Çalışanları ve Benzerleri Grubunun Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi:
 1910, 1920, 1930

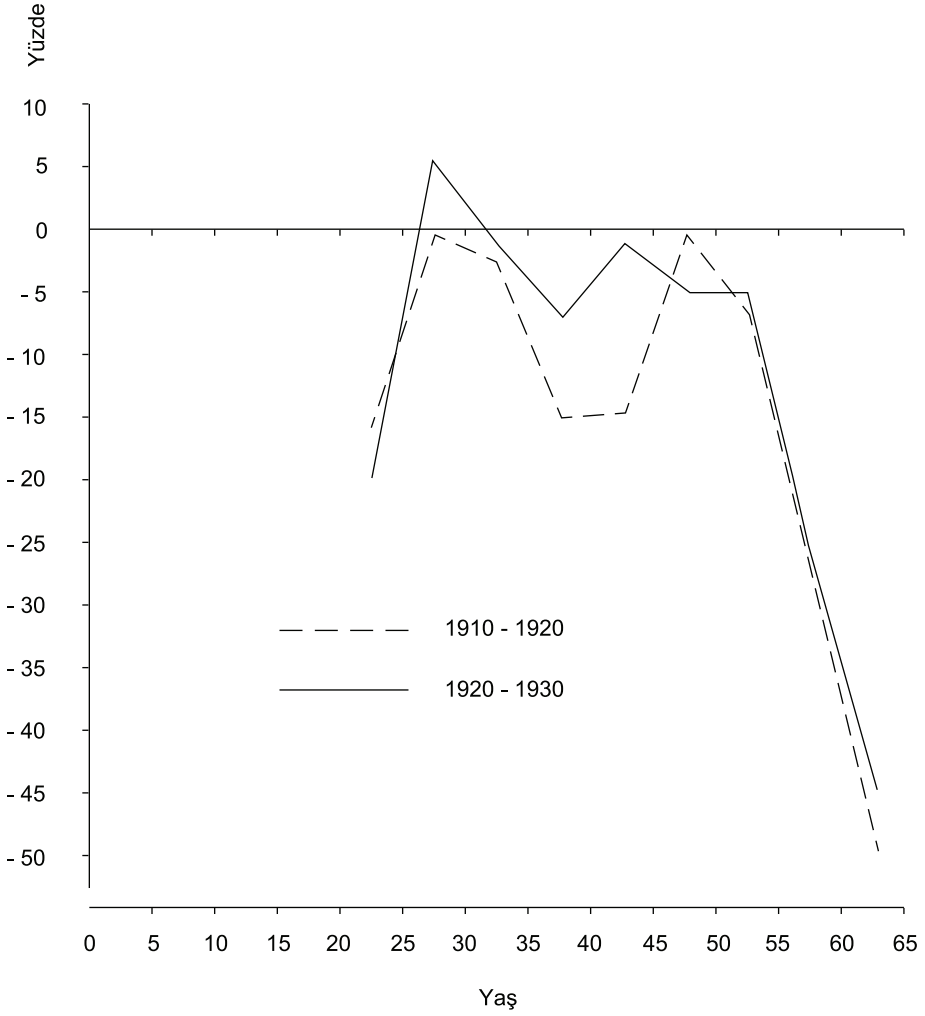
Dizi B, Grafik 4

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Büro Çalışanları ve Benzerleri Grubunun Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

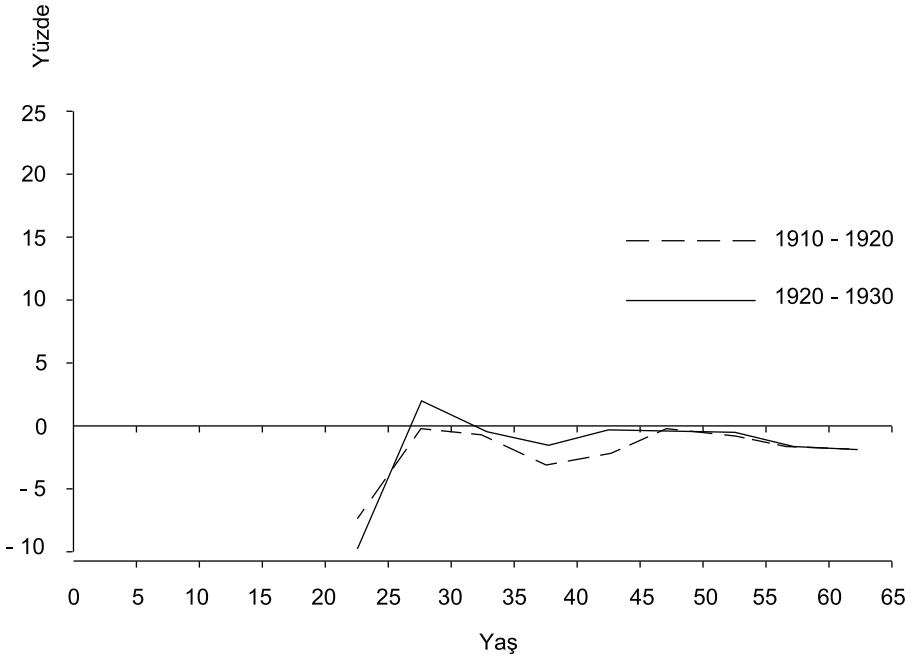
Dizi C, Grafik 4

Büro Çalışanları ve Benzerleri Grubunun Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi,
1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin
Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 4

Büro Çalışanları ve Benzerleri Grubunun Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

9. Vasıflı [Çalışanlar] İşçiler ve Ustabaşılar Grubu (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 5). Bu grup , 1910-1920'deki yüzde 26.0'dan 1920-1930'da yüzde 11.5'e olmak üzere gerileyen bir büyüme oranı sergilemiştir. Toplam çalışan nüfusun 1910'da yüzde 11.6'sını, 1920'de yüzde 13.4'ünü, 1930'da yüzde 12.7'sini oluşturmaktadır. Bu durum, sınâi mülk sahibi sınıfın iki meslek grubunun durumuyla çelişmektedir. Gerileyen büyüme oranına, belirgin bir yaşlanma eşlik etmektedir (Grafik 5, A Dizisi). En çok gözlenen değerin (mode) konumu 30-34 yaş grubundan 35-39 yaş grubuna kaymıştır. Bu meslek grubunun yarısından fazlası 1910'da ve 1920'de 20 ila 40 , 1930'da 25 ila 45 yaşları arasındadır. Dolayısıyla, vasıflı işçi ve ustabaşılar grubunun yaş bileşimi “orta yaş” olarak tanımlanabilir.

Her iki on yılda da grup içine net hareketler gerçekleşmiş, ama hareket oranı gerileyerek 1910 ila 1920'de grup içinde kalanların yüzde 35.6'sına, 1920-1930'da yüzde 19.5'ine eşit düzeye gelmiştir. Ancak, toplam birleşik hareketler biraz artmıştır. 1910-1930 döneminde dışa doğru hareketler artarken, grup içine hareketlerin toplam sayısı azalmıştır. Yine de, grup içine mobilité her iki on yılda da dışarı doğru mobilitenin çok üstüne çıkmış ve 1910-1920'de toplam birleşik hareketlerin yüzde 84.5'ini, 1920-1930'da yüzde 72.4'ünü oluşturmuştur.

Mesleğe ilk giriş yaşlarını meslekî mobilitenin yaşlarından ayıran yaş sınırı 20'den 15'e düşürülürse, mobilitenin yaş dağılımı grup içine hareketlerin daha çok diğer mesleklerden gelen hareketleri temsil ettiğini gösterir. Sınâi mülksüz sınıfı oluşturan üç “kol işçisi” grubunda yaş sınırındaki bu düşüş doğrulanır; çünkü bu mesleklere giriş yaşının serbest meslek sahipleri ya da yöneticiler grubuna giriş yaşından düşük olduğu genellikle gözlemlenir.

Her iki on yılda 35 yaşa kadar grup içine hareketler gerçekleşti ve bu 1910-1920'deki toplam birleşik hareketlerin yüzde 53.5'ine, 1920-1930'dakinin yüzde 44.9'una eşitti. Aynı şekilde dışa doğru mobilité artmasına rağmen, grup içine mobilité mutlak sayı bakımından geriledi.

Mesleki nişlerle ilgili veriler, vasıflı mesleklerde eğilimin ileri yaş gruplarından yana olduğunu gösterir. Mesleki nişlerin sayısında gerileme tüm yaş gruplarını etkiledi; ama en genç yaş grupları –1910-1920'de 20 yaş altı ve 1920-1930'da 25 yaş altı– net kayıp gösterdi; diğer yaş gruplarının birinci on yıldan ikinci on yıla daha küçük artış yüzdeleri oldu. Artış yüzdelerinin gerilemesi ileri yaşlar için daha küçüktü (B Dizisi Grafik 5, Tablo E satır 9)

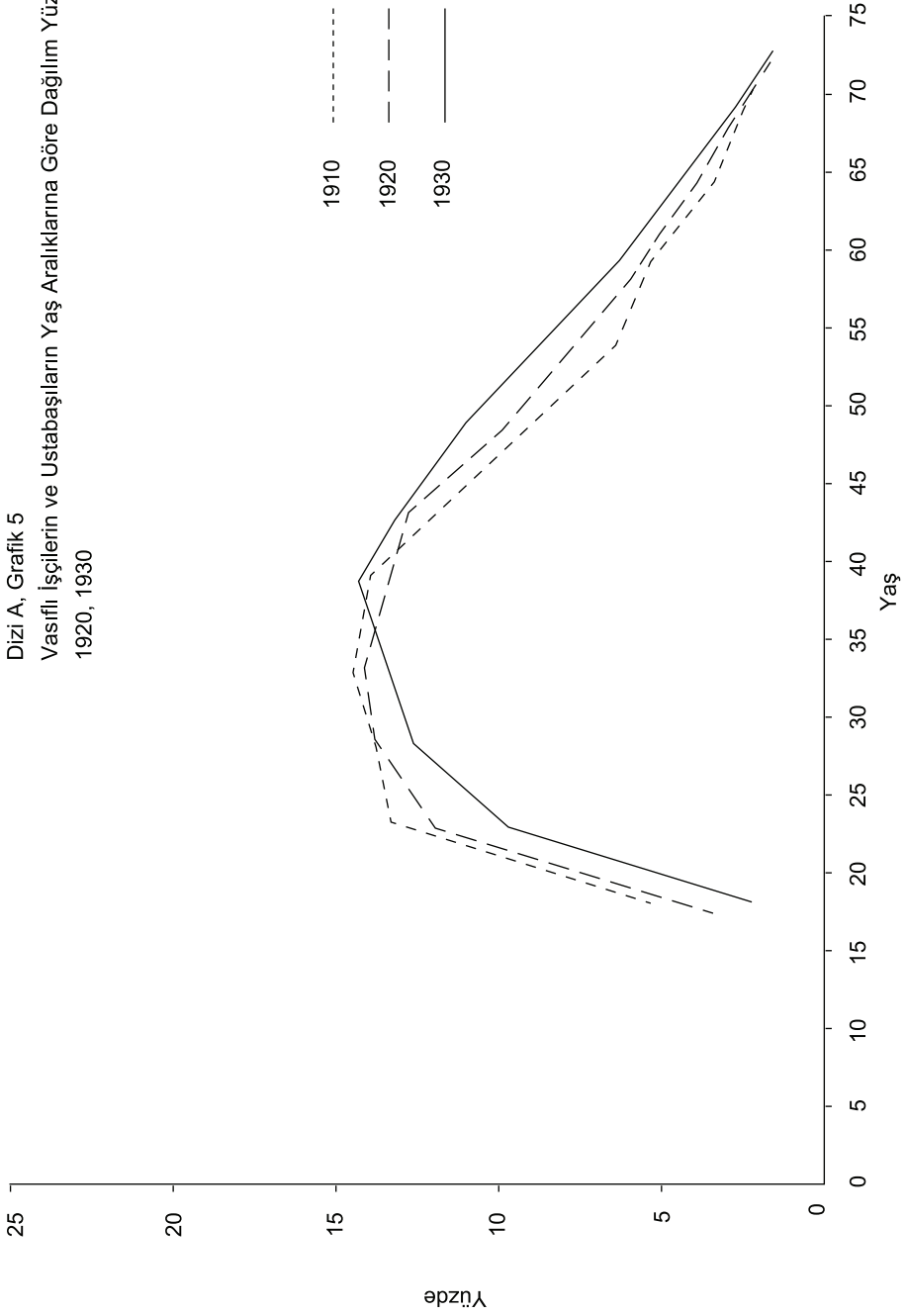
Grup içine ve dışına mobilitenin karakteri, vasıflı işçiler ve ustabaşılar grubunun kendi üyelerinin yukarı meslek gruplarına çıkışı için bir basamak değil, kendi altındaki meslek grupları için toplumsal merdivenin bir üst basamağı işlevi gördüğünü gösterir. Grup içine toplam mobilité grup dışına mobiliteden çok büyüktü ve karakteri, mobilitenin çok büyük ölçüde melege yeni girişlerin olmasından çok diğer mesleklerden gelişlerin bir sonucu olduğunu gösterir.

Diğer mesleklerden vasıflı işçiler grubuna gerçekleştiği şekliyle böyle bir mobilité, kendisi de 35 yaşından sonra üye kaybeden genç yetişkinler grubunu kapsamaktadır. Dahası, vasıflı işçiler grubunu etkileyen meslekler arası mobilité, incelenen dönemde gerilemiştir.

Vasıflı işçiler grubundan dışarı doğru artan hareketin bir kısmı daha yüksek mes-

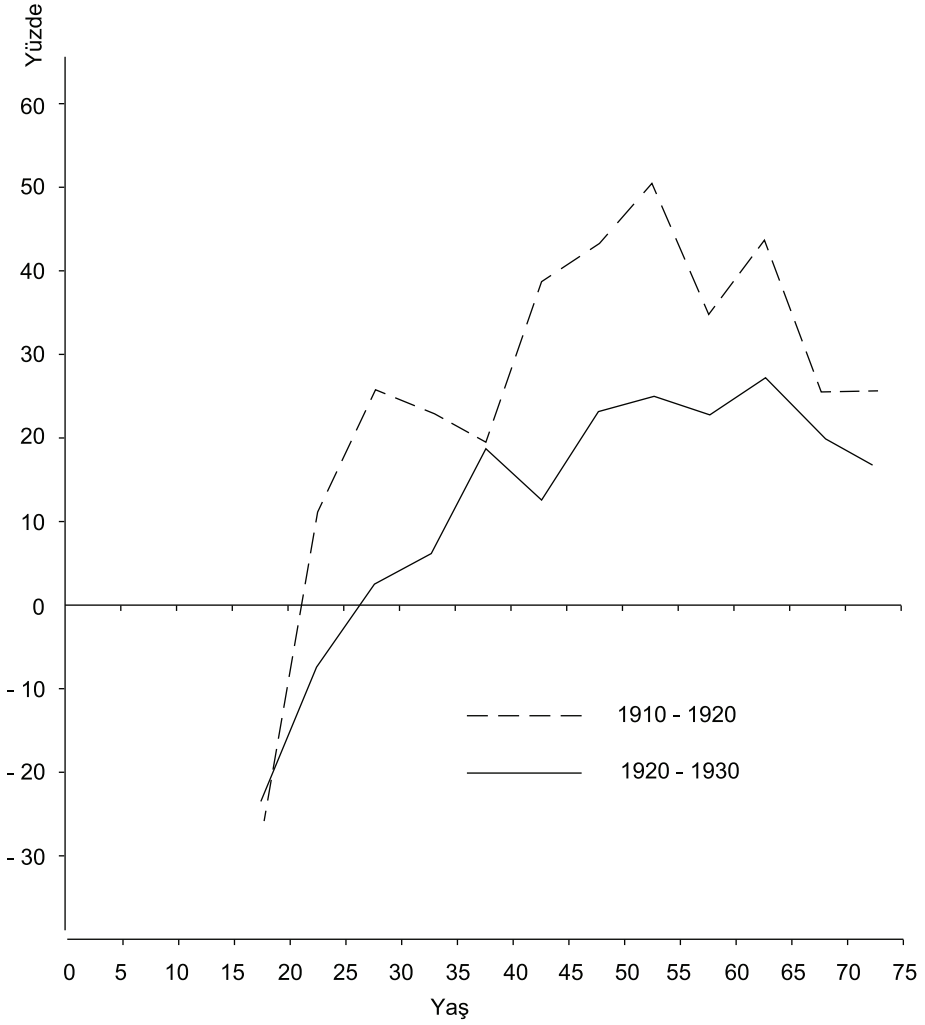
leklere tırmanma olaylarını temsil ediyor olamaz mı sorusu sorulabilir. Dönemin yeni sanayilerinde bir miktar tırmanma gerçekleşmiş olmalıdır. Örneğin, Detroit'te bir otomobil şirketine ilişkin yapılan küçük bir araştırma,⁽³⁰⁾ yönetici konumundaki kişilerin meslekî geçmişlerini anlatırken bunlardan birkaçının çalışmaya fabrika işçisi olarak başladıklarını ve daha sonra mühendislik ya da ilgili konularda dışardan dersler alarak üst mevkilere geldiklerini söylediklerini aktarmaktadır. Özellikle, burada söz konusu olan dışa doğru mobilité 35 yaşından sonra gerçekleştiğinden, bir grup olarak vasıflı işçiler için bu tür vakalar kayda değer sayılmayabilir. Çok sayıda işçinin, hatta herhangi birinin, o yaştan sonra terfi amacıyla özel eğitim alması olur bir şey değildir. Diğer yandan, kimi vasıflı işçiler ve ustabaşılar gruptan çıkıp, dükkanlar açarak ve kendi çalışma araç ve donanımına sahip olarak küçük işletmecilik alanına girebilirler. Bu durumda da, mal sahipleri grubunda sınıflandırılırlar.⁽³¹⁾ Ele alınan dönemde meydana gelen ekonomik değişmelere ilişkin araştırmaya göre, üretimin büyük birimlerde yoğunlaşma genel eğilimine rağmen küçük kuruluşlar gerileme eğilimi göstermemiş; aslında, 20'den az işçi çalıştıran girişimler bu dönemde biraz artmıştır.⁽³²⁾ Vasıflı işçilerin dışa doğru mobilitesiyle ilgili yukarıdaki kestirim, eğer doğruysa, mülk sahipleri, yöneticiler ve yetkili-sorumlu görevliler grubuna doğru gözlenen mobilité de açıklanmaktadır.

Dizi A, Grafik 5
 Vasıflı İşçilerin ve Ustabaşlıların Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

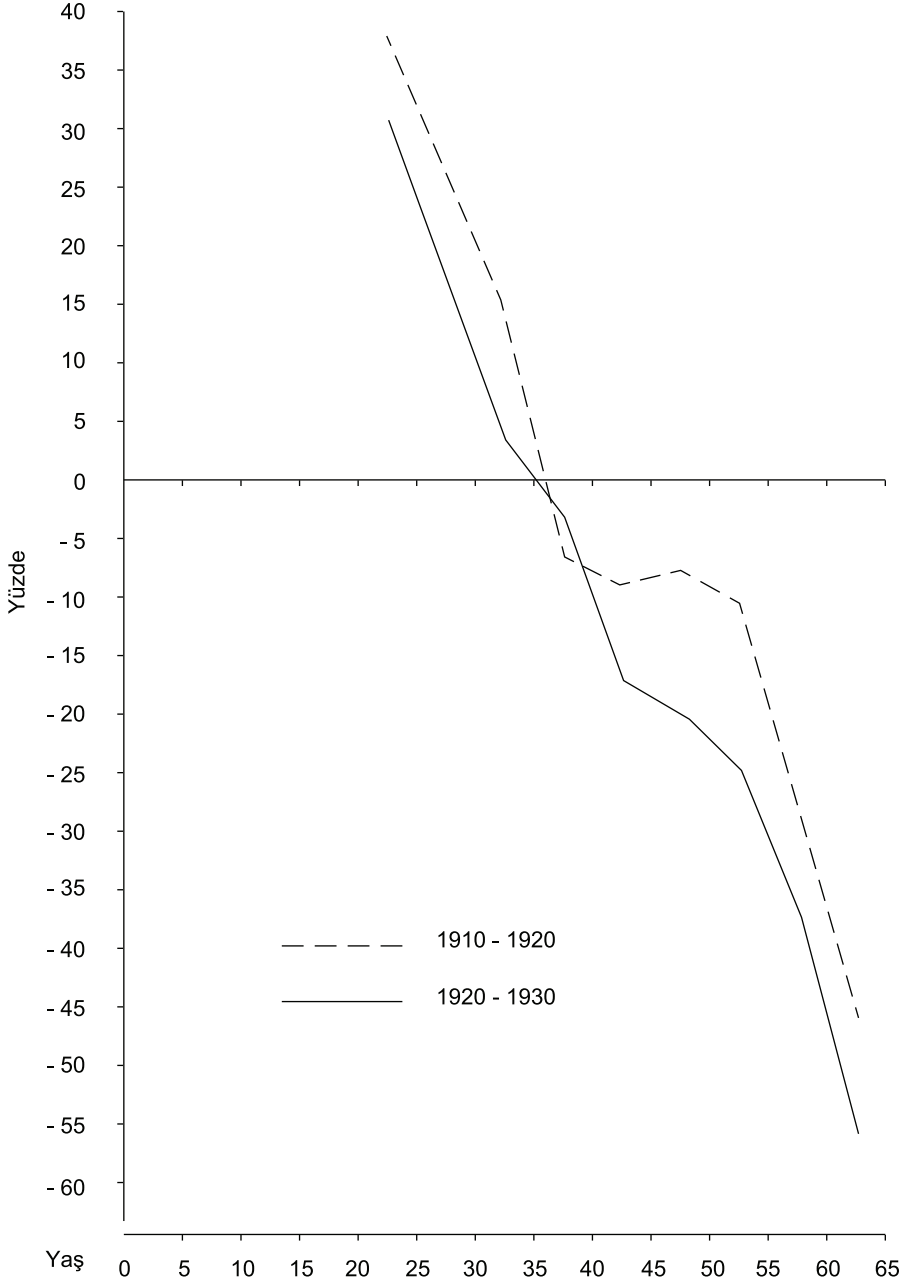
Dizi B, Grafik 5

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Vasıflı İşçilerin ve Ustabaşlarının Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

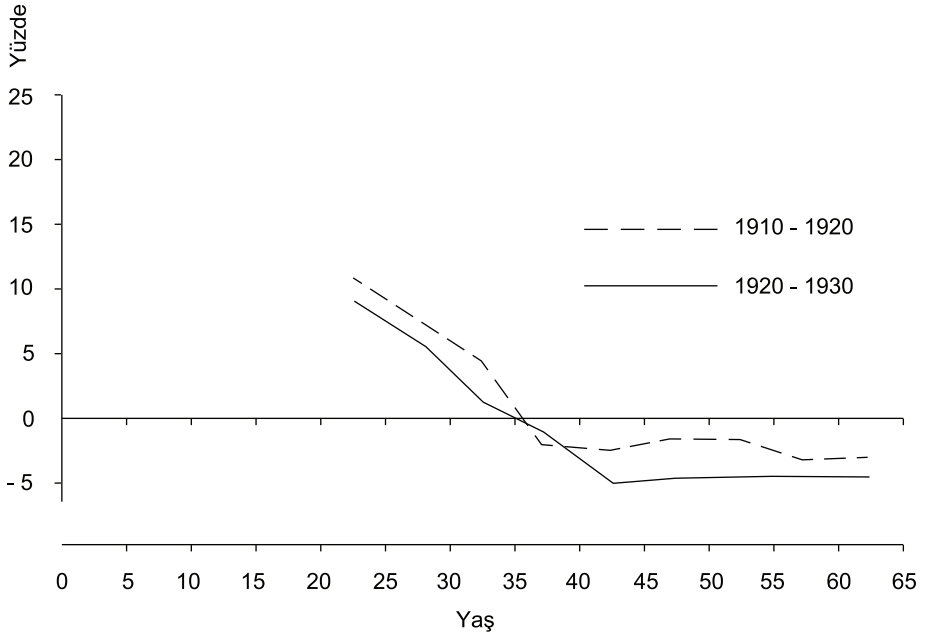
Dizi C, Grafik 5

Vasıflı İşçilerin ve Ustabaşlarının Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 5

Vasıflı İşçilerin ve Ustabaşlarının Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

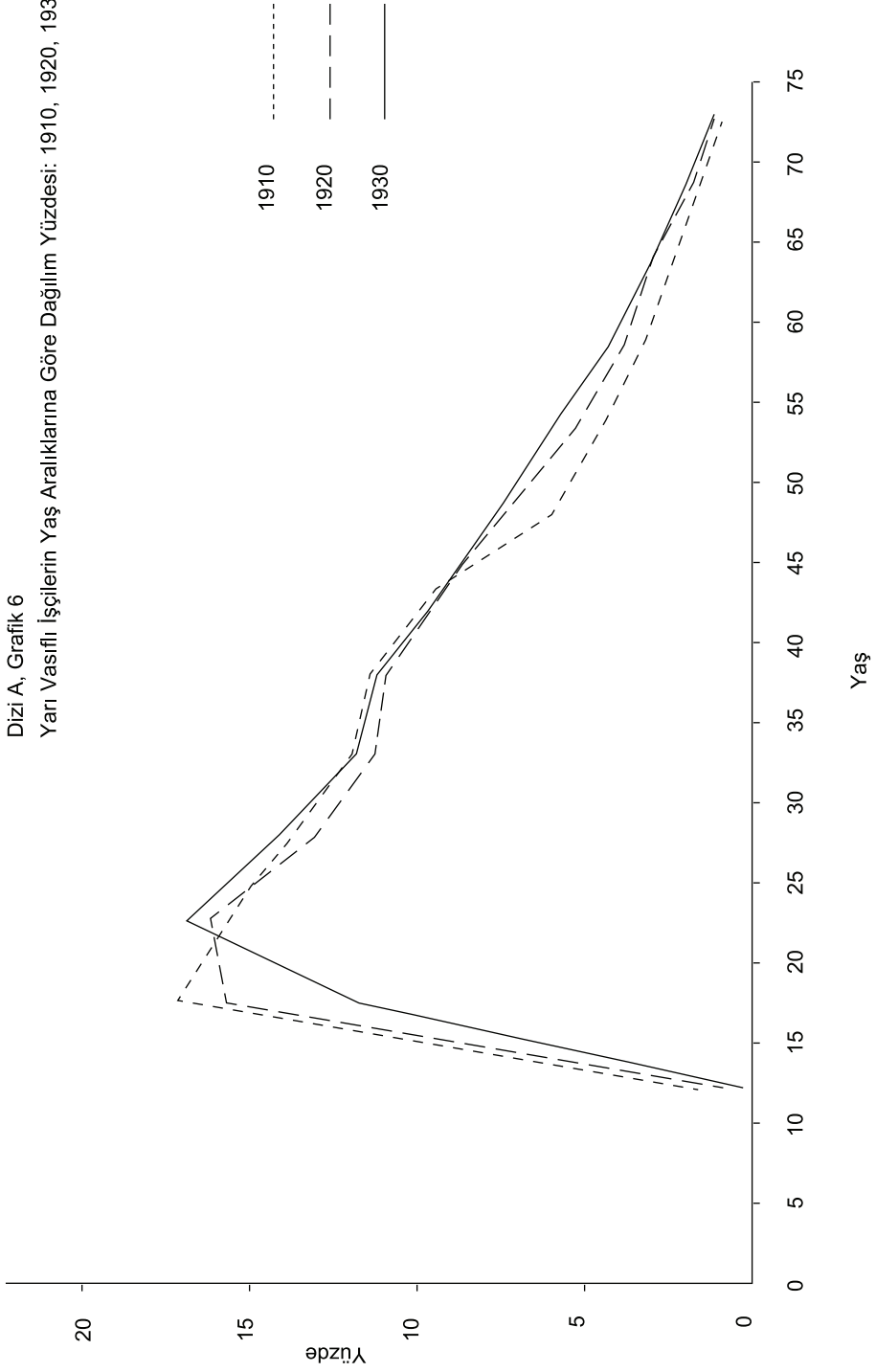
10. Yarı vasıflı İşçiler (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 6). Bu grup, vasıflı işçiler grubu gibi, sınıî mülk sahibi gruplarla karşılaştırıldığında ılımlı bir artış göstermiştir. Büyüme oranı yirmi yıllık dönem boyunca fiilen sabit kalmış; sırasıyla yüzde 19.4 ve yüzde 20.3 olmuştur. Yaş bileşimi yaşlanmış; 20'den küçük yaşlarda göreceli azalma, 45'ten büyük yaş gruplarında artış olmuştur. 20 ile 45 yaş arasındaki dağılım yüzdesi ise sabit kalmıştır. Grubun toplam nüfusunun yarısından fazlası her üç sayım tarihinde de 15 ile 35 yaş arasında olmasına rağmen, 1910'da 15-19 yaş grubunda olan en çok gözlenen değer (mode), 1930'da 20-24 yaş grubuna kaymıştır.

On yaş altı gruplardan yeni gelenler haricinde, net mobilite çok düşüktür. Bu 1910-1920 on yılında grup içinde kalanların yüzde + 8.3'üne eşitken 1920-1930 on yılında grup içinde kalanların yüzde + 16.6'sına çıkmıştır. Toplam birleşik hareketler de buna denk bir artış göstermiştir. Mutlak rakamlarla gruptan çıkış hareketleri neredeyse sabit kalmış; göreceli sayı bakımından, grup içinde mobilite artışının bir sonucu olarak yüzde 36.4'ten yüzde 25.5'e gerilemiştir.

Hareketlerin yaş dağılımına göre, gruba giriş mobilitelerinin gruptan çıkış mobilitelerinden fazla olması, diğer mesleklerden gelen kişilerden ziyade, mesleğe yeni girenlerin sayıca daha fazla olmasının bir sonucudur. Bu belirleme, ilk girişin yaş sınırı 20'den 15'e düşürüldükten sonra bile, doğruluğunu korumaktadır. 1910-1920'de 15-19 yaş grubu bile toplam hareketlerin yüzde 3.4'üne, ya da bu yaş grubunda kalanların yüzde 0.6'sına eşit bir dışa doğru hareket sergilemiştir. 10-14 yaş grubu, 1910-1920'de toplam birleşik hareketlerin yüzde 63.6'sını, 1920-1930'da yüzde 64.7'sini temsil eden bir akış almıştır. İkinci on yılda grup içine mobilite küçük bir kayıp yaşayan 20-24 yaş grubu hariç 35 yaşa kadar çıkmıştır. İçeride doğru mobilitenin bu kısmı, kişilerin meslekler arası dolaşımının bir sonucu sayılabilir. Bu, yüzde 9.8'ini oluşturduğu toplam birleşik hareketlere göre küçüktür. Yarı vasıflı grup içine hareketlerin neredeyse tamamen mesleğe ilk giriş vakalarını temsil etmesi, yarı vasıflı mesleklerin doğasına ilişkin bilinenler ışığında şaşırtıcı değildir. 1910 ila 1930 döneminde daha eski sanayi alanlarından devşirilenleri değil de otomobil, daktilo, telefon, radyo ve suni ipek imalatı gibi esas olarak deneyimsiz, genç insanlar arasından gelen yarı vasıflı işçi çalıştıran seri üretime dayalı sanayiler büyümüştür. Dönemin ekonomik değişiklikleri üzerine yapılan ve daha önce burada bahsi geçmiş olan çalışmada, şöyle bir ifade yer almaktadır: “Modern bir seri üretim fabrikası birbirine eklenmiş aynı ünitelerden oluşan bir iş değildir; daha başlangıçta iş bölümünden ve beceri aktarımından tam yararlanmak için tasarlanmıştır. Vasıflı ve deneyimli çalışanların sayısı, yarı vasıflı üreticilerin ve çok çeşitli küçük büro işlerini yürütenlerin sayısına kıyasla az olabilir. Böyle bir işletmenin çalışanları büyük ölçüde eski sanayilerden değil, söz konusu ürünün üretiminde fazla ya da hiç deneyimi olmayan gençlerden devşirilmiş olabilir.” (33) Aynı yazar başka bir vesileyle, sınıî gelişme alanında 1920-1930 döneminin baş karakteristiklerinden biri olarak, seri üretim yapılan sanayilerde yarı vasıflı iş yapan “teknisyen becerisine sahip” işçi tipinin gelişiminden söz eder. Davidson ve Anderson'un bulguları da, yarı vasıflı işçilerin meslek alanına yeni girenler arasından devşirildiği çıkarsamasını desteklemektedir: “Yarı vasıflı grup, yüzde 90'ı diğer düzeylerden gelen, yeni oluşmuş üçüncü kategoridir.” (34)

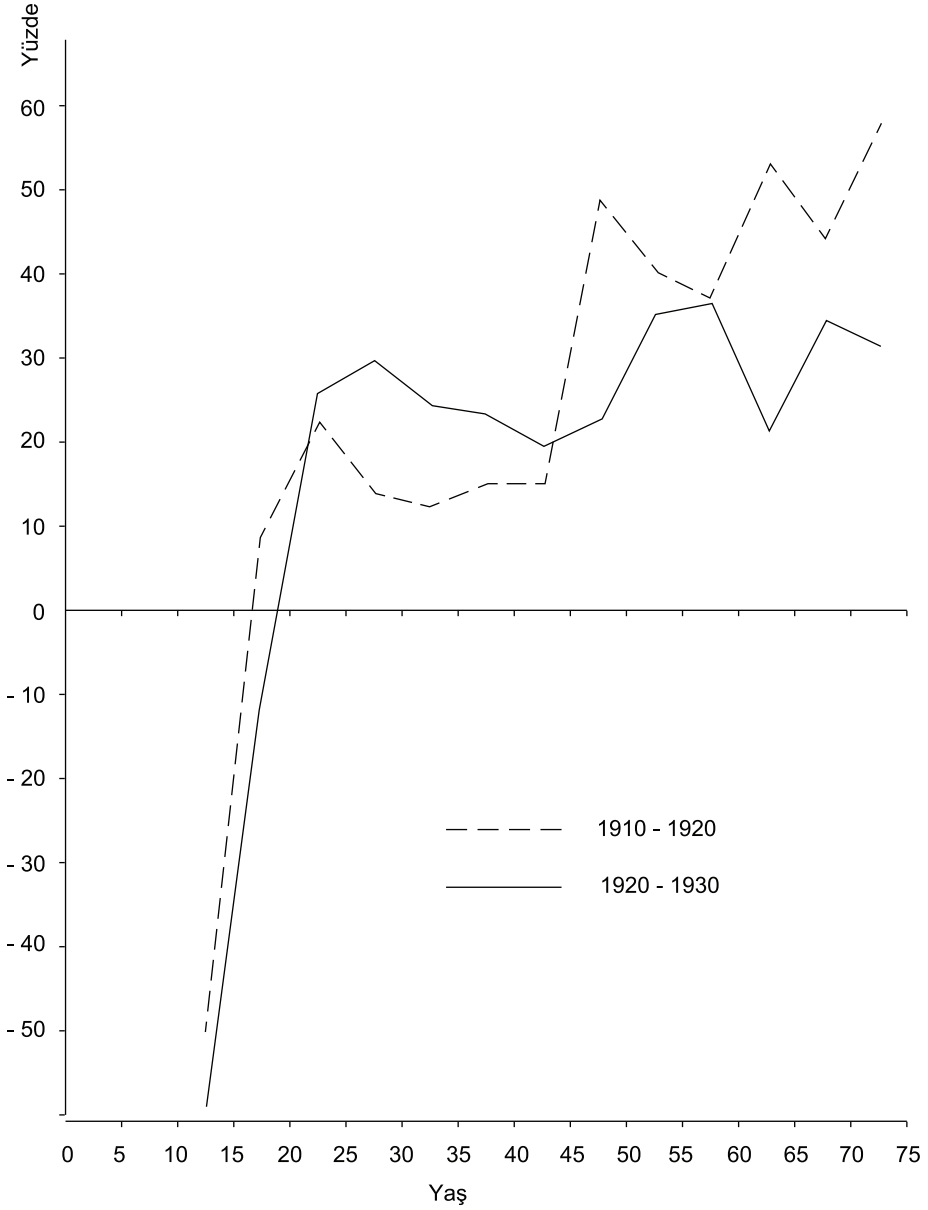
Dizi A, Grafik 6

Yarı Vasıflı İşçilerin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

Dizi B, Grafik 6

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Yarı Vasıflı İşçilerin Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

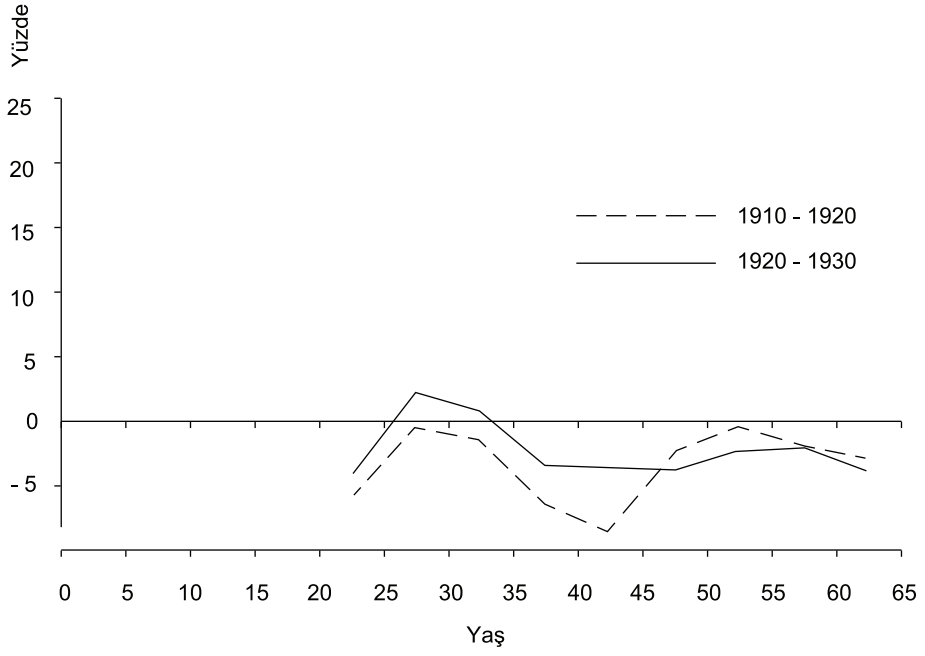
Dizi C, Grafik 6

Yarı Vasıflı İşçilerin Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 6

Yarı Vasıflı İşçilerin Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi,
1910-1920, 1920-1930

11. Vasıfsız İşçiler (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 7). Bu grubun toplam nüfustaki değişimler şimdiye kadar incelenen tüm gruplardan farklı bir resim vermektedir. 1910-1920 on yılında yüzde 1.6'lık bir oranla grup çok hafif bir yükseliş göstermiş; ancak, 1920-1930 on yılında yüzde 18.7'yle önemli bir artış sergilemiştir. Toplam çalışan nüfusa göre ise 1910'daki yüzde 10.8'den 1920'de yüzde 19.5'e, 1930'da yüzde 19.7'ye gerileyerek çok az değişmiştir. Diğer birçok durumda olduğu gibi burada da büyüme oranı ile yaş bileşimindeki değişimler arasında bir ters ilişki olduğu görülmektedir. Grubun yaşlanması 1910'dan 1920'ye kadar belirgin, ama 1920'dan 1930 kadar pek az bir biçimde gerçekleşmiştir. 1910'da toplamın yüzde 58.0'ini, 1920'de yüzde 49.9'unu, 1930'da yüzde 49.0'unu kapsayan 15 ila 35 yaş arası grubun yaş bileşimi geneli itibarıyla gençtir. Bu yüzdeler ikinci on yılda yaşlanma oranının yavaşladığına işaret etmektedir. Vasıfsız grup yaş bileşimi bakımından genç olmasına rağmen, yarı vasıflı gruptan biraz daha yaşlıdır. İki grubun yaş karşılaştırmasının, yaş dağılımı verilerine göre görüldüğünün tersi olması beklenebilirdi; çünkü sanayilerin istihdamda genç yaşlardakileri tercih etme eğilimi, fiziksel dayanıklılığı ve hızı, dolayısıyla daha genç yaşları öne çıkaran işçiden makineye beceri aktarılması gibi bir olguya bağlanır. Böyle bir muhakemenin gereği, beceri aktarımının en fazla olduğu vasıfsız mesleklerin, yarı vasıflı mesleklerden daha fazla genç işçi kullanmalarıdır. Ne var ki, çok sayıda vasıfsız meslek herhangi bir beceri aktarımını gerektirmez; bu meslekler yapılan iş kaba olduğu ve uzmanlık gerektirmediği için vasıfsızdırlar. Fabrikada pek çok iş birtakım makineler işletilerek yapıldığından nitelik olarak yarı vasıflıdırlar. Ayrıca, yarı vasıflı meslekler incelenen dönemde yeni oluşmuştur ve bu da daha genç yaştakilerin ağırlıklı olarak yer bulmalarına katkıda bulunan bir olgudur. İki grup arasındaki yaş bileşimi farkı küçük olduğundan, bu, yalnızca verilerin güvenilirliğinden de kaynaklanıyor olabilir.

Grup içinde kalanların sırasıyla yüzde + 11.7'sine ve yüzde + 22.8'ine eşit olan net mobilitate, büyüme oranı gibi ilk on yılda küçük, ikinci on yılda iki misli büyüktür. Bununla birlikte, toplam birleşik hareketler incelenen on yıllar içinde az da olsa yükselmiştir. Net mobilitedeki büyük artışlara, gruptan çıkış hareketlerinin yarıdan fazla azalması ve gruba giriş hareketlerinin neredeyse iki kat çoğalması yol açmıştır. 1910-1920'de grup içine hareketlerin tümü 10 ila 20 yaş gruplarında gerçekleşmiştir. En fazla dışa doğru hareketler 20 ila 30 yaş gruplarından olurken, bunlar yaş ölçeğinin yaşlı ucuna doğru gerilemişlerdir. 1920-1930 arasında grup içine mobilitate 20 üzerindeki yaşlara yayılmıştır. 20 ile 30 arası yaş grupları kayıplar verdiklerinden hâlâ dezavantajlı konumdadırlar, ancak, bu kayıplar, bir önceki on yıldaki kayıplardan çok daha azdır. Sonraki iki grup, 30-34 ve 35-39 yaş grubu, ilk on yıldaki yüzde 7.1'lik kayba karşı, toplam hareketlerin yüzde 6.9'una eşit kazanım elde etmiştir. 45 yaşla başlayan dışa doğru hareketler 1920-1930 döneminde bir önceki on yıldan daha fazla olmuştur.

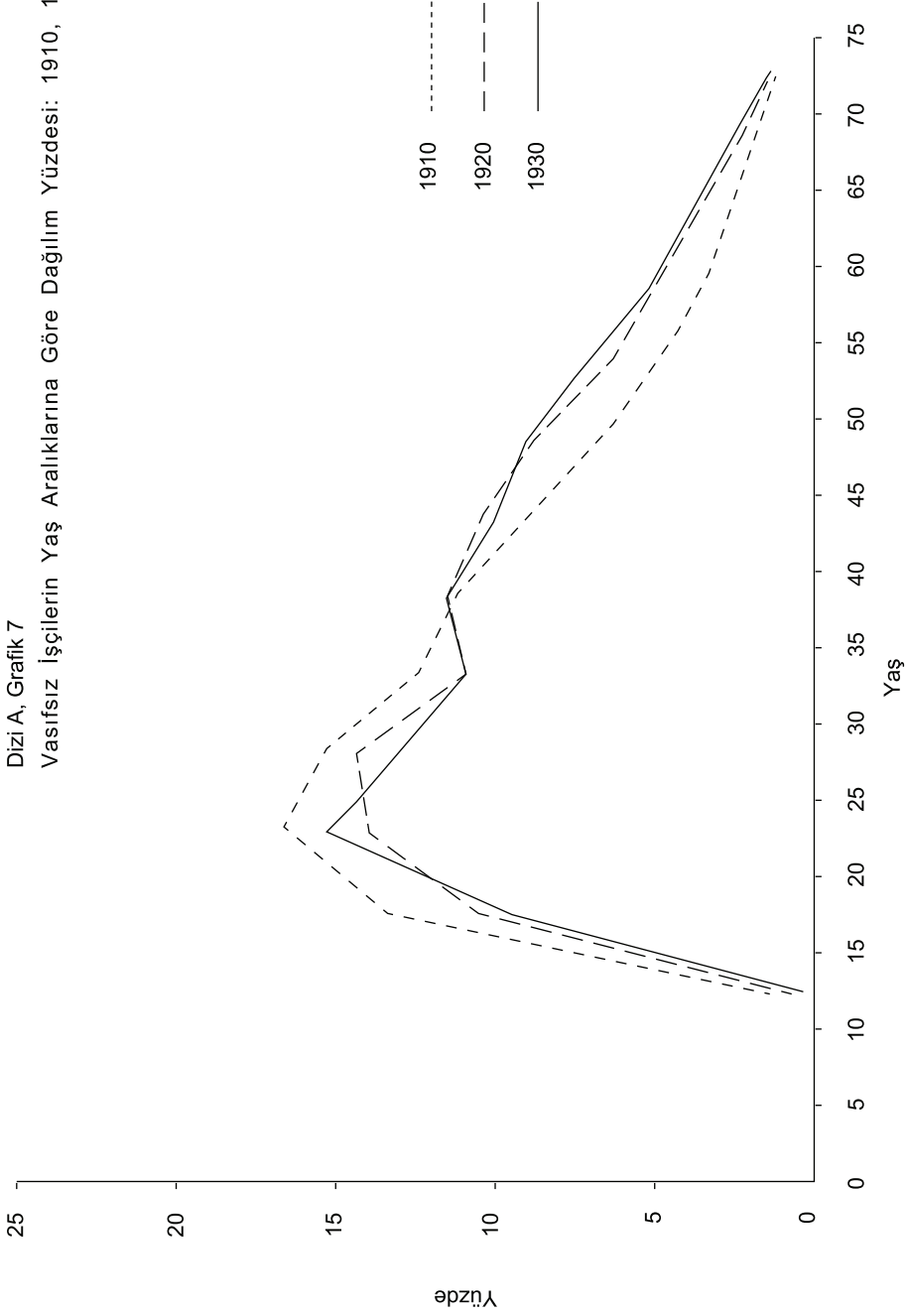
10 ila 20 arası yaş gruplarında vasıfsız işçiler grubunun içine doğru mobilitate, büyük ölçüde meslek alanına yeni girişlerin, daha küçük ölçüde de ilk giriş yaşını 20'den 15'e indiren diğer mesleklerden, büyük bir olasılıkla tarımdan, kaynaklanan hareketlerin ifadesi sayılabilir. Eğer veriler gerçekten olup biteni temsil ediyorsa, 30 ile 40 yaş arasında grup içine bir mobilitate sorunu ortaya koymaktadır. Eğer bu mo-

bilite üst seviyedeki mesleklerden aşağı gruplara inişi temsil etmekteyse, bunun yarı vasıflılardan ziyade vasıflılar grubundan olması olasıdır. Yarı vasıflı grup büyüme oranını korurken, vasıflı işçiler grubunun büyüme oranında belirgin bir düşüş yaşanmış ve toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusa göre fiilen gerilemiştir. Dahası, vasıflı işçiler grubunun dışı doğru mobilitesi 35 yaş sonrasında artmıştır.

Yaş bileşimi yaşlanmakta olmasına rağmen, mobilite verilerine bakılırsa, vasıfsız mesleklerin, en gençlere olmasa da, gençlere uygun düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte, iki on yıl içinde yaş eğiliminde açık bir tersine dönüş söz konusudur. İlk on yılda, her iki on yılda da sayısı artan 10-14 yaş grubu hariç, eğilim kesinlikle daha ileri yaşlardakilerden yana olmuştur. 1910 ila 1920 döneminde 45 yaş üstü gruplar görece en az kayıpları verirken, 1920 ila 1930 döneminde en büyük kayba uğramışlardır. Mesleki değişimlerle ilgili grafikler (Grafik 7, B Dizisi, Tablo E, Sütun 11) yaş dağılımında da, en genç 10-14 yaş grubunun ele alınan dönem boyunca azalan oranda kayıp vermesi dışında, benzer eğilimler ortaya koymaktadır.

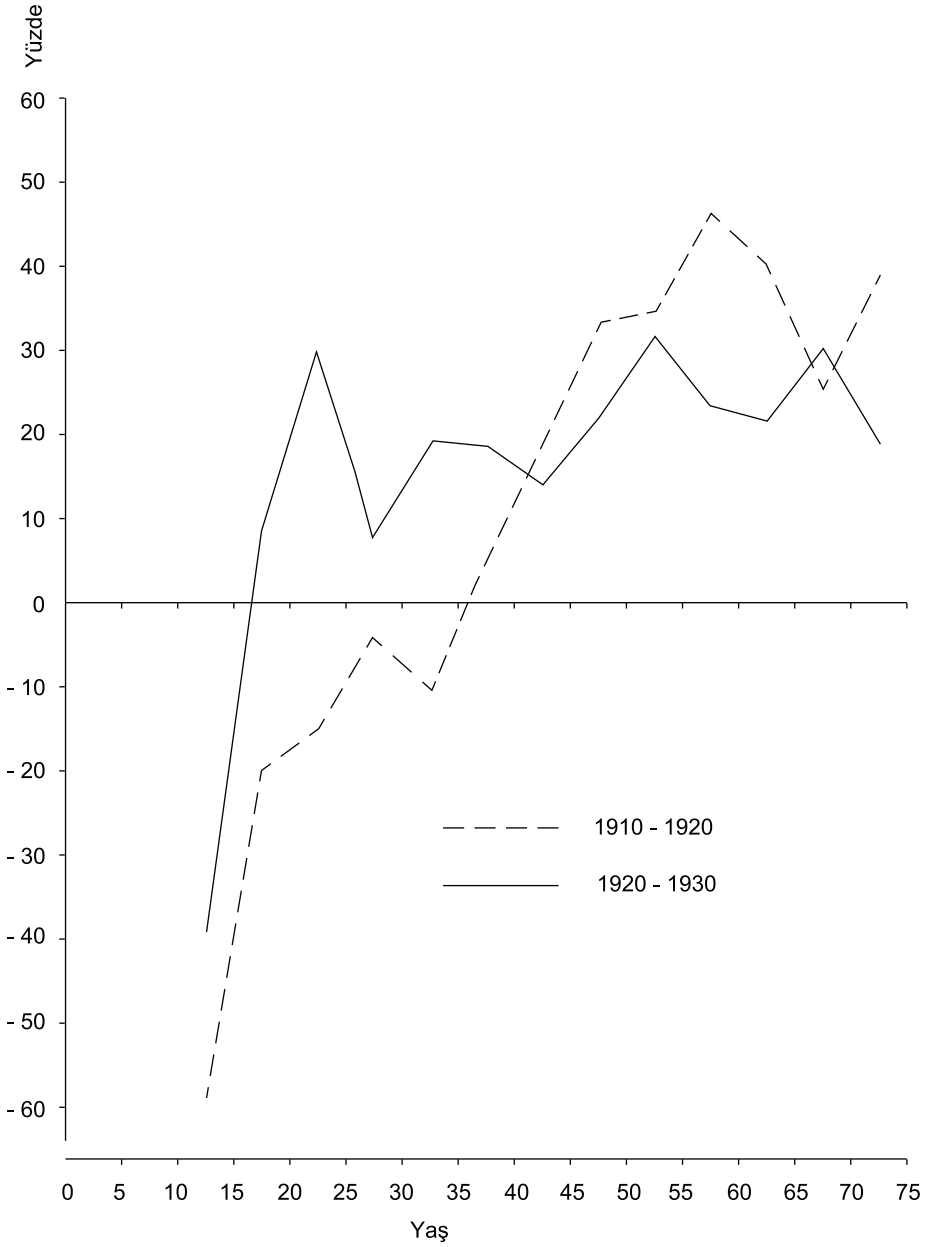
Dizi A, Grafik 7

Vasıfsız İşçilerin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

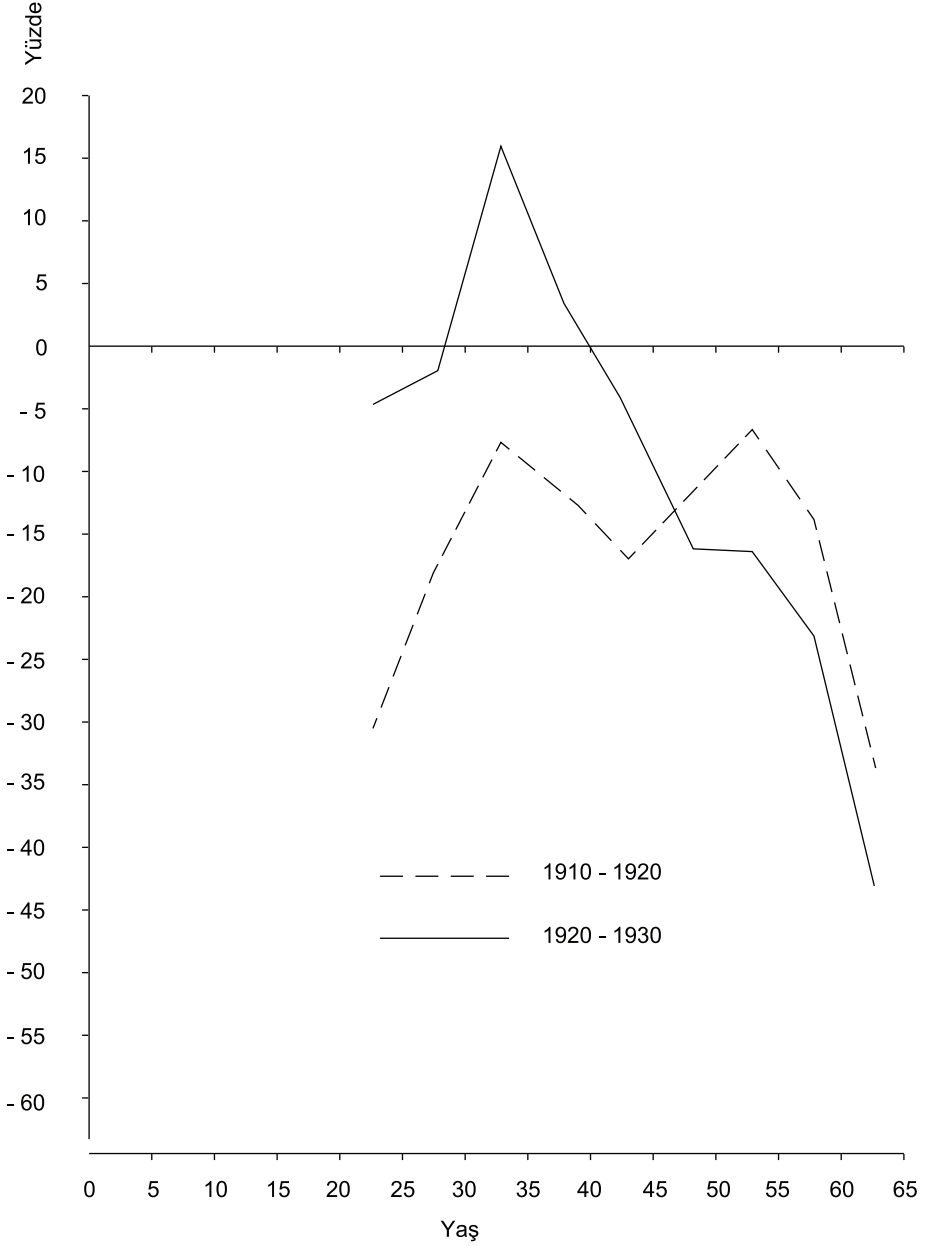
Dizi B, Grafik 7

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Vasıfsız İşçilerin Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

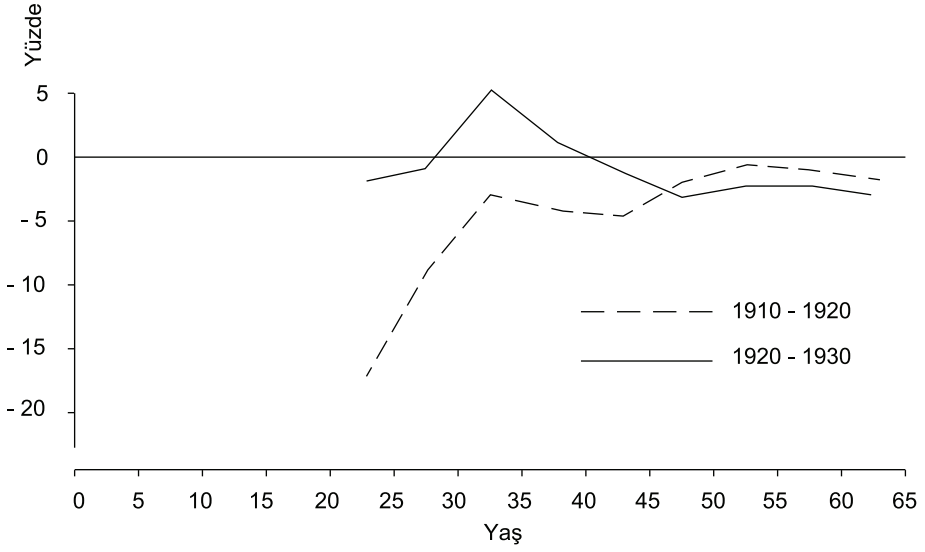
Dizi C, Grafik 7

Vasıfsız İşçilerin Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 7

Vasıfsız İşçilerin Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi,
1910-1920, 1920-1930

12. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları Grubu (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 8). Bu meslek grubunun sayısında 1910-1920’de yüzde 4.1’lik küçük bir artış, 1920-1930’da yüzde 5,8’lik küçük bir gerileme gözlenmektedir. Grup, 1910’da yüzde 16.1, 1920’de yüzde 15.4, 1930’da 12.3 olmak üzere kazanç sağlayarak çalışan toplam nüfusa göre düzenli olarak gerilemiştir. Yaş bileşimi 1910 ile 1920 arasında biraz, 1920 ile 1930 arasında bariz bir biçimde yaşlanmıştır. 25 ile 50 arası yaş grupları 1910’da grup toplamının yüzde 59.0’unu, 1920’de yüzde 58.1’ini, 1930’da yüzde 53.4’ünü kapsamaktadır. Yaş dağılımı eğrileri 50 yaşından sonra hafifçe aşağı bükülmüş ve 1910 dağılımında 35-39 yaş aralığında olan en sık gözlenen değer (mode) 1930’da 45-49 aralığına kaymıştır. Çiftlik sahipleri ve kiracıları grubunun yaş bileşimi yaşlıdır ve yirmi yıllık dönemde daha yaşlanmıştır.

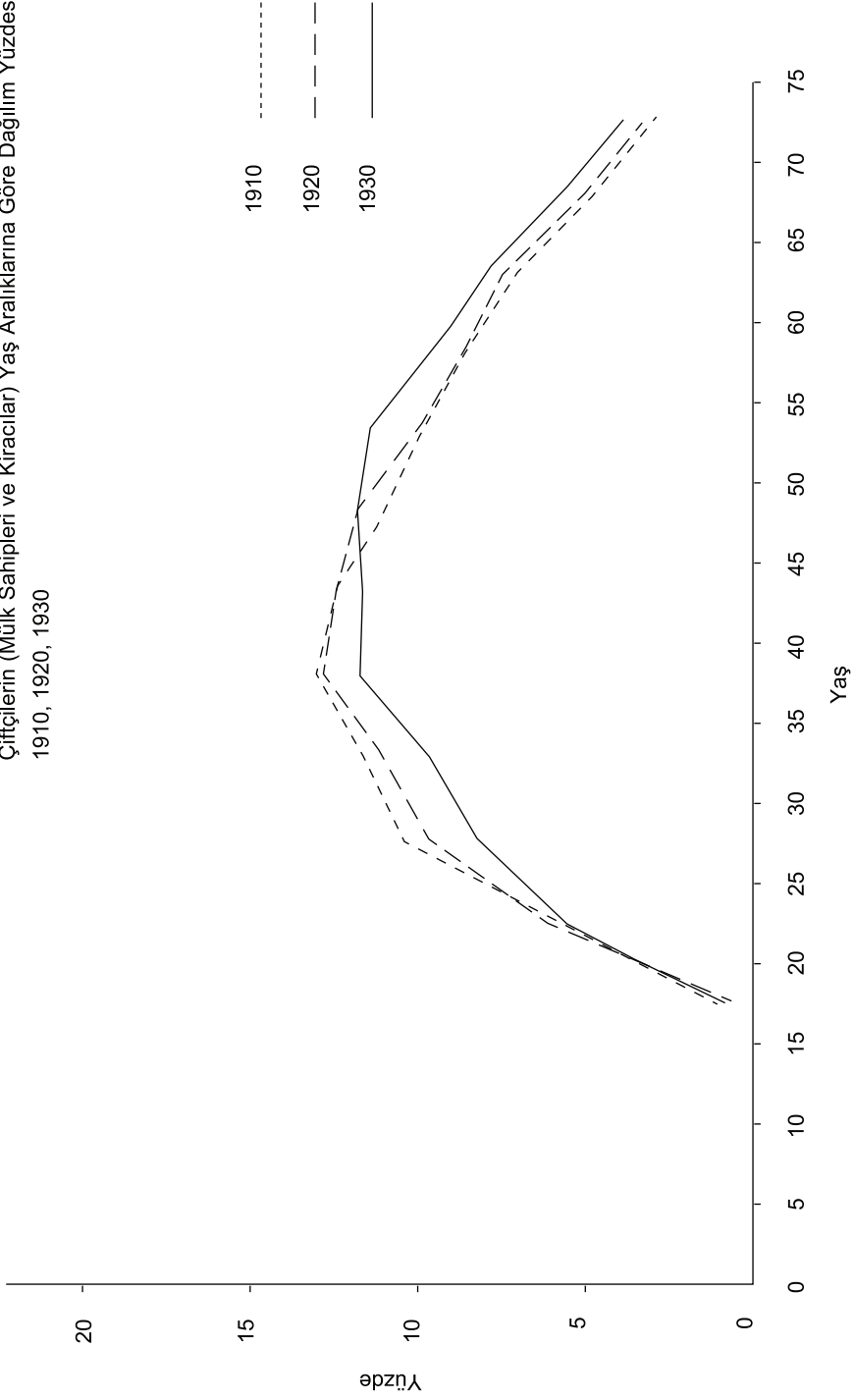
Her iki on yılda grup içine net mobilité yüzde 15.6’dan yüzde 3.2’ye düşmüş olsa da, bu gerilemeye toplam birleşik hareketlerdeki keskin bir düşüş değil, dış ve iç mobilité eğilimlerindeki değişiklikler yol açmıştır. İlk on yıldan ikinci on yıla, gruptan çıkış hareketleri sayı olarak artarken, gruba giriş hareketleri sayı olarak azalmıştır. Grup içine net mobilitéye rağmen, grubun toplam nüfusunun 1920’den 1930’a kadar gerilemiş olması, ölümlerden ve dışa doğru hareketlerden kaynaklanan kayıpları telafi edecek ve böylece toplam sayıyı koruyacak kadar büyük kazanım olmadığını göstermektedir.

Grubun gerileme halinde olmasına rağmen, grup içine mobilitenin bir kısmı diğer mesleklerden gelen hareketlerden oluşmuştur. 1910-1920’de toplam hareketlerin yüzde 27.2’si, 1920-1930’da yüzde 15.0’i 20 ila 30 yaş grupları içine yeni gelenlerdir. Bu hareketlerin iki alt tarımsal meslek grubundan geldiklerini varsayarsak, yukarıdaki yüzdeler tarımsal grupların içindeki toplumsal basamaklarda üst basamaklara tırmanışların miktarını ifade etmektedir. 20 ila 35 yaşları arasında içe doğru mobilitenin gerileme yüzdesine uygun olarak, 10 ila 20 arasında daha genç yaştakilerin payları yüzde 41.1’den yüzde 39.6’ya düşmüştür. Bu yaşlardaki görelî düşüş 20-30 yaşlarında olanlarınkinden daha azdır. İleri yaşlarda dışa doğru mobilité artmış olmasına rağmen, bu artış genç yaşlardaki iç mobilité düşüşünden görece küçüktür. Bu yüzden eğilim, genç yaş gruplarından ziyade ileri yaş gruplarından yanadır.

Meslekî değişimlerle ilgili veriler, çiftlik sahipleri ve kiracıları grubunda daha genç yaş gruplarına karşı nasıl bir ayırım eğilimi bulunduğunu açıkça göstermektedir. Dikey ve yatay karşılaştırmalar, 1910-1920’de 35’ten büyük yaş gruplarının, yaş ölçeğinin ileri yaş ucuna doğru daha da artan kazanımları olduğunu göstermektedir. 25 ile 45 arası yaş gruplarının kazanım yüzdeleri daha küçük olmuştur. 1920-1930 on yılında 25 ila 50 yaş grupları en ağır kayba uğramıştır. Bu on yıl, grubun toplam nüfusu için hem görelî hem mutlak rakamlarla gerileme dönemidir.

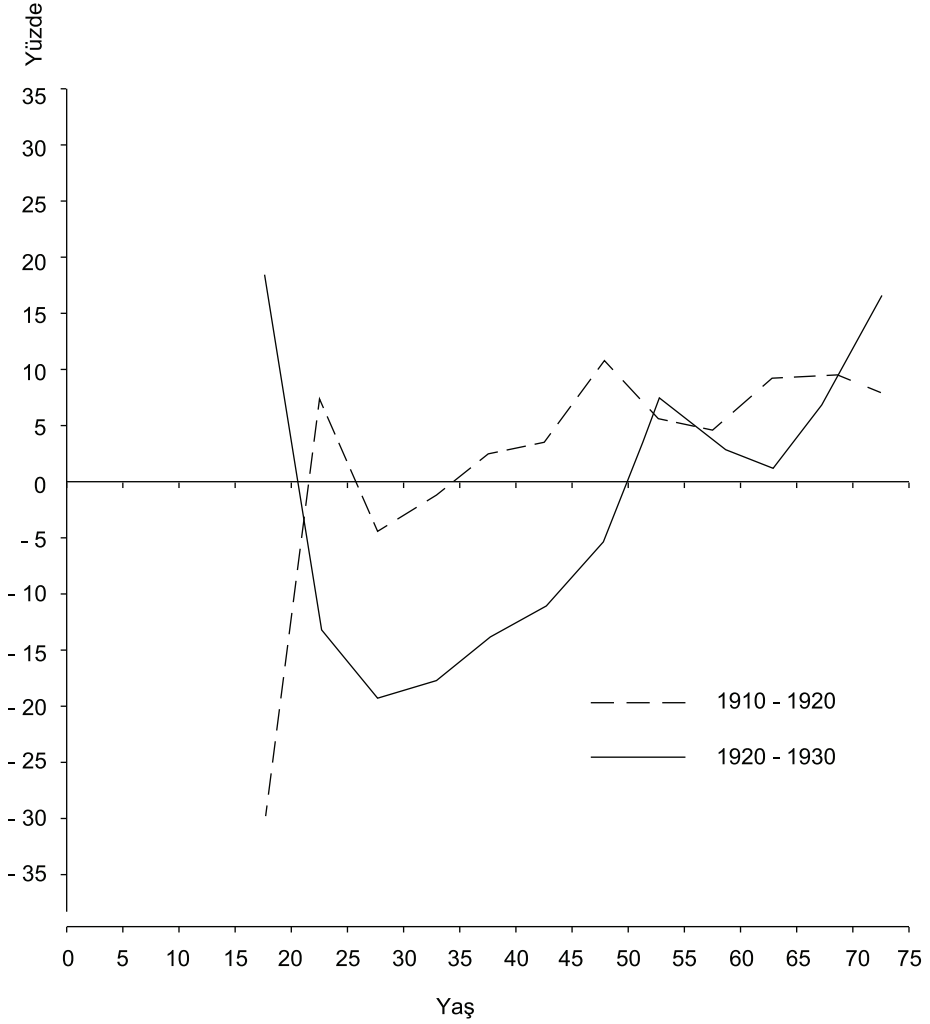
Dizi A, Grafik 8

Çiftçilerin (Mülk Sahipleri ve Kıracılar) Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi:
1910, 1920, 1930

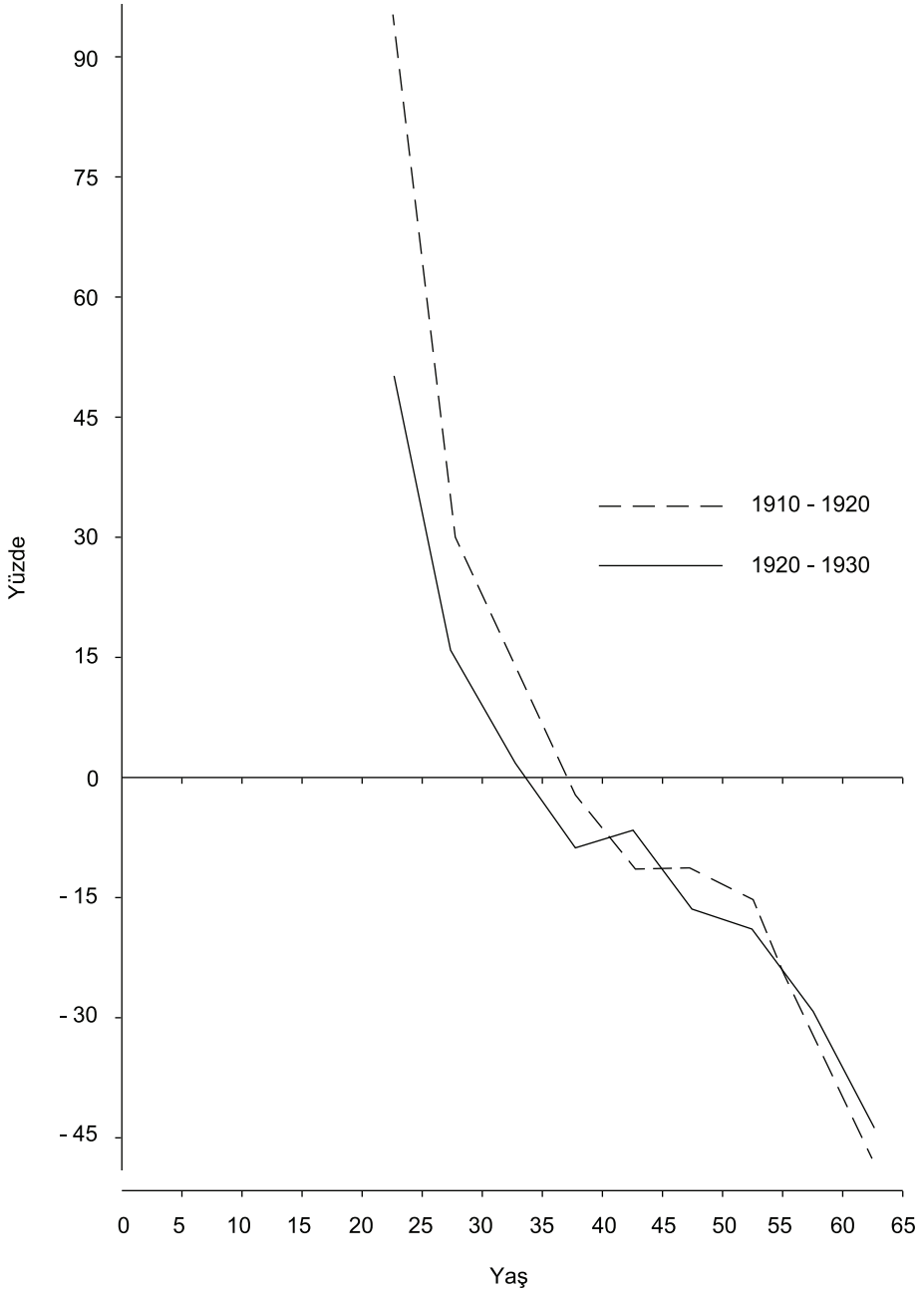
Dizi B, Grafik 8

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Çiftçiler İçinde (Mülk Sahipleri ve Kiracılar)
Karşılık Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

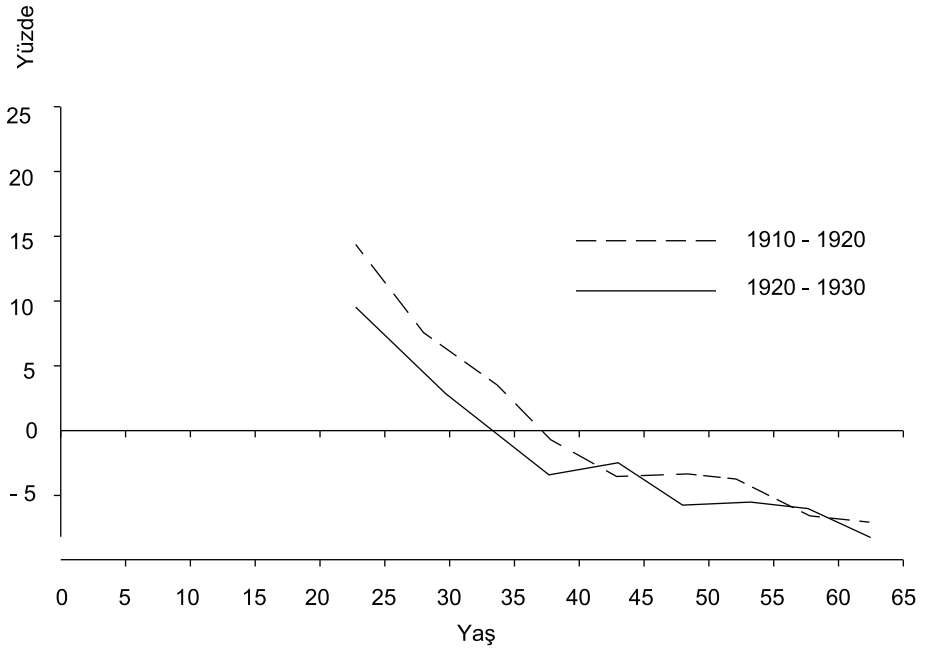
Dizi C, Grafik 8

Çiftçilerin (Mülk Sahipleri ve Kiracılar) Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi,
1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grupta Kalmaları Beklenenlerin
Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş

Dizi D, Grafik 8

Çiftçilerin (Mülk Sahipleri ve Kiracılar) Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

Çiftlik sahipleriyle ilgili grafiklerin, eğrilerin konfigürasyonu bakımından sınıı mülk sahibi sınıfa benzediklerini belirtmek ilgi çekici olabilir. Ancak çiftçiler gerilemekteyken, sınıı mülk sahipleri yükseliştir ve bu durum, iki gruptaki yaş eğilimlerini bir on yıldan diğerine birbirinin tersi hâle getirmektedir. Bu benzerlik tesadüf olabilir; sahip olunan servet tipinden bağımsız olarak, mülkiyetin işlevlerinde ortak bir faktörün işareti de olabilir.

13. Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşları Grubu (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 9). Bu grup incelenen tüm meslek gruplarının en küçüğüdür. Bir sonraki en küçük grup toplam nüfus içinde bir buçuk milyondan fazlayken, bu çalışmada ele alınan nüfus sayım tarihlerinin hiçbirinde bu grup yüz bine bile ulaşmamıştır.

Çiftlik sahipleri ve kiracıları grubunda olduğu gibi, burada da iki on yıl içindeki eğilimlerde dikkat çeken bir tersine dönüş vardır. Grubun toplam nüfusu 1910'dan 1920'ye yüzde 83.7 artmış, fakat 1920'den 1930'a yüzde 27.3 gerilemiştir. Son sayım tarihi olan 1930'da grubun nüfusu, 1910'daki toplam nüfusundan yüzde 33.5 büyüktür. Bu yüzdelere, grubun küçüklüğünden ötürü, biraz abartılı bir tablo vermektedir. Grubun 1910'da 50 bin olan gerçek rakamlarla sayısı 1920'de 92 bine çıkmış ve 1930'da 67 bine gerilemiştir. Bu değişimlerin yaş bileşimi üzerindeki etkisi düzenli ya da tek tip olmamıştır. Üç yaş dağılımı eğrisinin birbiriyle sabit ya da tek tip ilişki sürdürmediği tek durum budur. Yaş bileşimi yaşlı olarak nitelendirilebilir ve ele alınan dönemde daha da yaşlanmıştır.

Net mobilite, 1910-1920'de grup içinde kalanlara göre +97.5, 1920-1930'da -20.6 olmak üzere grubun toplam nüfusuyla aynı biçimde dalgalanmıştır. Çiftlik yöneticileri ve ustabaşları grubu, grup içine mobiliteden fazla grup dışına mobilite örnekleri sergileyen iki meslek grubundan (diğeri tarım emekçileri) biridir. Toplam birleşik mobilite 45 binden 40 bin harekete düşerek hafifçe gerilemiştir. Grup içine mobilitede keskin düşüş ve grup dışına mobilitede aynı keskinlikte artış, pozitif net mobiliteden negatif net mobiliteye geçişe neden olmuştur. 1910-1920'de, 65 yaşından sonra 400 kişilik önemsiz bir kayıp dışında, tüm yaş ölçeği boyunca grup içine mobilite gerçekleşmiştir. Bu kadar geniş bir yaş ölçeğinde grup içine mobilite 1910-1920'de, hatta grup içine mobilite 30 yaşına kadar devam ettiği için gerilemenin yaşandığı 1920 ila 1930 döneminde bile, diğere mesleklerden insanların çiftlik yöneticiliğine geçiş yaptıklarını göstermektedir. Aslında çiftlik yöneticileri ve ustabaşları grubu, genç yaşlardan yeni gelenlerin hücumuna uğramaması bakımından bir istisnadır. 10-14, 15-19 ve 20-24 yaş gruplarının içine hareket sayısı, 1910-1920'de toplam birleşik hareketlerin sırasıyla yüzde 14.3, 17.8 ve 15.2'sini temsil etmiştir.

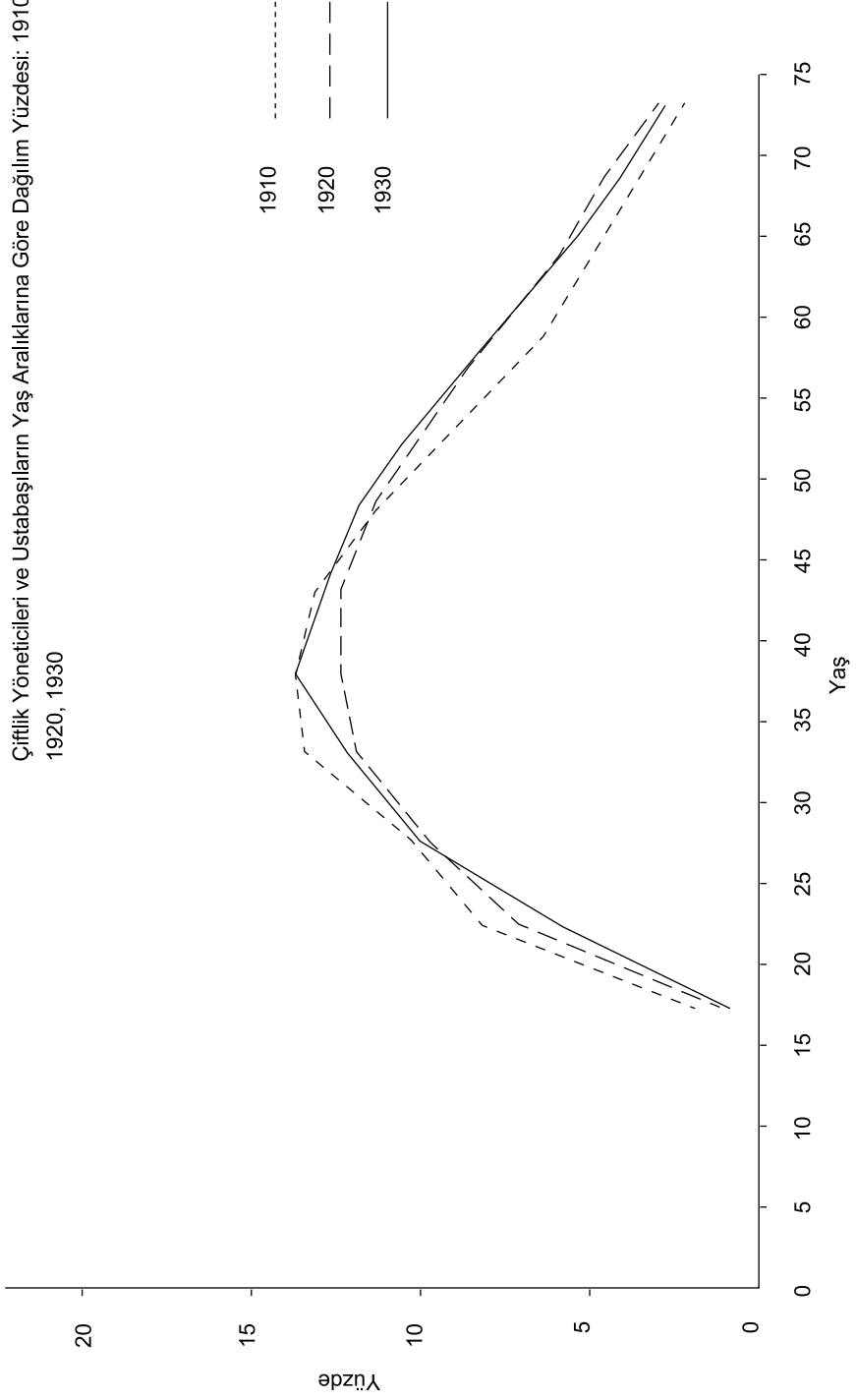
Meslek nişlerindeki değişiklikler birinci on yıldan ikincisine benzer bir tersine dönüş eğilimi sergilemiştir (B Dizisi Grafik 9, Tablo E, 13. sıra). Tüm yaşlar ilk on yılda artış, ikinci on yılda düşüş kaydetmiştir. Veriler, 1920 ile 1930 arasındaki gerilemeden, hem mobilite hem meslek nişleri bakımından ileri yaş gruplarından ziyade genç yaş gruplarının etkilendiğini göstermektedir.

Verilerin olayların doğru bir tablosunu sunduğunu varsayarsak, iki on yıl arasındaki keskin karşıtlıkları açıklamak zordur. Grubun ilk dönemde büyümesi, çok sayıda yönetici ve ustabaşının gelmesini gerektiren tarımda makineleşme ve sanayileşmenin bir sonucu olabilir. Bu temelde, grubu etkileyen mobilitenin meslekler

arası niteliği de açıklanabilir; zira tarımsal üretiminin yeniden düzenlenmesi, mesleğe yeni giren deneyimsizlerle değil, ancak diğer mesleklerden deneyimli kişilerle gerçekleştirebilirdi. Ne var ki, yukarıdaki argüman uyarınca, grubun büyümesi 1920-1930’da devam etmeliydi; çünkü tarımsal üretimde reorganizasyon bu yıllarda da hızla devam etmiştir. O dönemde tarımsal ekonomideki çöküntü, makineleşmenin çiftlik ustabaşları ve yöneticileri grubu üzerinde etkili olmasını önlemiş olabilir; yani, özel şahısların sahip oldukları çiftliklerde makineleşme devam ederken, yöneticilerin ve ustabaşların istihdam edildiği şirketlerin sahip oldukları çiftlikler depresyondan olumsuz etkilenmiş olabilir.

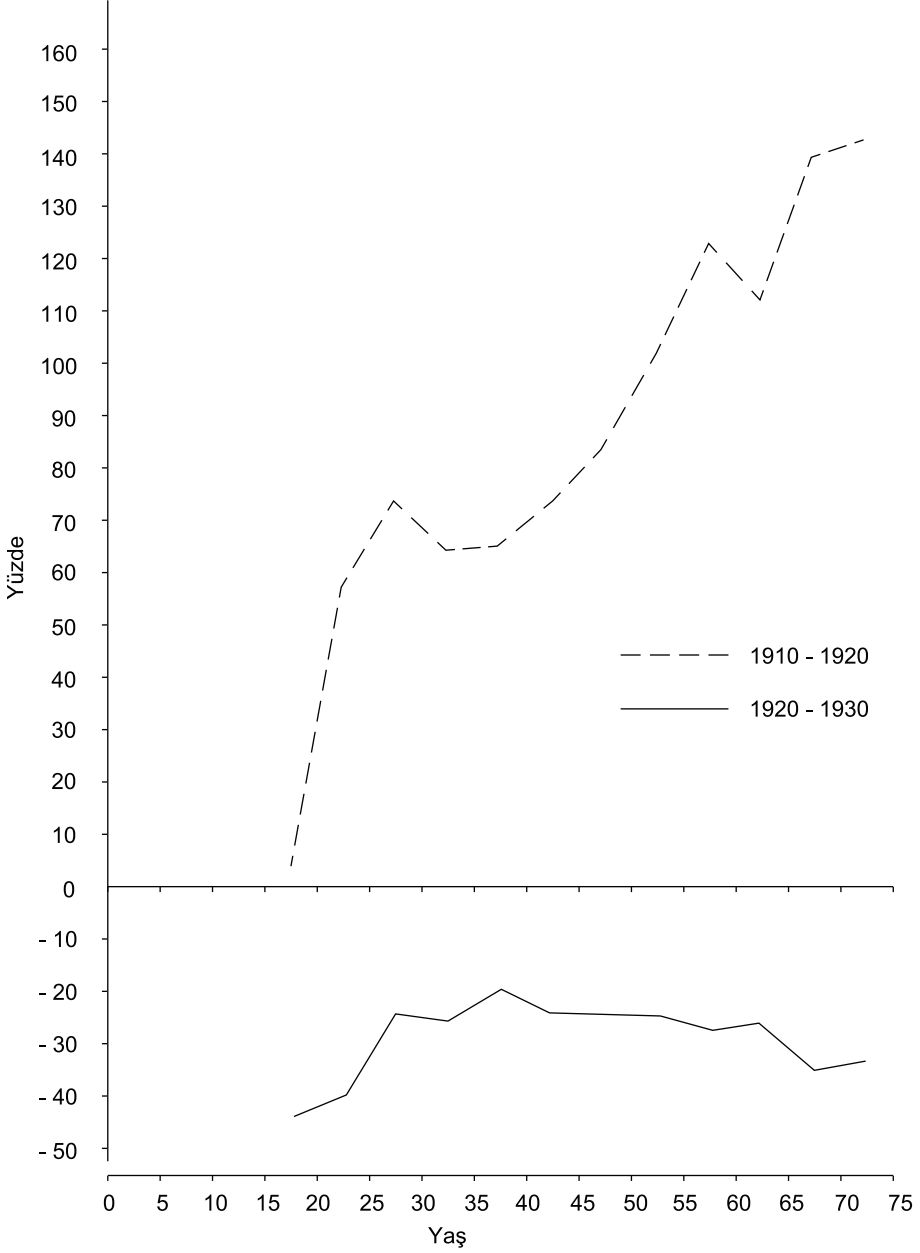
Dizi A, Grafik 9

Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşlarının Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

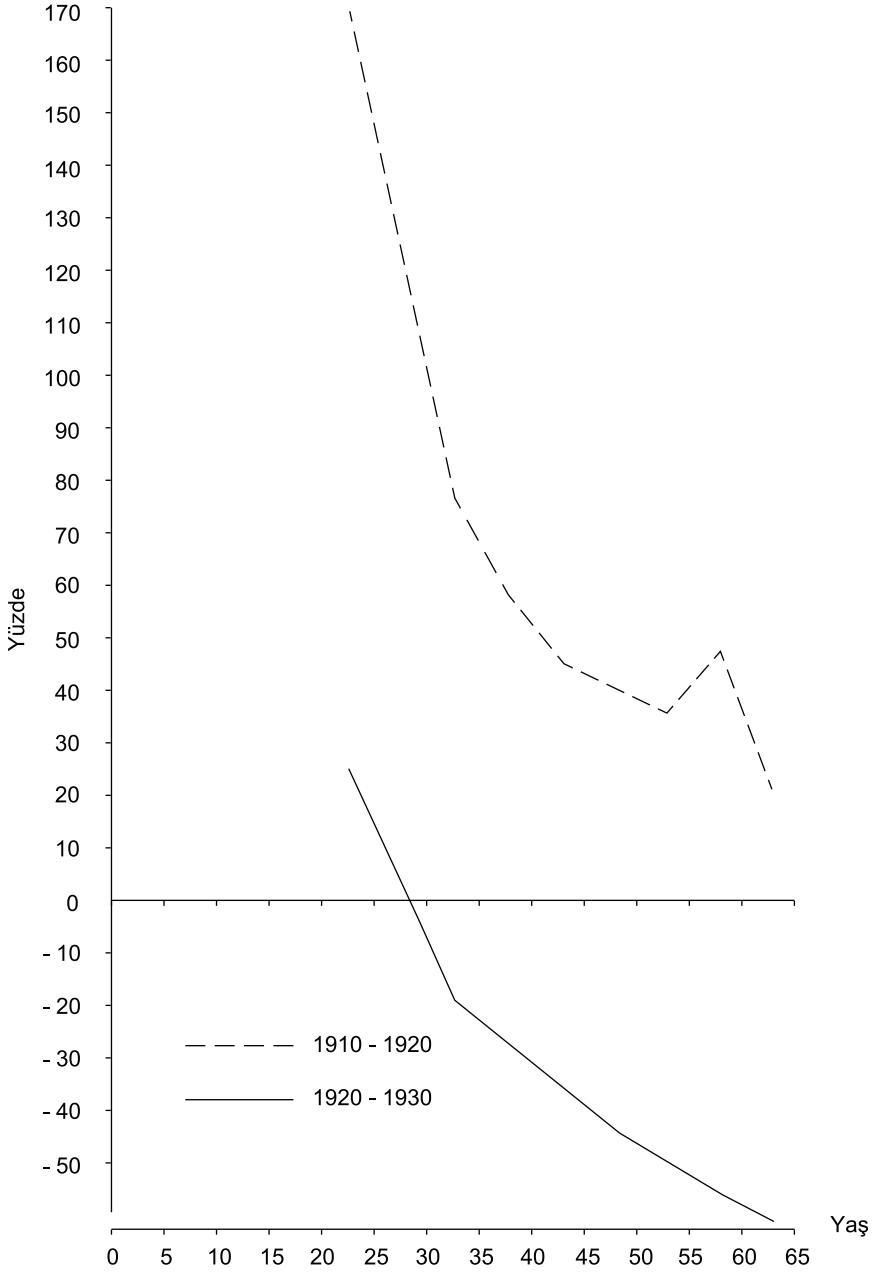
Dizi B, Grafik 9

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşlarının Karşılık
Düşen Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

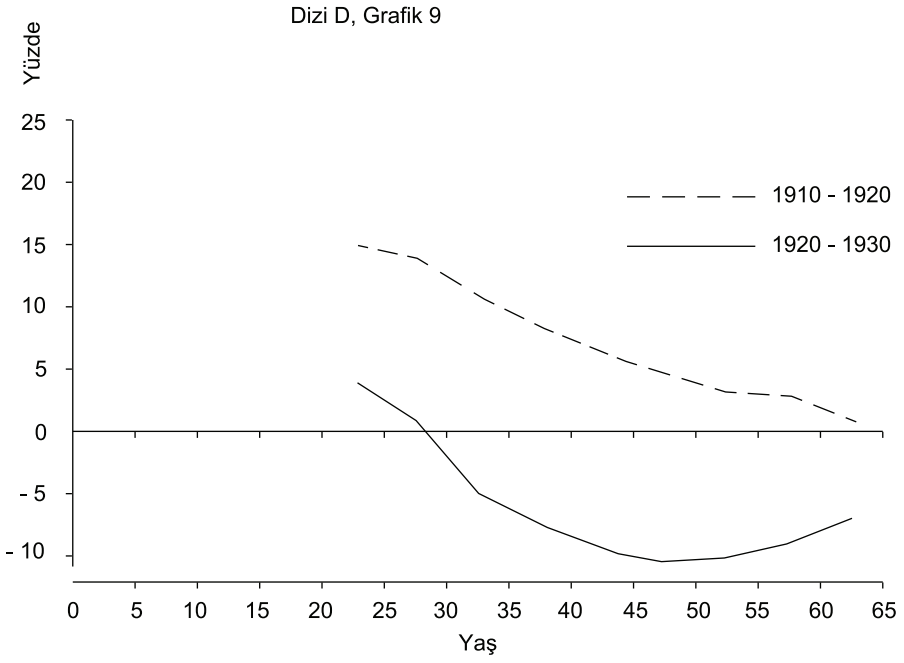
Dizi C, Grafik 9

Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşlarının Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grup İçinde Kalmaları Beklenenlerin Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 9

Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşlarının Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi, 1910-1920, 1920-1930

14. Çiftlik Emekçileri (A, B, C ve D Dizisi, Grafik 10). En büyük gerileme oranı bu grupta görülmüştür. Nüfusu 1910'dan 1920'ye yüzde 32.6 gerilemiş, 1920'den 1930'a yüzde 5.0 yükselmiştir. Grubun 1930'daki toplam nüfusu, 1910'daki nüfusun yüzde 70.7'sini oluşturmaktadır. Bununla beraber, 1910 yılı rakamları olduğundan yüksek olarak alındığından, ilk on yıldaki kaydedilen gerilemenin büyük bölümü gerçek olmaktan çok öyle büyükmüş gibi görünüyor. Rakamların güvenilmezliğinin sorumlusu olarak o yılın nüfus sayımında sayım memurlarına verilen talimatlardaki değişiklikler gösterilir.⁽³⁵⁾ Grup ikinci on yılda toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusa göre, azalmış, 1920'deki yüzde 10.1'den 1930'da yüzde 9.0'a düşmüştür. Toplam sayılardaki değişiklikler yaş bileşiminde belirgin değişiklikler meydana getirmemiştir. Diğerlerinde olduğu gibi, bu grupta da dönem boyunca yaşlanma olmuş; fakat 15 ile 40 yaş arası yaş gruplarının çoğu göreceli sayı bakımından çok az değişmiştir. Tüm dönem boyunca yaş bileşimi çok genç kalmıştır. 10'dan 25'e kadarki ilk üç yaş grubu 1910'da toplamın yüzde 63.8'ini, 1920'de yüzde 57.6'sını, 1930'da yüzde 55.7'sini oluşturmaktadır. Çiftlik emekçileri grubunun nüfusunun çok genç yaşlara yoğunlaşması, büro çalışanları ve serbest meslek sahiplerine benzemektedir. Ne var ki, önemli olduğu anlaşılan bir fark vardır –çiftlik emekçilerinin eğrileri, diğer iki grubun eğrilerine kıyasla, yoğunluğun olduğu yaşlardan sonra çok daha keskin bir biçimde düşmektedir. Bu fark çiftlik emekçileri grubunun, mobilitayı tartışırken daha da belirgin görülecek bir özelliğine işaret etmektedir. Analizden en iyi sonuçları elde etmek için çiftlik emekçileri grubu tek birim olarak ele alınmamalı, 30 yaş civarında iki bölüme ayrılmalıdır.

Her iki on yılda da net mobilite grup dışına olmuştur – net mobilite 1910-1920'de grup içinde kalanların yüzde 56.3'üne, 1920-1930'da yüzde 27.8'ine eşittir. Önceki dönemde sayısı üç milyonun üzerine çıkan hareketin tamamı grup dışına olmuştur. Gruba olan tek katılım, on yılın başında on yaşın altında olan diğer gruplardan yeni gelenlerdir. Bunlar on yılın sonunda toplam çiftlik emekçilerinin yüzde 37.9'unu oluşturmaktadırlar. İkinci on yıl boyunca grup içine mobilite 10 ila 14 yaşlarında gerçekleşmiş ve toplam birleşik mobilitenin yüzde 22.9'una eşit olmuştur. İster dikey ister yatay karşılaştırılsın, her iki on yılda da en fazla dışa doğru mobilite 14 ila 30 yaşlar arasında olmuş ve 40 yaştan sonra istikrar kazanmıştır.

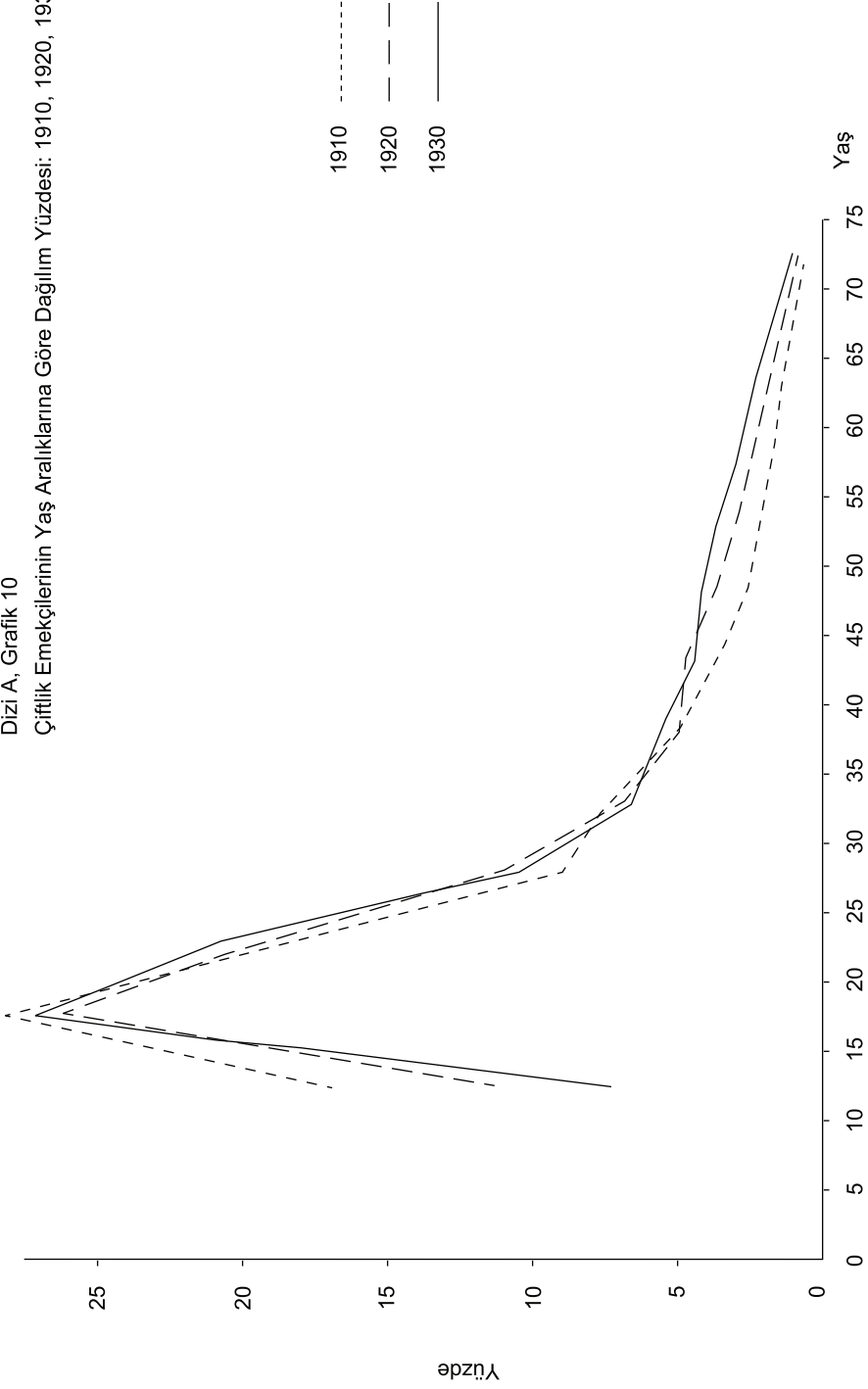
Meslek nişlerinin yaş dağılımı da 35 yaş altı ve üstü olarak ikiye bölünmede var olan karşıtıklara işaret etmektedir. B Dizisi Grafik 10'da gösterildiği gibi, dikey karşılaştırma verileri berrak bir resim vermez; fakat Tablo E, sıra 14'teki veriler farkları açığa çıkarır. 35 yaşına kadar meslek nişleri tüm dönem boyunca gerilemiş, bu yaştan sonra ilk on yılda yerini korumuş, ikinci on yılda da artmıştır. Üstelik meslek nişleri 35 yaşından sonra oldukça eşit bir dağılım göstermiştir. Genç ve ileri yaş grupları arasındaki bu karşıtıklar çiftlik emekçiliği statüsünün geçici bir meslek olarak görüldüğünü ve gençler tarafından yalnızca geçici olarak yapıldığını anlatmaktadır. En genç yaşlarda çiftlik emekçiliğine toplu akışın, yetişkinliğe geçiş yaşlarında buradan kaçışın nedeni budur. Bu durum, bir ihtimal, aile çiftliklerinde çocukların meslek tercihi söz konusu olmaksızın çok genç yaşlarda işe koşulmalarının ve daha ileri bir yaşa geldiklerinde başka bir mesleğe geçiyor olmalarının sonucu da olabilir. Genç yaşlarda hızlı iş değiştirimi, kısmen, gençlerin kalıcı ya da “olağan”

gördükleri bir mesleğe karar kılmadan önce mevsimlik işlerde çalışmalarından da kaynaklanabilir.

30 yaşından sonra çiftlik emekçileri grubu kararlı bir tablo sergilemektedir. Çiftlik emekçisinin ustabaşı ya da çiftlik sahibi olma şansı çok az gibi gözükmektedir. Yaş dağılımı, mobilité ve meslek nişlerindeki değişimlerde grup nüfusunun bu bölümü, 30 yaşın altındakilerle keskin bir karşıtlık oluşturmaktadır.

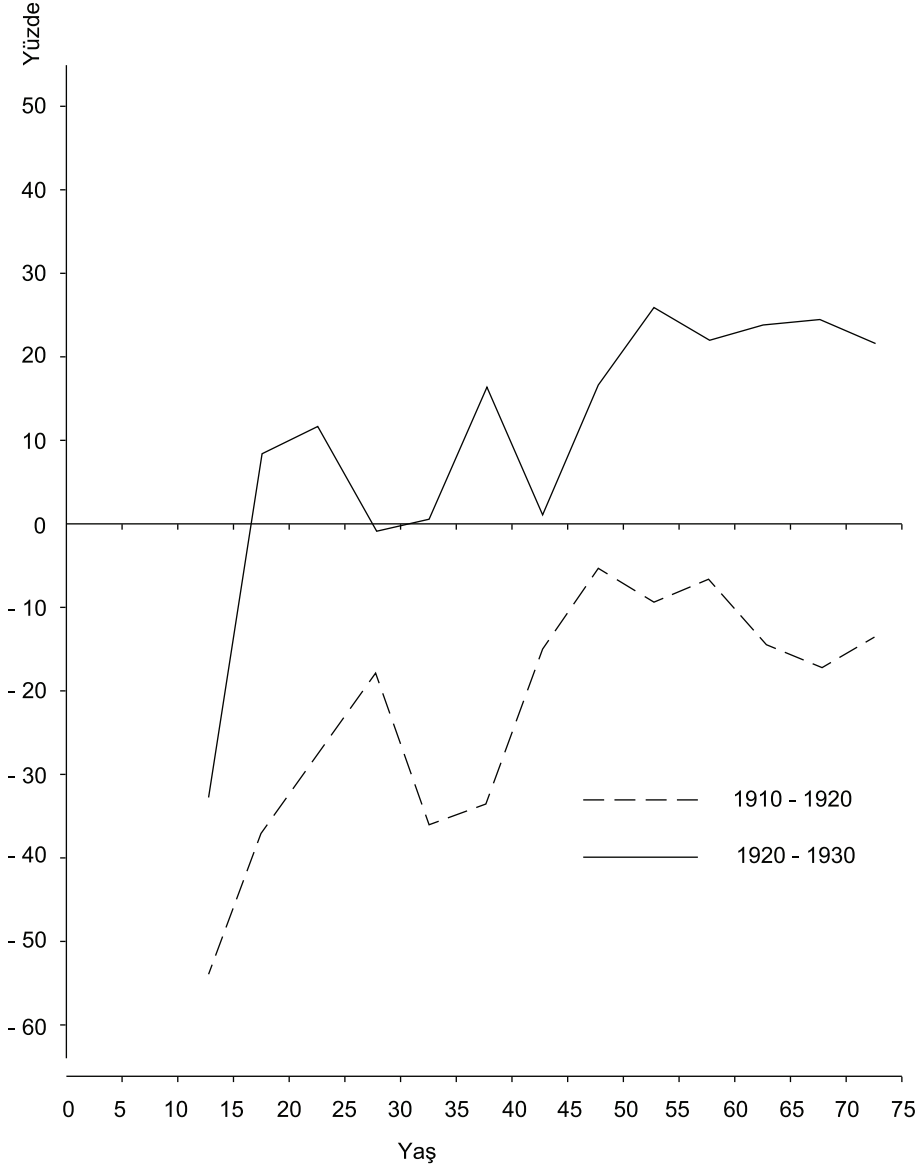
Dizi A, Grafik 10

Çiftlik Emekçilerinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi: 1910, 1920, 1930

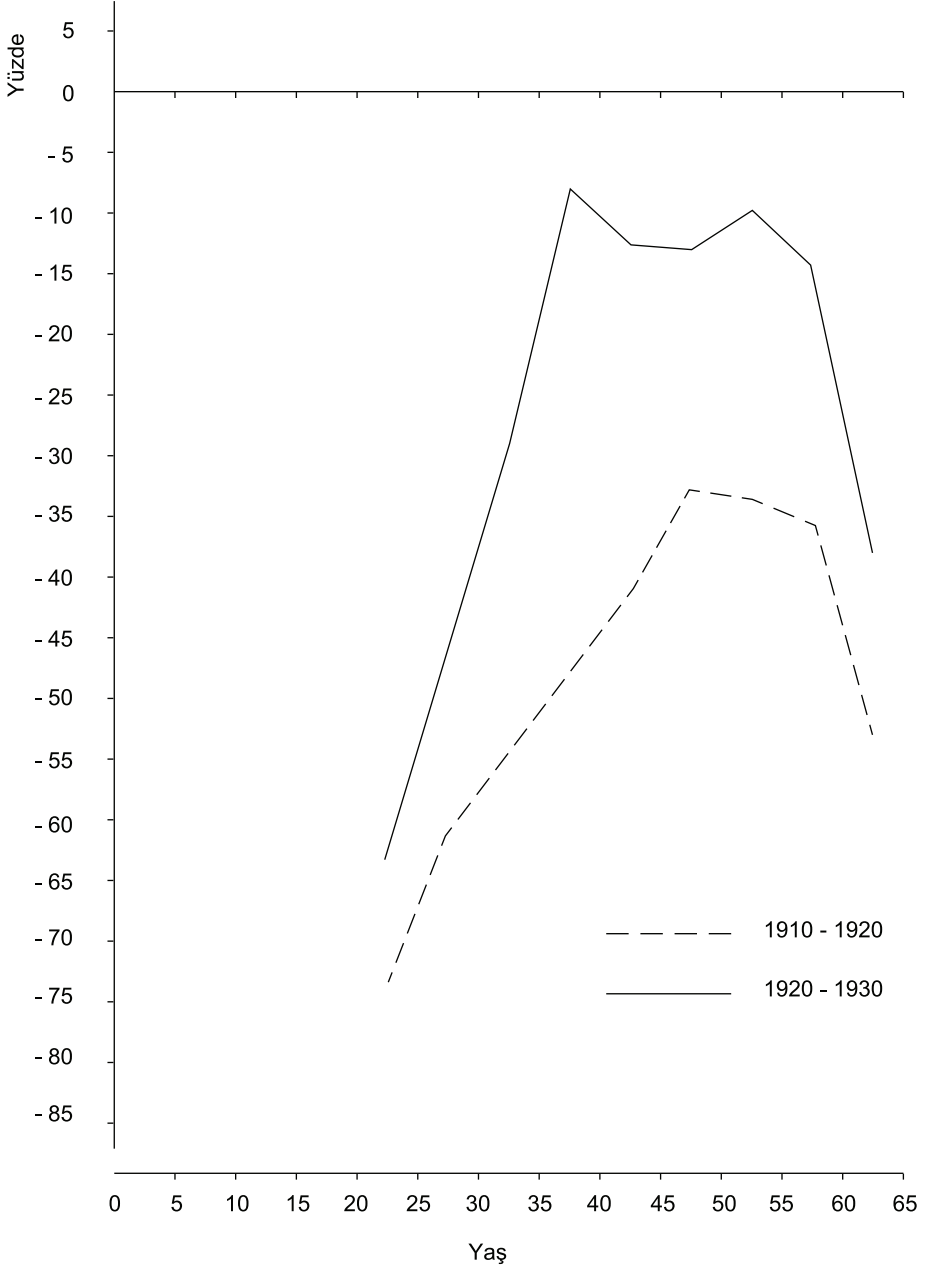
Dizi B, Grafik 10

1910 ila 1920 ve 1920 ila 1930'da iftlik Emekçilerinin Karşılık Düşükleri Yaş Sınıfları Arasındaki Farklılık Oranları

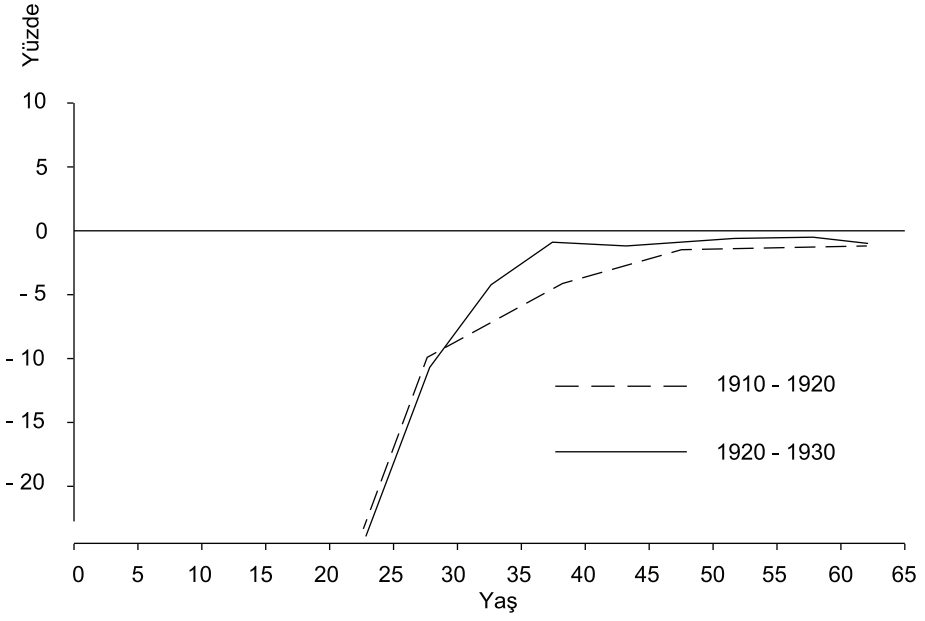
Dizi C, Grafik 10

Çiftlik Emekçilerinin Yaş Aralıklarına Göre Meslekî Mobilitesi, 1910-1920 ve 1920-1930 On Yılları Sonunda Grup İçinde Kalmaları Beklenenleri Yüzdeleri Olarak İfade Edilmiş Şekilde

Dizi D, Grafik 10

Çiftlik Emekçilerinin Meslekî Mobilitésinin Yaş Aralıklarına Göre Dağılım Yüzdesi,
1910-1920, 1920-1930

VII Özet ve Sonuç

Buraya kadar meslek grupları ayrı ayrı ve ayrıntılı bir biçimde analiz edilmiştir. Bu raporun son bölümü parça parça yapılan bu analizi çeşitli meslek gruplarını karşılaştırarak birleştirmeye yönelik bir çaba olacaktır. Sonra, sonuç bölümünde bu incelemede kullanılan teknik, gelecek çalışmalarda kullanılma potansiyeli bakımından değerlendirilecektir.

Özet

A. Bu incelemede yapılan analiz, kazanç sağlayarak çalışan toplam nüfusun raporun ilk bölümünde sunulan hipoteze uygun olarak tarımsal ve sınıî gruplar biçiminde ayrılmasını haklı çıkarmıştır. Bu iki grubun analiz sonuçları keskin bir karşıtlık içindedir. Ele alınan dönemde, tarımsal grup yaş bileşimi bakımından sanayi grubundan çok daha yaşlıdır ve yaş dağılımı bakımından ülkenin toplam nüfusuna benzemektedir. Bu olgu tarımsal grubun görece “kapalı” ve kararlı niteliğini gösterir. Toplam sayılar, grup dışına mobilitenin grup içi mobiliteden fazla olmasının yol açtığı bir düşüştür. Ancak, hem gerilemenin hem de dışa doğru göçün oranı ikinci on yılda keskin bir şekilde düşmüştür. Diğer tüm yaş grupları kayıp verirken, yalnızca 15’e kadar olan yaş gruplarına yeni gelenler katılmıştır. İlk on yılda 15 ila 25 yaş grupları en ağır kayıpları yaşamış, fakat ikinci on yılda dışa doğru mobilitenin azalınca 25 ila 45 yaş grupları daha küçük kayıplar kaydederken, 25’ten küçük ve 45’ten büyük yaş gruplarından çıkış yüzdesi neredeyse ilk on yıldakiyle aynı kalmıştır.

Öte yandan, bir bütün olarak sınıî grup, 20-24 yaş aralığında oldukça keskin bir biçimde en sık görülen (model) yaş grubu ile tüm sayım tarihlerinde yaş bileşimi bakımından gençtir. Yirmi yıllık dönem süresince grup biraz yaşlanmış ve yaşlanmaya, orta gruplar neredeyse sabit kalırken, 20 yaş altı ve 40 yaş üstü göreceli dağılımdaki değişiklikler neden olmuştur. Yaşlanma süreci, büyüme oranıyla ters bir ilişki sergilemiştir: İkinci on yılda yaşlanma gerilerken büyüme oranı yükselmiştir. Bu grubun yaş dağılımı, mobilitenin ve meslek niş eğrilerinin konfigürasyonu, kazanç sağlayarak çalışan toplam nüfusun eğrilerine birbirinden ayırt edilemeyecek kadar benzemektedir; bu benzerlik, sınıî kentsel ekonominin ülke ekonomisindeki hâkimiyetinin bir işareti sayılabilir. Sınıî nüfus iki on yılda da artan bir mobilitenin yaşamasıdır. Bu mobilitenin ilk on yılda dörtte üçü, ikinci on yılda beşte dördü sınıî mesleklere doğru olmuştur. Bu süreçte dışa doğru mobilitenin hem göreceli hem mutlak rakamlarla gerilemiştir. Sınıî alana hareketlerin çok büyük bölümü, her on yılın başında gruba katılan 10 ila 15 yaşlarında yeni gelenlerden oluşmuştur. İçeride doğru mobilitenin üst yaş sınırı otuz beştir, bu da tarımdan sınıî alana göç anlamına gelebilir. 1920-1930’da 35 yaşa kadar grup içine artan mobilitenin, 35 ila 45 yaşlarda dışa doğru mobilitenin bir düşüş eşlik etmiştir. 50 yaştan sonra dışa doğru mobilitenin istikrar kazanmış ve her iki on yılda da neredeyse aynı kalmıştır.

İki grup için meslek nişlerindeki değişiklikler de karşıtlık göstermektedir. Var olan bir benzerlik, 20’den küçük yaş gruplarının meslek nişlerindeki azalmadır; ancak bu yaş grubunda görülen azalma tüm meslek gruplarına özgüdür. 20’nin üzerindeki yaş grupları için, tarımdaki meslek nişleri özellikle 50 sonrası yaş gruplarına eğilim gösterirken, sınıî mesleklerin nişlerinde 20 ila 40 yaş gruplarında daha yaşlı grup-

lardan daha fazla artış olmuştur.

B. Büro çalışanları grubu dışında, sınaî nüfusun mülk sahibi ve mülk sahibi olmayan şeklinde kutuplaşması, tarımsal ve sınaî nüfuslar arasında ikili karşıtlıkta olduğu gibi farklılaşan sonuçlar vermemiştir. Gerçekten de, eğilimler oldukça benzer olup, fark olarak sadece derece farklılıkları bulunmuştur. Ancak, derece farklılıkları bazen nitel farklar oluşturacak kadar önemli olabilir.

1910-1930 döneminde her iki sınıf da artan bir büyüme oranı sergilemiştir. Fakat mülk sahibi sınıf, 1910-1920'deki yüzde 18.5 büyüme oranından 1920-1930'da yüzde 36.4'e çıkarak sayıca keskin bir yükseliş yaşarken, mülk sahibi olmayan sınıfın ikinci on yıldaki artış oranı, ilk on yıldakinden fazla olsa bile, kazanç sağlayarak çalışan toplam nüfusa göre hafif bir gerilemeye neden olacak kadar küçüktür. Her iki sınıfta da, her birinde kendi toplamının yarısından fazla olan, nüfusun yoğunlaşması aynı yaş sınırları içinde, 20 ila 40 yaşları arasındadır. Fakat bu sınırlar arasındaki dağılım mülk sahibi sınıfta çok daha eşittir ve en sık gözlenen değerin konumu (mode) 1910'daki 25-29 yaş aralığından 1930'da 35-39 yaş aralığına kaymıştır. Mülk sahibi olmayan sınıfta ise dağılım belirgin bir şekilde genç nüfusa doğru kaymış ve en sık gözlenen değerin konumu (mode) yirmi yıllık dönem boyunca 20-24 yaş aralığında kalmıştır. Genel olarak, mülk sahibi sınıfın yaş bileşimi "orta yaş", mülk sahibi olmayan sınıfın yaş bileşimi "genç" olarak sınıflandırılabilir.

Bir sayım tarihinden diğerine göreli yaş dağılımındaki değişikliklerden anlaşıldığı gibi, mülk sahibi olmayan sınıf mülk sahibi sınıftan daha hızlı yaşlanmıştır. Mobilite eğilimleri ve meslek nişlerinde değişiklikler, mülk sahibi olmayan sınıfın yaşlanmasına mülk sahibi sınıfın yaşlanmasına olduğundan daha fazla katkıda bulunmuştur. Her iki sınıf net mobilite gerçekleşmiş; dışa doğru mobilite mülk sahibi sınıfta göreli ve mutlak sayı bakımından gerilerken, mülk sahibi olmayan sınıfta mutlak sayı bakımından neredeyse sabit kalmış, ama göreli olarak gerilemiştir. Her on yılın başındaki yaş dağılımına göre, mülk sahibi sınıfa doğru mobilitenin en büyük kısmı 10 ila 15 yaş grubunda gerçekleşmiş, fakat ikinci yarıda oran ilkinde kıyasla düşmüştür. Diğer yandan, sonraki yaş gruplarında içe doğru mobilite artmış ve yaş sınırı 1910-1920'deki 35'ten 1920-1940'de 45'e yükselmiş; buna bağlı olarak, ileri yaşlarda dışa doğru mobilite ilk on yıldan ikinci on yıla azalmıştır. Meslek nişleri de "orta" yaş gruplarını kayıran bir biçimde değişmiştir. 20'den küçük yaşlar için azalmış, 20'den büyükler için yükselmiş ve orta yaş gruplarındaki artış oranı, ileri yaşlardakinden daha büyük olmuştur.

Mülk sahibi olmayan sınıfın mobilite eğilimleri de, daha küçük ölçüde olsa da, aynı şekilde 20 ile 50 arası yaş gruplarını kayıran türdendir. 10-14 yaş grubunun sayıca büyük kazanımı, ilk on yıldan ikincisine görece düşmüş; 20 ila 35 yaş gruplarının kazanımı artmış; dışa doğru mobilite 35 ila 45 yaş gruplarında azalmış, 50'den sonraki yaş gruplarında artmıştır. Meslek nişleri bu sınıfa, mülk sahibi sınıfa davrandığı gibi davranmış; yani orta yaş gruplarından yana olmuştur.

İkinci on yılda içe doğru mobilitenin mülk sahibi sınıfta 45 yaşa, mülksüz sınıfta 35 yaşa kadar çıkması, her iki sınıfın da meslekler arası mobiliteden etkilendiklerini gösterir. Mülk sahibi sınıf "daha üst" seviyede olduğu için, bu sınıfa doğru mobilite, alt meslek tabakalarından bireylerin tırmanması ve hâlihazırda bu sınıfta bulunan

kişilerin yaşları ilerledikçe aynı yerde kalmaları için daha fazla fırsat anlamına gelebilir. Meslek olarak daha alt düzeyde yer aldığından, mülk sahibi olmayan sınıf için tersi bir yorum doğru olmalıdır. 20 ile 35 arası yaş gruplarında mülk sahibi olmayan sınıfa mobilité, ya daha yüksek tabakalardan iniş ya da meslekî alandan çekilme anlamına gelebilir. Söz buradayken, mülk sahibi olmayan sınıfın grafik eğrilerinin toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusun kine belirgin bir biçimde benzediklerini belirtmekte yarar vardır; bu mülk sahibi olmayan sınıfın toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusa damgasını vurduğunu gösteren bir olgudur.

C. Altısı sınaî, üçü tarımsal olmak üzere, dokuz meslek grubuna ilişkin grafikler, iki sınıfa ayrılmayı getiren birbirleriyle tutarlı ve sürekli tekrarlanan benzerlikleri ve karşıtlıkları gözler önüne sermektedir. Bu varyasyonların temelde yatan kimi önemli faktörlerden kaynaklandığını düşündürmektedir. Öncelikle, yaş dağılımı eğrileri birbirleriyle keskin biçimde karşıt düşen iki tip olduğunu ortaya çıkarmaktadır: a) 35 yaş altındaki nüfusun yarısı ya da yarıdan fazlasının oluşturduğu ve en sık rastlanılan yaş grubunun çok belirgin bir biçimde 20 yaş civarında sergilendiği, nüfusun yaş ölçeğinin daha genç ucunda ağırlıklı olarak yoğunlaşmış birinci tiptekiler; b) yönelimde böylesine belirgin bir bükülme, dalgalanması olmaksızın, tepe noktalarında yumuşak dönüşler sergileyen, en sık rastlanan grubun diğerlerinden birazcık yüksekte olduğu, 20 ve 50 yaşlarındaki nüfusun yarısı ya da yarısından bile yüksek sayıdakilerin meydana getirdiği tip. İkincisi, yaş dağılımındaki bu değişikliklere meslekî gruplarının iki sınıfını etkileyen mobilitédeki karakteristik varyasyonlar eşlik etmektedir.

Yaş bileşimi bakımından “genç” denilebilecek sınıf meslek gruplarının birinci sınıfı, serbest meslek sahipleri grubu, büro çalışanları ve benzerleri grubu, yarı vasıflı ve vasıfsız işçiler ile çiftlik emekçilerinden oluşmaktadır. Bu meslek gruplarına özgü yaş dağılımı ve mobilité karakteristikleri, bunların her birinde eşit derecede bulunmamaktadır. Büro çalışanları ve tarım emekçileri grubunda nüfus yoğunlaşması 10 ve 25, yarı vasıflı ve vasıfsız gruplarda 15 ve 35 ve serbest meslek sahipleri grubunda da 20 ve 35 yaşları arasındadır. En sık görülen yaş grubunda yoğunlaşma derecesi gibi, eğilimlerde bir düzenliliği gösteren eğrilerin düzlük derecesi yarı vasıflı ve vasıfsız işçi gruplarında, geri kalanlardan oldukça daha düzdür, diğer grupların eğrileri tipik değer noktasında keskin bir biçimde doruğa yükselmektedir.

Bu meslek gruplarının tümü meslekler arası mobilitéden çok az etkilenmiştir; yani yalnızca 1920-1930 on yılında ve daha çok 20 ile 50 yaşları arasında olmak üzere gruplara az sayıda yeni gelenler olmuştur. Çiftlik emekçileri grubu hariç hepsinin, grup dışına mobilitéyi aşan grup içine bir toplam mobilitési olmuştur. Grup içine bu fazla mobilité, serbest meslek sahipleri ve büro çalışanlarında, her on yılda her meslek grubunda, grup içinde kalanların sayısına göre büyük (yüzde 27 ile yüzde 49 arasında değişen), fakat (yüzde 1 ve yüzde 23 arasında oranlarda değişen) yarı vasıflı ve vasıfsız işçilerde küçüktür. Ayrıca, dışa doğru mobilité fazlalığı kaydeden tarım emekçileri grubu da dahil, her grupta gerçekleşen içe doğru hareketler en genç iki yaş grubunda, 10 ila 20 yaş gruplarında yoğunlaşmıştır. Bu da diğer mesleklerden gelenlerden ziyade, çalışma alanına yeni gelenleri ifade etmektedir. Serbest meslek sahipleri grubunda böylesi bir yoğunluk, 1920-1930 on yılında bu grubu

etkileyen toplam mobilitenin yüzde 90'ını temsil etmektedir. Çiftlik emekçileri grubunda ise tüm girişler 15 yaşın altında gerçekleşmiştir.

Bu meslek gruplarının mobilitenin ikinci bir karakteristiği de, içe doğru hareketin olduğu yaşlardan hemen sonraki yaş gruplarından dışa doğru hareketlerin, daha ileri yaş gruplarının dışa doğru hareketlerinden sayıca daha fazla olmasıdır. Bu durum, bu meslek gruplarında, genç yaşlarda önce mesleğe hızlı bir akış, sonra da buradan dışarıya büyük, göç gibi bir çıkış biçiminde, değişim hareketi yaşandığını ve dışa doğru mobilitenin ileri yaşlarda istikrar kazandığını göstermektedir. İçe doğru mobilitenin yaş sınırının ikinci on yılda 20 yaşın üzerine çıktığında bile, çiftlik emekçileri grubu hariç, yirmi yaşından sonra gruplardan çıkış hareketleri gerçekleşmiş ve içe doğru mobilitenin sonraki yaşlarda yeniden başlamıştır.

Bu birinci sınıf meslek grupları sayılarını, diğer mesleklerden daha ileri yaşlardaki işçileri alarak değil, mensuplarını meslek alanına giren yeni, deneyimsizler arasından devşirerek korumuş ya da artırmışlardır. Üstelik, bunların meslekî yapıları, yeni girenler yaşlandıkça onların tümünü gözetten bir türden değildir ve bu durum yirmi yaşından sonra dışa bir göçle sonuçlanmıştır. Bu duruma neden olan husus, çözülmesi gereken bir sorunu oluşturmaktadır. Bu anda, yalnızca tek bir açıklama akla gelmektedir. Serbest meslek sahipleri hariç, tüm bu meslekler için genç yaşlardaki nüfusun “meslekte yer bulup çabalaması” belirtilmesi gereken bir husustur.⁽³⁶⁾ Bireyler düzenli bir işe yerleşmelerinden önce, çeşitli işlerde yer edinmek için çabalarlar ve daha çok büro işleri, çiftlik emekçiliği ile kol işçiliği gibi alt düzeylerdeki işlerde istihdam edilirler. Serbest mesleklerde, muhtemelen yüksek düzeyde uzmanlaşma olduğu ve belirli bir ön eğitim gerektirdikleri için bu tür çabalamaların yeri yoktur. Ayrıca, bu uzmanlaşma özelliği, daha ileri yaşlarda, başka bir meslekten serbest meslek alanına hareketleri önler. Girişlerin genç yaşlara yoğunlaşmasını, daha sonralarda meslekler arası çok az mobilitenin olmasını açıklayan neden de budur

D. Yaş bileşimi bakımından “yaşlı” denilebilecek ikinci meslek grupları sınıfı, mülk sahipleri, yöneticiler ve yetkili-sorumlu görevde bulunanlar grubundan, vasıflı işçilerden, çiftlik sahipleri ve kiracıları grubu ile çiftlik yöneticileri ve ustabaşılar grubundan oluşur. Bu grupların yaş dağılımı eğrileri yaş ölçeğinin genç ucuna doğru eğilmez; en sık gözlenen değerler de diğer yaş aralıklarının çok üzerine çıkmaz. Nüfus yoğunluğu mülk sahipleri vb grubunda 30 ile 50 yaş arasında, iki tarımsal grupta 25 ile 50 yaş arasında, vasıflı işçilerde 25 ile 45 yaş arasındadır.

Bu grupları etkileyen mobilitenin karakteristikleri, “daha genç” meslekler sınıfını etkileyen mobilitenin karakteristiklerinin tersidir. İkinci on yılda çiftlik yöneticileri grubu hariç, tüm gruplarda giriş hareketleri gruplardan çıkış hareketlerinden fazla olmuştur. Mülk sahipleri vb grubu ile vasıflı işçilerin her iki on yılda da grup içinde kalanlar bakımından mobilitenin fazlası, iki tarımsal gruptakinden daha fazla olmuştur. Tüm durumlarda, net mobilitenin yönünden ve miktarından, grubun gerilemesinden ya da büyümesinden bağımsız olarak, gruplara girişler, belirgin ölçüde meslekler arası bir mobilitenin yani diğer mesleklerden hareketleri göstermektedir. Bu meslekler sınıfında, girişlerin en genç iki yaş grubunda yoğunlaşması görülmez. İçe doğru hareketlerin yaş dağılımında, 1920-1930 arasındaki on yıldaki meslekler

sınıfında görülen benzeri bir kopma da yoktur. Bu da, işe giriş çıkış miktarının daha genç yaşlarda küçük olduğunu gösterir. Meslekler arası hareketleri gösteren 20 ile 50 yaş arası iç mobilite mülk sahipleri vb grubunda ilk on yıldan ikinci on yıla artmış, fakat diğer üç grupta gerilemiştir. Mobilite eğilimleri, grupların büyüme eğilimleriyle uyumludur; ilk grup yükselişte, diğer gruplar düşüştür.

Diğer meslek gruplarından bu meslek gruplarına nüfus hareketleri, mesleklerin, meslekî tabakalaşmadaki görelî konumlarıyla ilişkili gibi görünmektedir. Bütün mesleklerin altlarındaki meslekler için en üst basamak haline geldiği anlaşılmaktadır. Vasıflı meslekler toplam meslekî tabakalaşmada düşük bir statüye sahip olsalar bile, “kol işçileri” sınıfının iç tabakalaşmasının zirve konumunu oluşturur. Anderson ve Davidson, incelemelerinde, vasıfsız ve yarı vasıflı mesleklerden vasıflı mesleklerle ve büro işlerinden serbest meslek sahiplerine ve mülk sahiplerine bir nüfus kayışı saptamışlardır.⁽³⁷⁾ Bu incelemenin verilerine göre, tarımsal hiyerarşide de benzer bir nüfus kayışı vardır. Görünüme göre, incelenen dönemde nüfusun meslekî hiyerarşide yukarı hareketi, tersi yönde hareketten daha güçlüdür. Bu sonuç da Davidson ve Anderson’un bulguları ile uyumludur.⁽³⁸⁾

E. Son olarak, tüm meslek grupları için geçerli birkaç karakteristik göze çarpmaktadır. Birincisi, bu grupların tümü 1910 ila 1930 döneminde değişik derecelerde yaşlanmıştır. İkincisi, yaşlanma oranı ile büyüme oranı arasında ters bir ilişki var gibi görünmektedir. Üçüncüsü, tüm örneklerde en genç iki gruba çok sayıda yeni gelen olsa bile, 10 ila 20 yaş aralığı için meslek nişleri iki on yıl boyunca gerilemiştir. Bu gerileme, her on yılın başında on yaş altında olanlar gruplarından yeni gelenlerin sayısındaki düşüşten kaynaklanmıştır.

Sonuç

Okuru istatistikî teknikler labirentinde dolaştırmak zorunlu olmasına rağmen, bu incelemede kullanılan prosedürün esas olarak çok basit olduğu güvenle söylenebilir. Önceki sayfalarda anlatılan karmaşık sorunların çoğu, bu inceleme için benimsenen teknikle analizi yapılabilir diye özgün verilerde düzeltmeler yapılması gerekli olduğu için ortaya çıkmıştır. Öncelikle, sayım raporlarının mesleklere ilişkin verilerinin “sosyo-ekonomik gruplar” şeklinde yeniden sınıflandırılması gerekmiştir. Nüfus Sayımı İdaresi’nin bizzat kendisi de (sonraki dönemler için) böyle bir yeniden sınıflandırma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Nüfus Sayımı İdaresi şimdiden, bu incelemede de kullanılan Edwards gruplandırmasını kullanarak, 1930 yılının mesleklere ilişkin verilerinin bir yeniden sınıflandırılmasını yayınlamış olup 1940 nüfus sayımında aynı sınıflandırma sisteminin kullanılmasını planlamaktadır. İkinci sorun, yaş dağılımının beşer yıllık yaş gruplarına ayrılması sorunu da, Nüfus Sayım İdaresi tarafından gelecekte çözülecektir: zira bu İdare 1930’da benimsenen beş yıllık yaş sınıflandırmasını kullanmayı planlamaktadır. Ayrıca, eğer şimdiki kotaaya dayalı göç politikaları devam ederse, ülkenin aldığı ve verdiği göçü hesaplamak için gerekli olan istatistikî düzeltmeler nicelikler açısından önemli olmayacaktır. 1925’ten beri yapıldığı gibi, iç ve dış göç verileri 16’dan 45 yaşa kadar beşer yıllık aralıklarla rapor edilmeye devam edilirse, bu istatistikî düzeltmeleri yapmak da zor olmayacaktır.

Geriye kalan asıl zorluk, ölüm cetvellerinin meslek gruplarına göre yeniden inşası olacaktır. Fakat bu sorunun da yakın gelecekte çözüleceğini düşünmek için yeterli neden vardır. Toplumsal ve meslekî grupların farklı ölüm oranları, demografik literatürde zaten günün başlıca konusudur. “Sosyo-ekonomik statü gruplarına” göre ölüm oranlarını elde etmek için son dönemde bir girişimde bulunulmuştur -bu çalışmada da grup içinde kalanların oranlarının düzeltilmesinde bu oranlar kullanılmıştır. Ölüm oranlarından ayrı olarak, meslekî ölüm cetvellerini oluşturmak, araştırmacıların bu alandaki çalışmalarında bir sonraki mantıksal adımdır.

Sayım raporlarındaki yaş ve meslekî sınıflandırmada yapılan değişiklikler, bu incelemede karşılaşılan zorlukların yarısından fazlasını ortadan kaldırmıştır. On yıl zarfında ölenlerin yerini doldurmak için gerekli sayıdan fazlasını içeren hareketler sayesinde prosedür, ölümler bakımından bir düzeltme yapılmadan da net mobilitayı vereceğinden geriye kalan esas zorluk, yani meslekî ölüm cetvellerinin şu anda elde bulunmayışı bir felaket değildir. Bu incelemede, verili bir meslek grubunun içine doğru hareketlerle ilgili rakamlar, hem ölenlerin yerini almaya gelenleri hem de yeni meslek nişlerini doldurmak için gelenleri temsil etmektedir. Bu yüzden, bu çalışma verili bir mesleğe brüt hareketlerin ölümlerden fazla olup olmadığını, dolayısıyla yeni meslek nişlerinin yaratılmasını gerektirip gerektirmediğini ya da hareketlerin ölenlerin sayısına eşit ya da daha az olup olmadığını göstermemektedir. Dolayısıyla, verili bir meslek grubundan çıkış hareketleriyle ilgili rakamlar yalnızca grup içinde kalanların dış göçünden kaynaklanan kayıpları kapsamakta ve ölümden kaynaklanan boşlukları göz ardı etmektedir. Söz konusu boşlukların doldurulmamış olması, yerlerinin doldurulması için normal olarak gerçekleşmesi beklenecek hareketlerin kısıtlanmış olduğunu dolaylı bir biçimde ifade eder.

Şimdilik, bu incelemede kullanılan teknik, tüm nüfusun meslekî yapısı içindeki hareket eğilimlerini kestirmeden elde etmenin tek yolu gibidir. Gelecekte bireylerin meslekî mobilitelerinin kayıtları tutuluyor hale gelse bile, ülkenin bir bütün olarak incelenmesinde bu tür verilerin kullanılmasının üstlenilmesi muazzam bir iş olurdu. Diğer yandan, ülkenin toplam kazanç sağlayarak çalışan nüfusundaki eğilimleri incelemenin, belirli bir örneklemin ya da belirli toplulukların incelenmesinde bulunmayan sosyolojik bir önemi vardır. Aslında, ikinci tür incelemeler, yalnızca, vardıkları sonuçlar genel olarak toplumdaki tipik genel eğilimleri yansıttıkları ölçüde sosyolojik önem taşırlar.

Bu incelemede kullanılan prosedür, istatistikî verileri bulunan her bölge ve her sanayi için kullanılabilir. Ülkenin ağırlıklı olarak tarımsal ve ağırlıklı olarak sınıî bölgelerine ilişkin verilerin analizi, meslekî tabakalaşmada ve meslekî mobilitede olduğu gibi, iki ekonomi tipi arasında var olan farklılıkları da böylelikle açığa çıkarabilir. Kazanç sağlayarak çalışan nüfusun belli başlı sanayilere göre analizi, meslekî yapı içinde yer alan nüfusun sergilemekte olduğu eğilimden öncelikle ekonominin hangi dalının sorumlu olduğu hakkında bir ipucu verecektir.

Dipnotlar

- (1) Son on yılın öncesinde meslekî mobilité, ünlü bilim insanları, edebiyatçılar, kraliyet aileleri ve milyonerler gibi toplumsal açıdan itibarlı kişilere ilişkin çalışmalarda dolaylı olarak ele alınırdı. Bu tür çalışmalar, F. Galton'un 1869'da çıkan *Hereditary Genius* ve 1874'te çıkan *Men of Science* kitaplarıyla başladı. Daha sonra bu eserleri 1904'te H. Ellis'in *British Men of Genius* adlı eseri, S. Nearing'in 1916'da "The Younger Generation of American Men of Genius" adlı çalışmaları, yine 1916'da E. L. Clark'ın *American Men of Letters: Their Nature and Nurture* adlı kitabı, J. M. Cattell'in 1921'de "The Families of American Men of Science" adlı çalışması, F. A. Woods'un "The Conification of Social Groups: Evidence from New England Families" ve 1925'te P. Sorokin'in "American Millionaires and Multi-Millionaires" adlı çalışmaları takip etti. Birkaç istisna haricinde bu ilk çalışmalar toplumsal itibarı belirleyen faktörler olarak kalıtımın ve çevrenin görelî rolünü değerlendirme ile ilgilenmişlerdir. Söz konusu ilgi bu araştırma alanında tamamıyla kaybolmuş değildir; bunun en son tezahürleri W. F. Taussig ve C. S. Joslyn'in *American Business Leaders* (1932) ve J. Schneider'in "Social Class, Historical Circumstances and Fame" (1937) ve "The Definition of Eminence and the Social Origin of Famous English Men of Science" (1938) adlı çalışmalarıdır. 1920'lere gelindiğinde genel olarak meslekî mobilité üzerine çalışmalar çıkmaya başladı: W. J. Spillman'ın 1919'da "The Agricultural Ladder" ve 1925'te S. S. Visser'in "A Study of the Type of the Place of Birth and of the Occupation of Fathers of Subjects of Sketches in 'Who's Who in America'" adlı eserleri meslekî katmanlaşma ve meslekî mobilité ile diğer toplumsal katmanlaşma ve mobilité türleri arasındaki farka ilişkin tartışmalar ortaya çıkmaya başladı; R. E. Park ve P. Sorokin, belki de, sorunu ilk ele alanlar olarak anılabilir. Sorokin'in toplumsal mobilité üzerine çalışmasının 1927'de yayımlanmasıyla birlikte, mesleklerle ilgili araştırmalar kesin sosyolojik kabul gördü. Son on yılda bu alandaki çalışmalar iki kategoriye ayrılmaktadır: Mesleklerin sınıflandırılması sorunuyla ilgilenen araştırmalar ve bir çalışmanın temeli olarak eldeki sınıflandırmalardan birini benimseyerek, tanımlayıcı, istatistiksel soruşturmalarla meşgul olan araştırmalar. V. M. Sims'in *The Measurement of Socio-Economic Status* (1928), R. O. Beckman'ın "A New Scale for Gauging Occupational Rank" (1934) ve W. V. Bingham'ın "Classifying and Testing for Clerical Jobs" (1935) adlı çalışmaları birinci tip araştırmalardır. Meslekleri sınıflandırma sorunu henüz bilimsel olarak yeterli seviyede ele alınmamıştır. İkinci tip araştırmalar arasında ise şunlar bulunmaktadır: M. Ginsberg'in "Interchange between Social Classes" (1932) adlı eseri, C. C. Jones'un editörlüğünü yaptığı *The Social Survey of Merseyside* (1934), B. F. Kimball'ın *Changes in the Occupational Pattern of the New York State* (1937) ve P. E. Davidson ve H. D. Anderson'un *Occupational Mobilité in an American Community* (1937) adlı eserleri.
- (2) *Encyclopedia of the Social Science*'da yer alan "Meslek" maddesinde Arthur Salz şöyle demektedir: "Karakteristik bir iş bölümünün işlev uzmanlaşmasının, mübadelenin ve hâkim ideolojinin bulunduğu modern toplumda insanların büyük çoğunluğu yaşamlarını devam ettirmek ve belirli bir toplumsal statüyü sürdürmek için özgül, nispeten sürekli bir faaliyette bulunurlar. Toplum bilimleri literatüründe bu faaliyete meslek denilir... modern toplum... en azından şimdilik, meslekî temelde örgütlüdür. Çünkü meslek bir insanı diğerinden ayırt eden, her bireye bağımsızlık duygusu veren ve aynı zamanda farklı geçmiş ve kökenden gelen insanları birbirine eşit olarak birleştiren bir olgudur. Meslek, bireylerin iç varlıklarında derin izler bırakır, yaşam öykülerini önemli ölçüde etkiler, bireyleri topluma bağlama göre-

vini görür ve böylece toplumsal yapıya belli bir biçim kazandırır.”

- (3) Öyle görünüyor ki, yatırımlardan gelen geliri, bireylerin gerçekleşen toplam gelirlerinin küçük bir kısmını oluşturmaktadır. W. I. King bu konuda şöyle diyor: “Şirket hisse senetlerine yapılan yatırımlar ve bunların Amerikan refahı üzerindeki etkisiyle ilgili o kadar çok şey işitiyoruz ki, ülkenin gelirine gittikçe daha fazla hâkim olmaya başladıklarını düşünme eğiliminde oluyoruz... Yazarın derlediği veriler böyle bir sonuca varmak için oldukça az delil sunuyor... Faiz ve temettülerin toplamı ABD’deki tüm bireylerin gerçekleştirmiş gelirinin yalnızca on birde birine karşılık geliyor.” *The National Income and its Purchasing Power* (1930), s. 195. Gelir üzerine yapılan bir diğer özgün çalışma ise şöyle diyor: “Üretimde kullanılmayan emlak getirilerini de kapsayan toplam gelir temelinde, meslekî gelir milli gelirin yaklaşık yüzde 76’sını oluşturmuştur. Yalnızca ‘üretim gelirini’ temsil eden daha sınırlı toplam gelir bakımından, ‘meslekî’ gelir payı yüzde 84-86’yı bulmuştur. Bu bağlamda, ‘meslekî’ gelirin ‘emek’ gelirinden bir bakıma daha yüksek olduğuna dikkat edilmelidir. Meslekî gelir, bireysel girişimcilerin yatırımlarından elde ettikleri geliri de içermektedir” (*America’s Capacity to Consume*, M. Leven, H. G. Moulton ve C. Warburton, s. 159). Bu son çalışmaya göre, mesleklerden elde edilen gelir ile yatırımlardan elde edilen gelirlerin oransal payları 1909’dan 1929’a kadar hatırı sayılır biçimde değişmemiştir. Bununla birlikte, bir çekince de konulmalıdır. Verilen tanıma göre, mesleklerden elde edilen gelir girişimcilerin kendi işlerine yaptıkları yatırımlardan elde ettikleri getiriyi de içerir. Eğer “meslekî gelir”in hak sahibi bileşenler arasında bölüşümü incelenecek olursa, maaşlı ve ücretli çalışanların payları 1909’dan 1929’a kadar artarken, aynı süre zarfında girişimcilerin kendi yatırımlarından ve emeklerinden elde ettikleri getiri payının düştüğü görülür (*a.g.e.* s. 158, tablo 10). Diğer bir deyişle, gerçek meslekî gelir, ücretler ve maaşlar, milli gelirin büyük kısmını oluşturma eğiliminde olmuştur.
- (4) V. M. Sims’in çalışması meslekleri, çeşitli meslek gruplarının yaşam düzeylerinin ölçümü temelinde sınıflandırmaya çalışmıştır. Yaşam düzeyi ya da standardıyla ilgili tüm araştırmalar sorunu, nüfusun meslek ve/veya gelir bakımından sınıflandırılmasına göre ele alır. Belirli ailelere özgü yaşam alışkanlıkları ve toplumsal değerler gibi çeşitli faktörler ilgili ailelerin yaşam düzeylerini etkilese de, bu faktörlerin işlevi, kazanılan gelirin büyüklüğü ve sürekliliği ile sınırlıdır. Sözü edilen *America’s Capacity to Consume* adlı çalışma, gelir büyüklüğünün yaşam düzeyiyle ilişkisi sorunuyla uğraşır ve konuyu meslek gruplarına göre ele alır (VI-X. Bölümler).
- (5) Spillman, Taussig, Joslyn, Sorokin, Ginsberg, Sims, Bingham, Anderson, Davidson ve C. C. Jones’un çalışmaları tamamıyla ya da kısmen dikey meslekî sınıflama ve mobilitayı ele alır.
- (6) Toplumsal katmanlaşma ile meslekî katmanlaşma özdeş değildir, fakat ilişkilidir. İlki toplumun tüm üyelerini içerirken, diğeri yalnızca gelir getirici işlerde çalışan üyelerini kapsar.
- (7) “Açık toplum” ifadesi, genel olarak tüm bireylerin eşit toplumsal fırsatlara sahip oldukları ve bu nedenle bireysel liyakat temelinde ilerledikleri toplumsal bir düzeni ifade edecek şekilde anlaşılır. Ne var ki, bu türden bir açık toplum nispeten kapalı bir iş bölümü sistemine, örneğin, bireyi ömür boyu teknik bakımdan bir ya da birkaç meslekte uzmanlaştıran bir sisteme sahip olabilir. Bu uzmanlaşma, kişinin hayatı boyunca meslekî mobilitasını kısıtlayabilir. Yıllarca tek meslekle uğraşmak, bireye başka bir mesleğe geçişini imkansızlaştıran ya da en azından zorlaştıran yaşam alışkanlıkları ve uzmanlık becerileri kazandırabilir. Tam bir hareket akışkanlığı yalnızca açık bir iş bölümünün olduğu bir açık toplumda olabilir. Yine de, toplumdaki bu tam açıklıkla birlikte, meslekî organizasyon içinde dikey mobiliteden söz

etmeye bir zemin kalmayabilir, çünkü o zaman herhangi bir toplumsal ya da meslekî katmanlaşma var olmayabilir. Meslekler yalnızca yatay düzlemde farklılaşabilir ve bu takdirde nüfusun birbirinden toplumsal olarak farklılaşmış gruplaşmalarında bir muadili olmaz.

- (8) J. Schneider (*a.g.e.*), yöntemi bakımından daha önceki çalışmaları izleyen ve “toplumsal itibar sahibi olmanın” nedenlerine eğilen, katı bir biçimde de mesleklerle sınırlı olmayan bir inceleme yapmıştır. Bu çalışma yine de, belirleyici faktörler sorununu yeni bir biçimde ortaya koyması bakımından önemlidir. Yazar, soruna eskiden olduğu gibi -tikel bireyleri etkileyen aile statüsü ve eğitim gibi dolaysız toplumsal koşullar olarak ele alınan - çevre etkilerine karşı soya çekimin etkileri olarak yaklaşmanın, “tarihsel koşul ve durumların” rolünü değerlendirme dışında bıraktığına işaret eder. Savını araştırmasının ortaya çıkardığı olgularla tartışıp desteklerken; emekçi sınıfların yaşam düzeyi ve eğitim fırsatları zaman içinde iyileşse bile, toplumsal fırsatlar genişlemiyorsa, alt toplumsal sınıflardan bireylerin daha yüksek toplumsal düzeylere yükselmeyeceklerini söylemektedir. Schneider’in diğer bir savı ise şöyledir: Bireylerin itibar kazandıkları faaliyet alanları geldikleri toplumsal sınıfa göre değişmektedir. Meslekî terimlere aktarıldığında bu iki ifade şu anlamlara gelebilir: a) ekonomik temel ve aynı zamanda iş bölümü sistemi genişlemedikçe, yukarı doğru meslekî mobilité gerçekleşemez; b) yukarı doğru meslekî mobilité, bireylerin toplumsal sınıf kökenlerine göre belirli mecralara yönelme eğilimi gösterir. Schneider’inki gibi bir bakış açısı, meslekî araştırmalarda, mesleklerle intibak sorunlarının eğitimle bağlantılı olduğu ve uygun sayıda kişiye uygun bir eğitimin verilmesiyle düzeltileceğini savunan çevreler için önem taşımaktadır. Örneğin, ekonomist C. N. Carver’in tezine göre “doğru bir halk eğitimi sistemi, meslekî dengeyi yeniden sağlamanın bir aracıdır” (*Readings in Human Ecology*, ed., R. D. McKenzie, 1934). Meslek rehberliği üzerine yapılan sayısız inceleme ve fiili çalışma, benzer bir kanaatin ifadesidir.
- (9) “A Social-Economic Grouping of the Gainful Workers of the United States”, *Jour. Amer. Stat. Assn.*, 1933, c. 28.
- (10) *A.g.e.*
- (11) Taussig’in sınıflandırması altı yerine beş grubu içerir; mülk sahipleri, yöneticiler ve serbest meslek sahiplerinin hepsi aynı gruba sokulmuştur (*Principles of Economics*, 1915, c. II).
- (12) İzlenen yöntem daha sonra ele alınacaktır.
- (13) *The Modern Economy in Action* kitabında C. F. Ware ve G. C. Means şöyle derler: “Eski ekonomide en büyük ekonomik faaliyet bloğu çiftçiliktir” (s. 57). “Eski ekonomiyi” sanayi devrimi öncesinde var olan, “tipik işletme biriminin atölye, dükkan, çiftlik ya da gemi olduğu, her ayakkabıcı, denizci, çiftçi ya da gemi kaptanının bağımsız hareket ettiği ve diğer çiftçiler, gemi kaptanları vs ile sürekli bir rekabet hâlinde oldukları” bir ekonomik tipi olarak nitelerler. “Birkaç yardımcının ya da çırağın çalıştırılması, ekonominin temelde atomistik olan niteliğini değiştirmeye yetmez ” (s. 4). Bu eski tipin karşıtı, günümüzün kentsel-sınai ekonomisinde egemen olan “yeni şirket ekonomisi”dir. Yeni ekonominin karakteristik birimleri, kapsamlı bir iç iş bölümü ve iş farklılaşması bulunan, kendilerine özgü tüzel kişiliğe sahip, rasyonelleşmiş, büyük örgütlenmelerdir. Eskinin mülkiyette, denetimde, yönetimde ve gerçek üretimdeki birliği artık birbirinden kopmuştur. Eskinin serbest piyasada rekabet yoluyla uyum mekanizmasının yerini, fiyat dalgalanmalarından çok, fiyatlar nispeten sabit tutularak üretimde çeşitlenme yoluyla uyum mekanizması, giderek daha fazla almaktadır (Bölüm II ve III).

- (14) Bkz. *Recent Economic Changes in the United State, Report of the Committee on Unemployment*, 1929, c. II, tarım üzerine olan bölüm.
- (15) A. A. Barle ve G. C. Means, fabrika sisteminin ve şirketlerin büyümesiyle birlikte “sahiplik”te meydana gelen değişiklikleri belirttikten sonra, çağdaş toplumun fenomenlerini çözümlemede yararlı bir araç haline getirmek için sahiplik kavramının yeniden incelenip tanımlanması gerektiği sonucuna varırlar, *The Modern Corporation and Private Property*, 1929, kitap IV, bölüm III.
- (16) Berle ve Means, adı geçen kaynakta, çok aydınlatıcı bir mülkiyet analizi sunmaktalar. Bu konu C. F. Ware ve G. C. Means’in adı geçen eserlerinde de belirli bir ölçüde tartışılmaktadır.
- (17) Yöneticilerin, müdürlerin, mütevellilerin ve benzerlerinin elinde yetkilerin yoğunlaşmasıyla birlikte, bir hisse senedi sahiplerinin bir şirketin mülkiyetinde sahip oldukları hisse -yani şirket varlıklarına ortaklık hakkı- “hisse sahibinin rızası olmadan değiştirilebilir ya da azaltılabilir.” Cari kazanç talepleri konusunda da aynı olabilir. Dahası şirket liderlerinin şirket malını fiilen transfer etmeye yetkileri vardır. “Bu durumda birçok hissedar, yönetim kurulunun şirket kazançlarını kendilerinden uzak tutmakta ne kadar mahir olduklarını görmüştür. Temettülerinin ve hisselerinin piyasa değerine ne olduğunu merak eden hissedarlar ve şirket uygulamalarını araştıranlar, bu konuda başvuru çeşitli hilelere aşınadır (Ware ve Means, *a.g.e*, s. 51).
- (18) Kanun nezdinde şirketlerin “sahipleri” hissedarlarıdır. Esas olarak, hisse senetleri bunları elinde tutanların yapmış oldukları ödeme oranı uyarınca şirketlerin mülkiyetinde ve gelirlerinde pay sahibi olduklarını gösterir. 17. dipnotta söz edilen koşullarda ise bir hisse senedi “yatırımcıları bakımından kazanç sağlayan bir ortaklık olarak nitelenemez. Belli bir ölçüde varlıkları elde bulunduruyor ve daha büyük ölçüde de sağladıkları kazanca ortak olmanın hisse sahibinin yasal hakkının ve gerçek değerini bulmasına etkide bulunabilme konumunu gösterdiğinin kanunen varsayılması bir gerçeğin ifadesidir. Üzerinde durulması gereken esas husus ise bu yasal ortaklıkların ya da hakların neler olduğu değil, bu hakların yaşama geçirilmesi için nemaların dağıtımı konusunda hissedarın beklentilerinin ne olduğu ve serbest pazarın bu beklentileri ne ölçüde karşılayacağıdır”. Denilebilir ki: “Biri diğerinin üzerinde, birbirleriyle ilişkili ancak aynı olmayan iki mülkiyet biçimi ortaya çıkmıştır. En altta hareket-siz, yerinde duran ve insanların, yöneticilerin, operatörlerin işlem yapmasını bekleyen fiziksel mülkiyet yer almaktadır. Bunun üzerinde de elden ele geçen, belirli bir ölçüde akışkanlığı olan, insanların müdahalesini fazla ya da hiç gerektirmeyen ve fiili değerine mübadele sürecinde ya da piyasada eriştiği fiyatla ulaşan, söz konusu fiziksel mülkiyete kısmen bağımlı birtakım simgesel değerler yer alır” (Berle ve Means, *a.g.e.*, s. 285, 286 ve 287). Bu nedenle, hissedarın aslında “sahip olduğu” şey piyasada nakit bir değer taşıyan ve ait olduğu şirketin piyasa rayicine göre beklenen kazancı sağlayan bir kağıt parçasıdır. Hisse sahibini, bu hissesinin temsil ettiği varsayılan mülkiyetten çok, piyasada taşıdığı değer ilgilendirir. Hisse sahipliği sorunuyla bağlantılı olarak mülkiyetin genellikle inanıldığı gibi geniş bir tabana yayılmış olmadığı da belirtilmelidir. *America’s Capacity to Consume* [Amerika’nın Tüketim Kapasitesi] başlıklı kitabın yazarları “Nüfusun büyük bir kısmı için yatırımlardan sağlanan gelirlerin ihmal edilecek bir düzeyde olmasına karşılık tümüyle yatırımlarının sağladığı kazanca bağımlı olanların da bulunduğunu” belirtirler (*a.g.e.*, s. 26). W. I. King’in sunduğu verilere göre girişimciler ve diğer mülk sahipleri 1925’te gelirlerinin beşte biri ile dörtte biri

arasındaki bir miktarı şirket kaynaklarından sağlarken aynı kaynaklardan gelir elde eden ABD'deki tüm bireyler bakımından hesaplandığında bu miktar toplam gelirlerin on bir de birine karşılık gelmektedir (a.g.e., s. 196). Yatırımların toplumun üst tabakalarının elinde yoğunlaştığının dolaylı bir başka göstergesi de tasarruflara ilişkin verilerdir. 1929'da oluşan 15 milyar dolar tutarındaki toplam tasarrufun 13 milyar dolarlık kısmı (yüzde 86'sı) 4600 dolar ve üstü gelir elde edenler grubunca geliştirilmiştir (a.g.e., s. 96).

- (19) Tıp ve hukuk gibi en eski mesleklerin, eski ekonomi tipinde görülen esnaf ve tüccarlar loncalarına benzer "lonca" örgütlerine sahip olduklarını belirtmek gerekir. Mülk sahibi-üretici sınıfın bireyci ruhuna sadık kalan tıp mesleği, toplumsallaştırılmış tıba şiddetle karşı çıkmaktadır; tıpkı çiftçilerin toprağın kolektifleştirilmesine, manifaktürcülerin fabrikaların kolektifleştirilmesine direnmeleri gibi. Serbest meslek sahibi grupların, genellikle "mülk sahibi" ve yöneten sınıfların yanında yer almalarının başka ekonomik ve toplumsal nedenleri de vardır. Serbest meslek sahibi gruplar genelde "kültürün" -felsefenin, bilimin, sanatın- koruyucusu olmuşlardır. Sözü edilen bu kültür, bu faaliyetleri zengin sınıfların sübvans ettiği uzman gruplara havale eden bir toplumsal sistemde gelişmiştir. "Öğrenilmiş faaliyetlerin" bu şekilde himayesi özellikle sanatın tarihinde çok açıktır. Her büyük sanatçının yaşamöyküsü bunun bir tanığıdır. Geleneksel bir aristokrasinin olmadığı ABD gibi bir ülkede bile bağış, hediye, burs ve ödül vb biçimde sübvansiyonlar vardır.
- (20) Konumları tam belirli olmayan ve bu nedenle sınıflandırılmaları zor grupların olması sınıflandırma şemasını geçersiz kılmaz. Her türe özgü sınıflandırma, tiplerin nasıl nitelendiğini vermektedir. Sınıf tipleri arasından belirli kalemleri ayırıp tasnif etmek, nihayetinde ayırım çizgilerinin nereye çekileceği kararına bağlı olan bir dağılım meselesidir. Ayrıca, meslek gruplarının denetim işlevi temelinde sınıflandırılması, bir iki gruba "bölme" durumundan ziyade bir kutuplaşma süreci olarak görülmelidir. Nasıl ki mıknaşis çubuğunun bir kutbundan diğerine yavaş yavaş geçerken manyetik çekim etkisini sürdürmesi iki uçta birbirini itici manyetik kuvvetlerin bulunmasıyla bağdaşmaz değilse, meslekî tabakalaşmada da ortak sınır çizgisi üzerinde yer alan grupların varlığı, grupların denetim konumuna sahip olup olmaları bakımından kutuplaşmış oldukları hususuna halel getirmez.
- (21) Eğer yeni devşirilenler babalarının meslekî statülerince belirlenen alt düzey mesleklerden geliyorsa, söz konusu meslek grubunun içine genç yaşlarda gerçekleşen hareket, meslekler arası mobilitenin bir kuşaktan diğerine olduğunu gösterir. Daha önce de bahsedildiği üzere, bu inceleme bu çeşit mobilitayı ele almamaktadır.
- (22) "Trends in the Ages of Gainful Workers by Occupation, 1910-1930," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, 1935, c. 30, s. 678-687.
- (23) Yaş aralıklarına ilişkin rakamlar, -2'den başlayıp sırasıyla 3, 6, 7, 6, 3, -2 ile çarpılmış ve elde edilen sonuç 21'e bölünmüştür. Bölüm, çarpım dizisinde ortanca yaş grubu için yuvarlanmış rakam, yani 7 ile çarpılan sayıdır. İkinci yaş grubu ile çarpmaya başlayarak ve ondan sonra da yaş ölçeğinde aşağıya doğru giderek işlem tekrarlanmıştır. Bu incelemede, sonra da belirtileceği gibi, yuvarlamanın gerekli görüldüğü her seferinde aynı işlem uygulanmıştır.
- (24) Yazarın haberdar olduğu, nüfusun mobilitasını araştırmak için yaş dağılımı verilerini kullanan ilk araştırma J. S. G. Heath'in "Underemployment and Mobility of Labor" (1911) adlı çalışmasıdır. Heath seçilmiş meslek gruplarını ele almış ve ölümleri göz önüne alarak bir düzetme yapmamıştır. Güney eyaletlerindeki nüfus mobilitesiyle ilgili veri elde etmek için benzer bir teknik kullanan O. E. Baker, ABD'deki yerli beyazların yaş gruplarıyla güney

- eyaletlerdeki siyahların yaş gruplarını karşılaştırması yoluyla grup içinde kalma oranlarını hesaplamıştır (*Recent Social Trends*, "Agriculture and Forest Land" Bölümü, 1929). *Rural-Urban Migration in North Carolina, 1920-1930*'da (1934) C. H. Hamilton, grup içinde kalma oranları beklenenlerin oranını hesaplamak için, 1920 ve 1930 Kuzey Carolina'da ölümlere ilişkin verilere dayanan yaşam çizelgelerini kullanmıştır. Son olarak, ABD'nin aldığı ve verdiği göçü önemsiz sayan C. W. Thornwaite, 1920 ve 1930'daki toplam erkek nüfusun yaş gruplarını karşılaştırarak grup içinde kalma oranlarını hesaplamıştır (*Internal Migration in the United States*, 1934).
- (25) *Death Rates by Occupation, Based on the Data of United States Census Bureau*, 1930, ed. J. S. Whitney, 1934.
- (26) "Yaşları bilinmeyen" olarak sınıflandırılanlar hesaplamaların dışında tutulduğu için, her meslek grubunun toplamından ve dolayısıyla 1920 ve 1930'un kazanç sağlayarak çalışan nüfusun toplamından çıkartılmışlardır.
- (27) *U.S. Dept. of Agric., Yearbook*, 1927, s. 8.
- (28) *Recent Economic Changes*, c. II. Yazar 588 ila 593. sayfalarda "Tarımın nispi mobilitesizliği" üzerine güzel bir tartışma sunmaktadır.
- (29) Bu karşılaştırmada toplam nüfustan ziyade her on yılın sonundaki 20 yaş ve üzeri nüfus kullanılmıştır, çünkü yirmi yaşın altındakiler 1910'un yaş gruplarına dahil edilmemiş olan, yeni işe başlayanları temsil etmektedir. Bu noktada her on yılın başında tarımda işe başlayan insanlara ne olduğuyla ilgilendiğimiz için, bunlar toplamlardan çıkarılmışlardır.
- (30) 1936-1937 kışında Michigan Üniversitesi sosyoloji bölümünde bir lisans öğrencisinin yaptığı araştırma.
- (31) Davidson ve Anderson'un çalışması (*a.g.e.*) vasıflı işçilerin mülk sahipleri grubuna makul mobilitesine ilişkin bazı kanıtlar vermektedir: "Vasıflı zanaatkarlara ve büro çalışanlarına ilişkin veriler, bu kişilerin uzun çalışma hayatlarının bir döneminde sermaye gerektiren bağımsız işlere teşebbüs ettiklerini, başarısız olduklarını ve eski mesleklerine geri döndüklerini gösterir" (s. 168). Bununla birlikte, bağımsız iş açmayı deneyen vasıflı zanaatkarların en azından bir kısmı başarılı olup mülk sahipleri grubunda kalmış olmalıdır. Aynı yazarlar şunu da belirtmektedirler: "Diğer seviyelerden gelen mal sahipleri grubunun neredeyse yarısı vasıflı gruptan, yalnızca küçük bir kısmı diğerlerinden gelmiştir" (s. 163).
- (32) *Recent Economic Changes*, c. I, s. 168-169.
- (33) *Recent Economic Changes*, c. I, s. 93.
- (34) *A.g.e.*, s. 163.
- (35) *Fourteenth Census of the United States, Population*, c. IV, 1920, s. 14.
- (36) Davidson ve Anderson'un çalışmasına göre, kişilerin meslekî kariyerlerine başladıkları "kısa süreli ufak tefek işler" çiftlik işçiliği, büro işi ve vasıfsız iş kategorilerindedir. Kendi örneklemelerinde "işçiler bu tür işlerde üçte iki ve üçte bir ortalamayla yer almışlardır." Dörtte birinden fazlası çiftlik işçiliğinde, yüzde 13'ü posta hizmetindeydi, onda biri ise bir tür satıcılığı gerektiriyordu. Diğerleri de konserve imalatı, inşaat işi ve gündelik işlerdi" (s. 169).
- (37) *A.g.e.*, s. 181
- (38) *A.g.y.*

A DİZİSİ TABLO

1910, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN YAŞ ARALIKLARINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	Yıl														
1. Toplam Çalışanlar	1910	3.5	12.8	14.7	13.0	11.7	11.0	9.2	7.0	5.7	4.5	3.3	2.1	1.1	0.4
	1920	1.5	10.5	14.2	13.0	11.4	11.3	10.1	8.4	6.6	5.1	3.8	2.4	1.2	0.5
	1930	0.8	8.8	14.7	12.8	11.4	11.5	10.0	8.8	7.3	5.4	4.0	2.5	1.3	0.7
2. Tarım	1910	8.5	14.7	12.3	9.9	9.6	9.2	8.1	6.9	6.1	5.2	4.2	2.9	1.7	0.7
	1920	4.5	10.8	11.5	10.3	9.5	9.8	9.4	8.7	7.3	6.3	5.2	3.5	2.1	1.1
	1930	3.1	12.0	12.1	9.3	8.4	9.2	8.7	8.7	8.3	6.8	5.5	3.9	2.5	1.5
3. Sanayi	1910	1.1	11.9	15.9	14.5	12.3	11.9	9.8	7.1	5.4	4.1	2.8	1.7	0.8	0.2
	1920	0.5	10.3	15.2	13.9	12.1	11.8	10.3	8.3	6.3	4.7	3.4	2.0	0.9	0.3
	1930	0.2	7.9	15.3	13.8	12.2	12.2	10.4	8.8	7.0	5.0	3.6	2.1	1.0	0.5
4. Sınai Mülk Sahibi Sınıf	1910	0.1	2.7	12.2	13.9	13.4	13.6	12.1	9.8	8.3	6.2	3.9	2.3	1.1	0.4
	1920	*	2.4	11.1	13.5	12.9	13.8	12.2	10.4	8.7	6.6	4.2	2.5	1.2	0.5
	1930	*	1.7	10.9	12.6	12.7	13.6	12.4	10.8	9.1	6.7	4.7	2.7	1.4	0.7
5. Sınai Mülksüz Sınıf	1910	1.2	12.6	15.6	14.5	12.9	9.8	6.9	5.2	3.8	2.7	1.8	0.8	0.2	0.2
	1920	0.5	10.2	14.1	13.9	12.0	10.7	8.6	6.4	4.8	3.5	2.1	1.0	0.3	0.3
	1930	0.2	8.3	14.5	13.4	12.0	10.5	9.1	7.2	5.2	3.7	2.2	1.0	0.5	0.5
6. Serbest Meslek Sahipleri	1910	0.1	4.9	20.1	18.4	14.1	11.6	9.5	6.4	5.6	4.0	2.7	1.6	0.8	0.2
	1920	*	4.7	19.3	17.0	13.0	11.8	9.8	7.5	6.2	4.5	3.0	1.9	0.9	0.4
	1930	*	3.2	19.1	17.4	13.2	11.7	9.5	7.8	6.6	4.8	3.3	1.9	1.0	0.5

* Yüzde birin onda birinden daha az

A DİZİSİ TABLO

1910, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN YAŞ ARALIKLARINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	Yıl															
	1910	1920														
7. Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkililer	*	*		1.3	7.0	10.9	13.0	15.0	13.8	12.0	10.1	7.7	4.7	2.7	1.3	0.5
				0.6	5.2	10.9	12.9	15.3	13.9	12.5	10.6	8.1	5.1	2.9	1.4	0.6
				0.5	4.4	8.7	12.2	15.2	14.7	13.1	11.1	8.2	5.9	3.5	1.7	0.8
8. Büro Çalışanları ve Benzerleri	1.9	1.0	18.6	17.6	21.2	15.2	11.5	9.9	7.1	4.8	3.7	2.8	1.9	0.9	0.3	0.2
	0.3		11.9	11.9	21.6	16.0	12.6	10.7	8.1	6.3	4.8	3.3	2.2	1.3	0.6	0.3
9. Vasıflı İşçiler ve Ustabaşlılar	*	*	5.2	3.1	13.3	13.8	14.5	14.1	11.5	8.7	6.4	5.3	3.4	2.4	1.1	0.3
				2.1	9.8	12.7	13.6	14.3	12.8	11.0	8.7	6.3	4.5	2.6	1.1	0.5
10. Yarı-vasıflı İşçiler	1.7	0.7	17.3	15.8	15.8	13.8	12.1	11.4	9.6	5.9	4.5	3.3	2.4	1.4	0.6	0.2
	0.2		11.7	11.7	17.1	14.3	11.9	11.3	9.3	7.6	6.0	4.3	3.1	1.9	0.9	0.4
11. Vasıfsız İşçiler	1.5	0.6	13.4	10.5	16.8	15.3	12.5	11.2	9.0	6.7	4.9	3.4	2.6	1.7	0.8	0.2
	0.3		9.6	9.6	15.3	13.1	11.0	11.6	10.1	9.1	7.2	5.1	3.7	2.3	1.1	0.5
12. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları	*	*	1.0	0.6	6.0	10.6	11.7	13.1	12.5	11.1	10.0	8.7	6.9	4.6	2.7	1.1
	---		0.8	0.8	5.7	8.3	9.7	11.8	11.7	11.9	11.5	9.6	7.8	5.5	3.5	2.2

* Yüzde birin onda birinden daha az

A DİZİSİ TABLO

1910, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN YAŞ ARALIKLARINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	Yıl														
13. Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşlıları	1910	0.1	1.8	8.3	10.4	13.4	13.8	13.2	11.4	9.0	6.6	5.2	3.5	2.1	1.2
	1920	---	1.0	7.2	9.8	12.0	12.5	12.5	11.5	9.9	8.1	6.0	4.6	2.8	2.2
	1930	---	0.8	5.8	10.1	12.1	13.8	12.9	11.9	10.2	8.1	6.0	4.1	2.5	1.7
14. Tarım Emekçileri	1910	17.0	28.4	18.4	9.2	7.4	5.2	3.8	2.7	2.3	1.8	1.6	1.2	0.7	0.3
	1920	11.4	26.5	19.7	11.2	7.0	5.1	4.8	3.8	3.1	2.5	2.0	1.5	0.9	0.5
	1930	7.3	27.4	21.0	10.6	6.7	5.7	4.6	4.3	3.7	2.9	2.4	1.8	1.0	0.6

B DİZİSİ TABLO

1910, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN EŞ YAŞ GRUPLARI ARASINDA FARKLILIK ORANLARI

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	On Yıl															
1. Toplam Çalışanlar	1910-1920		-53.0	-11.5	+4.8	+8.1	+45.8	+11.3	+18.5	+30.0	+26.1	+24.7	+27.1	+21.0	+23.6	+43.4
	1920-1930		-47.7	-0.9	+21.1	+16.5	+17.4	+19.7	+16.7	+22.5	+30.3	+24.8	+23.0	+26.9	+25.1	+54.8
2. Tarım	1910-1920		-54.7	-36.9	-19.1	-10.5	-14.5	-7.5	-9.1	+8.3	+3.0	+2.9	+5.4	+4.6	+4.2	+29.5
	1920-1930		-33.3	+8.8	+3.5	-11.4	-12.7	-8.0	-9.0	-1.7	+10.2	+6.2	+4.3	+9.9	+17.8	+42.3
3. Sanayi	1910-1920		-47.1	+3.4	+13.6	+14.2	+13.1	+18.3	+26.0	+40.2	+38.6	+38.1	+42.9	+34.1	+43.8	+62.2
	1920-1930		-51.7	-4.4	+25.8	+23.6	+25.6	+27.7	+24.9	+31.2	+38.4	+33.3	+33.0	+36.4	+33.1	+68.1
4. Sınai Mülk Sahibi Sınıf	1910-1920		-71.0	+3.1	+7.8	+14.8	+14.1	+20.1	+19.5	+26.0	+24.8	+25.3	+28.6	+28.9	+30.4	+52.7
	1920-1930		-33.9	+0.1	+33.9	+27.4	+33.4	+34.6	+39.1	+41.1	+42.1	+38.6	+52.3	+51.6	+56.4	+79.8
5. Sınai Mülksüz Sınıf	1910-1920		-55.5	-8.3	+2.2	+8.2	+5.5	+12.4	+23.6	+40.8	+41.5	+40.3	+45.5	+30.4	+39.6	+68.5
	1920-1930		-49.5	-4.0	+20.2	+13.4	+16.8	+20.4	+15.3	+22.9	+30.9	+27.1	+23.7	+28.7	+21.8	+60.1
6. Serbest Meslek Sahipleri	1910-1920		-69.3	+20.4	+20.1	+16.0	+15.6	+27.6	+29.7	+46.3	+38.8	+41.1	+41.5	+45.2	+50.5	+100.7
	1920-1930		-33.3	-1.4	+42.4	+46.9	+45.9	+42.5	+40.1	+50.2	+53.4	+52.3	+56.4	+43.5	+54.4	+96.6
7. Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkililer	1910-1920		-74.9	-41.4	-15.7	+13.5	+13.1	+16.2	+14.8	+18.7	+19.6	+19.9	+23.6	+22.4	+22.7	+37.7
	1920-1930		-35.3	+8.4	+10.7	+5.0	+24.2	+30.1	+38.6	+37.1	+37.2	+33.0	+50.5	+55.4	+57.3	+71.7

B DİZİSİ TABLO

1910, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN EŞ YAŞ GRUPLARI ARASINDA FARKLILIK ORANLARI

Çalışanlar	Yaş	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	On Yıl														
8. Büro Çalışanları ve Benzerleri	1910-1920	-21.6	+40.9	+56.6	+40.1	+51.5	+48.9	+53.1	+67.5	+52.9	+54.2	+56.7	+82.0	+148.1	+48.9
	1920-1930	-55.6	-5.9	+34.9	+55.9	+50.7	+50.8	+54.7	+62.4	+76.5	+59.3	+56.8	+58.4	+67.1	+90.7
9. Vasıflı İşçiler ve Ustabaşlar	1910-1920	*	-25.0	+10.8	+26.0	+23.4	+19.7	+39.1	+43.4	+51.6	+35.5	+44.5	+26.0	+26.0	+68.0
	1920-1930	*	-22.8	-7.0	+2.8	+6.4	+19.3	+12.6	+23.5	+25.8	+23.2	+27.9	+20.7	+16.9	+32.9
10. Yarı-vasıflı İşçiler	1910-1920	-50.8	+9.1	+23.2	+14.2	+12.5	+15.2	+15.7	+49.8	+40.6	+37.5	+54.2	+45.0	+59.2	+19.4
	1920-1930	-59.8	-11.2	+27.2	+30.3	+25.2	+23.9	+19.9	+23.4	+35.9	+37.3	+21.9	+35.6	+32.2	+27.6
11. Vasıfsız İşçiler	1910-1920	-59.4	-20.4	-15.4	-4.4	-10.7	+5.2	+18.5	+33.4	+34.7	+46.4	+40.7	+25.5	+39.7	+103.2
	1920-1930	-39.7	+8.7	+30.2	+7.6	+18.8	+18.4	+14.2	+22.1	+31.8	+23.8	+21.9	+30.4	+18.9	+51.1
12. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları	1910-1920	**	-30.5	+7.6	-4.6	-1.3	+2.5	+3.8	+10.9	+5.1	+4.1	+9.4	+9.6	+7.9	+52.5
	1920-1930	----	+18.8	-13.3	-19.6	-18.0	-14.2	-11.4	-5.3	+7.5	+3.6	+1.0	+7.5	+17.7	+46.3
13. Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşları	1910-1920	**	+2.6	+58.1	+73.5	+64.8	+65.7	+73.7	+85.0	+102.7	+123.8	+113.4	+141.3	+143.9	+235.4
	1920-1930	----	-44.7	-41.1	-25.1	-26.5	-19.8	-24.5	-25.1	-25.1	-27.8	-26.7	-35.5	-34.3	-42.8
14. Tarım Emekçileri	1910-1920	-54.6	-37.1	-28.0	-18.0	-36.3	-33.9	-15.1	-5.0	-9.2	-6.4	-14.7	-17.3	-13.4	+12.3
	1920-1930	-33.3	+8.5	+12.0	-0.3	+0.7	+16.8	+1.2	+17.2	+26.3	+22.2	+24.3	+24.9	+22.1	+33.4

* 500'ün altındaki sayılar için yüzdeler hesaplanmadı.

* 1910'da bu yaş gruplarında yüzden az kişi vardı. 1920 ve 1930'da hiç yoktu.

C DİZİSİ TABLO

ÇALIŞANLARIN YAŞ ARALIĞINA GÖRE MESLEKİ MOBİLİTESİ, 1910-1920 VE 1920-1930 ON YILLARININ SONUNDA
BEKLENEN SAĞLARIN YÜZDELERİ OLARAK İFADE EDİLMİŞ

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
	On Yıl													
1. Toplam Çalışanlar	1910-1920	1920-1930	352.1	-13.4	-13.3	-1.7	-2.4	-12.1	-16.2	-11.4	-13.9	-29.0	-44.7	-72.8
	1910-1920	1920-1930	*	-51.1	-3.9	+6.6	+6.7	-2.7	-6.5	-13.9	-16.6	-27.6	-45.4	-63.8
2. Tarım	1910-1920	1920-1930	+19.3	-37.9	-31.5	-12.0	-12.4	-14.8	-17.8	-15.6	-18.7	-32.8	-49.2	-68.6
	1910-1920	1920-1930	+179.1	-12.0	-26.3	-10.8	-7.5	-9.0	-8.3	-16.5	-18.0	-28.1	-43.1	-66.7
3. Sanayi	1910-1920	1920-1930	*	+44.2	-6.4	+2.0	+1.5	-11.0	-15.6	-9.8	-12.2	-27.5	-44.5	-70.3
	1910-1920	1920-1930	*	+74.0	+2.8	+11.2	+10.6	-0.8	-5.9	-13.0	-16.4	-28.1	-48.0	-64.6
4. Sınai Mülk Sahibi Sınıf	1910-1920	1920-1930	*	+502.7	+28.4	+21.3	+10.5	-5.9	-8.6	-12.0	-30.4	-43.2	-53.3	-79.8
	1910-1920	1920-1930	*	+650.4	+57.3	+40.0	+33.7	+11.1	+9.8	-2.3	-15.5	-31.2	-43.1	-62.6
5. Sınai Mülksüz Sınıf	1910-1920	1920-1930	*	+29.9	-9.9	-1.9	+0.1	-11.7	-17.8	-10.5	-6.1	-21.1	-40.6	-73.3
	1910-1920	1920-1930	*	+62.8	+2.6	+6.0	+7.8	-2.7	-11.3	-17.8	-18.6	-27.4	-50.0	-65.6
6. Serbest Meslek Sahipleri	1910-1920	1920-1930	*	+346.5	-17.2	-17.4	-10.7	-15.7	-12.8	-3.3	-21.1	-29.2	-45.6	-68.9
	1910-1920	1920-1930	*	+449.3	-9.2	+9.1	+7.6	-0.4	+4.0	+1.4	-11.7	-27.9	-40.5	-57.6
7. Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkililer	1910-1920	1920-1930	*	*	+116.2	+65.3	+25.9	-0.7	-6.6	-15.1	-33.8	-48.0	-56.3	-76.0
	1910-1920	1920-1930	*	*	+214.8	+86.2	+53.1	+17.7	+12.9	-4.0	-17.1	-32.5	-44.2	-65.0

* Sağ kalanların sayısı, mobilite yüzdesi hesaplanamayacak kadar küçüktü.

C DİZİSİ TABLO

ÇALIŞANLARIN YAŞ ARALIĞINA GÖRE MESLEKİ MOBİLİTESİ, 1910-1920 VE 1920-1930 ON YILLARININ SONUNDA
BEKLENEN SAĞLARIN YÜZDELERİ OLARAK İFADE EDİLMİŞ

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69
	On Yıl													
8. Büro Çalışanları ve Benzerleri	1910-1920	*		+17.4	-16.1	-0.1	-2.5	-15.1	-14.9	-0.4	-6.8	-28.5	-48.9	-65.5
	1920-1930	*		+31.0	-19.9	5.9	-1.0	-6.9	-0.8	-4.7	-5.0	-26.4	-45.3	-63.6
9. Vasfı İşçiler ve Ustabaşlar	1910-1920	*	+245.9	+38.4	+26.9	+14.7	+3.8	-6.8	-9.2	-8.0	-10.6	-29.6	-46.2	-77.9
	1920-1930	*	+379.4	+31.4	+17.8	+3.8	-3.3	-3.3	-16.9	-20.0	-25.0	-37.2	-56.3	-75.9
10. Yarı-vasıflı İşçiler	1910-1920	*	-5.6	-11.3	-0.6	-33.6	-17.1	-17.1	-27.8	-12.0	-0.7	-20.2	-43.6	-79.0
	1920-1930	*	+14.1	-8.0	+5.4	+1.8	-10.6	-10.6	-13.7	-18.1	-14.5	-21.1	-51.4	-64.4
11. Vasıfsız İşçiler	1910-1920	+890.8	+15.0	-30.5	-17.6	-7.2	-11.3	-11.3	-16.6	-11.5	-6.1	-13.6	-33.7	-64.3
	1920-1930	*	+58.3	-4.1	-1.5	+16.7	+4.2	+4.2	-4.6	-15.8	-15.9	-22.8	-43.6	-54.8
12. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları	1910-1920	*	+987.1	+96.2	+30.5	+14.2	-1.9	-1.9	-11.0	-11.8	-15.7	-32.7	-48.5	-65.4
	1920-1930	----	*	+51.8	+15.5	+1.9	-9.0	-9.0	-6.9	-16.9	-19.3	-30.3	-44.5	-66.7
13. Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşları	1910-1920	*	+943.4	+171.6	+127.7	+76.6	+59.0	+59.0	+46.1	+41.0	+36.7	+47.9	+21.3	-16.1
	1920-1930	----	+668.6	+25.0	+3.6	-19.6	-27.8	-27.8	-36.4	-44.4	-50.8	-57.3	-62.5	-82.7
14. Tarım Emekçileri	1910-1920	-20.1	-72.6	-73.7	-61.5	-55.2	-48.2	-48.2	-41.6	-32.9	-33.7	-35.9	-53.8	-78.3
	1920-1930	+102.3	-56.2	-63.6	-46.0	-29.4	-7.8	-7.8	-12.3	-12.9	-9.6	-14.4	-33.8	-65.8

* Sağ kalanların sayısı, mobilite yüzdesi hesaplanamayacak kadar küçüktü.

D DİZİSİ TABLO

1910-1920, 1920-1930 ON YILLARINDA ÇALIŞANLARIN MESLEKİ MOBİLİTESİNİN
YAŞ ARALIĞINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 ve üzeri
	On Yıl													
1. Toplam Çalışanlar	1910-1920		+50.7	+7.0	-8.0	-0.9	-1.1	-5.3	-5.8	-3.0	-2.8	-4.3	-4.7	-6.4
	1920-1930		+53.2	+17.2	-1.8	+2.8	+2.5	-1.0	-2.0	-3.5	-3.1	-3.8	-4.3	-4.8
2. Tarım	1910-1920		+7.0	-23.6	-16.4	-5.0	-5.0	-5.7	-6.0	-4.3	-4.5	-6.4	-7.5	-8.6
	1920-1930		+31.8	-5.2	-12.3	-4.6	-2.9	-3.5	-3.0	-5.4	-4.9	-6.3	-7.6	-12.5
3. Sanayi	1910-1920		+56.6	+16.9	-3.3	+0.9	+0.6	-4.1	-4.6	-2.0	-1.9	-2.9	-3.0	-3.2
	1920-1930		+53.6	+21.0	+1.2	+4.4	+3.5	-0.2	-1.6	-2.7	-2.5	-3.0	-3.3	-3.0
4. Sınaî Mülk Sahibi Sınıf	1910-1920		+29.4	29.8	+7.6	+6.4	+3.1	-1.7	-2.2	-2.4	-4.9	-5.0	-3.6	-3.9
	1920-1930		+27.5	+27.4	+11.6	+9.8	+7.9	+2.7	+2.0	-0.4	-2.2	-3.1	-2.5	-2.9
5. Sınaî Mülksüz Sınıf	1910-1920		+56.2	+13.7	-5.6	-1.0	0.0	-4.9	-6.0	-2.4	-1.0	-2.4	-2.9	-3.9
	1920-1930		+52.4	+19.2	+1.2	+2.6	+2.8	-0.9	-3.4	-4.0	-3.2	-3.2	-3.9	-3.2
6. Serbest Meslek Sahipleri	1910-1920		+43.1	+29.7	-6.1	-5.6	-2.6	-3.2	-2.0	-0.5	-1.8	-1.7	-1.7	-2.0
	1920-1930		+51.6	+38.6	-0.1	0.0	+1.8	-0.1	+0.7	+0.2	-1.2	-1.9	-1.8	-2.0
7. Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkililer	1910-1920		+12.2	+23.3	+16.5	+14.4	+6.8	-0.2	-1.8	-3.4	-6.2	-6.4	-4.3	-4.5
	1920-1930		+10.3	+19.5	+19.7	+16.6	+12.1	+4.7	+3.0	0.8	-2.9	-3.9	-3.1	-3.4

D DİZİSİ TABLO

1910-1920, 1920-1930 ON YILLARINDA ÇALIŞANLARIN MESLEKİ MOBİLİTESİNİN
YAŞ ARALIĞINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 ve üzeri
	On Yıl												
	1910-1920 1920-1930	+73.4 +68.0	+7.4 +12.3	-7.8 -10.2	0.0 +2.0	-0.7 -0.3	-3.3 -1.5	-2.3 -0.1	-0.1 -0.5	-0.5 0.4	-1.5 -1.5	-1.7 -1.6	-1.3 -1.6
8. Büro Çalışanları ve Benzerleri	1910-1920 1920-1930	+31.2 +27.5	+26.1 +28.4	+10.5 +9.1	+7.6 +6.1	+9.1 +1.3	-1.9 -1.2	-2.1 -5.0	-1.3 -4.5	-1.2 -4.2	-2.7 -4.3	-2.5 -4.2	-3.8 -4.2
	1910-1920 1920-1930	+63.6 +64.7	-3.4 +6.9	-6.1 -4.1	-0.3 +2.3	-1.5 +0.6	-7.5 -3.5	-8.7 -3.7	-2.2 -3.8	-0.1 -2.1	-1.8 -2.0	-2.6 -3.6	-3.2 -2.7
11. Vasıfsız İşçiler	1910-1920 1920-1930	+45.8 +56.6	+6.8 +18.3	-17.6 -1.8	-9.0 -0.7	-0.3 +5.5	-4.1 +1.4	-4.7 -1.3	-2.0 -3.6	-0.9 -2.7	-1.2 -2.6	-2.0 -3.2	-2.6 -2.3
	1910-1920 1920-1930	+17.0 +17.0	+24.1 +22.6	+14.8 +9.7	+8.2 +4.7	+4.2 +0.6	-0.6 -3.5	-3.4 -2.5	-3.2 -5.7	-3.7 -5.5	-6.4 -7.1	-7.2 -8.3	-7.2 -12.8
13. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları	1910-1920 1920-1930	+14.3 +9.6	+17.8 +14.5	+15.2 +4.0	+14.1 +0.8	+10.9 -5.2	+8.6 -7.5	+6.3 -9.6	+4.7 -10.6	+3.2 -10.3	+3.0 -9.0	+1.0 -7.0	-0.9 -11.9
	1910-1920 1920-1930	-6.2 +22.9	-37.1 -29.4	-24.5 -25.3	-10.2 -10.5	-7.3 -4.1	-4.5 -0.8	-2.8 -1.1	-1.5 -0.9	-1.3 0.6	-1.0 -0.6	-1.3 -1.2	-2.3 -2.6
14. Tarım Emekçileri	1910-1920 1920-1930												

E DİZİSİ TABLO

1910 VE 1920'DE, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN EŞ YAŞ GRUPLARI ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN
YAŞ ARALIĞINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
		On Yıl													
1. Toplam Çalışanlar	1910-1920	-12.3	-9.8	+4.7	+6.9	+4.5	+8.2	+11.3	+13.9	+9.7	+7.2	+5.8	+2.8	+1.8	+1.1
	1920-1930	-3.0	0.5	+15.8	+11.2	+10.5	+11.8	+8.9	+10.0	+10.5	+6.7	+4.7	+3.3	+1.6	+1.5
2. Tarım	1910-1920	-27.2	-31.7	-13.7	-6.1	-8.1	-4.0	-0.1	+3.4	+1.1	+0.9	+1.3	+0.8	+0.4	+1.2
	1920-1930	-15.7	+10.0	+4.2	-12.3	-12.7	-8.2	-8.9	-1.5	+7.9	+4.1	+2.3	+3.7	+3.8	+4.7
3. Sanayi	1910-1920	-2.6	+2.0	+10.7	+10.1	+8.2	+10.7	+12.5	+14.0	+10.3	+7.6	+5.9	+2.9	+1.7	+0.8
	1920-1930	-1.0	-1.8	+15.2	+12.7	+12.0	+12.7	+9.9	+10.1	+9.4	+6.1	+4.3	+2.7	+1.2	+0.9
4. Sınai Mülk Sahibi Sınıf	1910-1920	-0.2	+0.5	+5.1	+11.1	+10.2	+14.7	+12.6	+13.6	+11.1	+8.5	+6.0	+3.5	+1.8	+1.1
	1920-1930	0.0	0.0	+10.4	+10.2	+11.9	+13.1	+13.1	+11.7	+10.1	+7.0	+6.1	+3.5	+1.8	+1.1
5. Sınai Mülksüz Sınıf	1910-1920	-4.0	-6.4	+2.1	+7.2	+4.3	+9.0	+14.0	+17.1	+12.9	+9.4	+7.5	+3.3	+1.9	+0.9
	1920-1930	-1.2	-2.2	+15.4	+10.0	+10.9	+13.1	+8.8	+10.7	+10.7	+7.0	+4.5	+3.2	+1.2	+1.1
6. Serbest Meslek Sahipleri	1910-1920	-0.3	+3.9	+15.8	+11.5	+8.6	+12.5	+11.0	+11.7	+8.5	+6.6	+4.4	+2.8	+1.5	+1.0
	1920-1930	0.0	-0.1	+18.6	+18.2	+13.6	+11.4	+8.9	+8.6	+7.5	+5.4	+3.9	+1.8	+1.1	+0.9
7. Mal Sahipleri, Yöneticiler ve Yetkililer	1910-1920	-0.1	-3.0	-6.4	+88.6	+9.9	+14.1	+11.8	+13.0	+11.5	+8.9	+6.4	+3.5	+1.7	+1.1
	1920-1930	0.0	+0.2	+1.8	+1.7	+10.1	+14.9	+17.4	+15.0	+12.8	+8.6	+8.3	+5.2	+2.6	+1.4

E DİZİSİ TABLO

1910 VE 1920'DE, 1920 VE 1930'DA ÇALIŞANLARIN EŞ YAŞ GRUPLARI ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN
YAŞ ARALIĞINA GÖRE DAĞILIM YÜZDESİ

Çalışanlar	Yaş		10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75 ve üzeri
	On Yıl															
8. Büro Çalışanları ve Benzerleri	1910-1920	-0.8	+15.3	+24.1	+12.3	+11.9	+9.7	+7.6	+6.5	+3.9	+3.1	+2.2	+1.2	+1.2	+0.2	
	1920-1930	-1.3	-2.5	+18.2	+18.8	+13.9	+11.8	+9.4	+7.9	+6.8	+4.0	+2.7	+1.7	+0.6	+0.4	
9. Vasıflı İşçiler ve Ustabaşlar	1910-1920	0.0	-4.7	+5.0	+12.6	+11.8	+19.7	+15.7	+13.2	+11.6	+6.6	+5.3	+2.1	+1.0	+0.7	
	1920-1930	0.0	-4.9	-5.7	+2.7	+6.3	+17.7	+10.9	+16.0	+13.6	+9.1	+7.5	+3.4	+1.3	+0.9	
10. Yan-vasıflı İşçiler	1910-1920	-4.1	+7.4	+17.3	+9.3	+7.2	+8.2	+7.1	+13.9	+8.6	+5.8	+6.2	+3.0	+1.7	+0.2	
	1920-1930	-1.7	-7.2	+17.3	+16.2	+11.6	+10.7	+7.5	+7.0	+7.7	+5.5	+2.8	+2.5	+1.0	+1.0	
11. Vasıfsız İşçiler	1910-1920	-5.0	-15.2	-14.3	-3.7	-7.4	+3.2	+9.3	+12.4	+9.5	+8.8	+5.9	+2.4	+1.8	+1.1	
	1920-1930	-1.2	+4.7	+22.0	+5.7	+10.8	+11.1	+7.8	+10.2	+10.8	+6.1	+4.1	+3.3	+1.1	+1.1	
12. Çiftlik Sahipleri ve Kiracıları	1910-1920	0.0	-4.9	+7.7	-8.2	-2.5	+5.5	+8.0	+20.5	+8.6	+6.0	+11.0	+7.5	+3.6	+6.0	
	1920-1930	---	+1.1	-7.3	-16.7	-17.6	-16.1	-12.5	-5.5	+6.6	+2.8	+0.6	+3.2	+4.3	+5.7	
13. Çiftlik Yöneticileri ve Ustabaşları	1910-1920	-0.1	0.0	+5.8	+9.1	+10.3	+10.8	+11.6	+11.6	+11.0	+9.8	+7.0	+5.9	+3.6	+3.4	
	1920-1930	---	-1.6	-10.8	-9.0	-11.6	-9.1	-11.2	-10.6	-9.1	-8.2	-5.9	-6.0	-3.5	-3.4	
14. Tarım Emekçileri	1910-1920	-28.4	-32.2	-15.8	-5.1	-8.2	-5.4	-1.7	-0.4	-0.7	-0.4	-0.7	-0.6	-0.3	+0.1	
	1920-1930	-30.0	+17.8	+18.6	-0.3	+0.4	+6.7	+0.5	+5.2	+6.4	+4.4	+3.9	+2.9	+1.6	+1.3	

Kaynakça

- "Age Distribution of Gainful Workers in the United States 1920 and 1930," *Mon. Lab. Rev.*, Mayıs, 1933.
- Baker, O. E. "Agriculture and Forest Land," *Recent Social Trends in the United States*. New York: McGraw-Hill 1933, Vol. I.
- Baker, S. "The Employment of the Older Worker – The Economically Middle Aged and the Aged," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Mart, 1932
- Bauer, A. Les Classes Sociales, *Analyse de La Vie Sociale*. Paris: Girard et Briere, 1902.
- Beckman. "A New Scale for Gauging Occupational Rank," *Personnel Journal*, 1934, XIII.
- Berle, A., Means G. C. *The Modern Corporation and Private Property*. New York: Commerce Clearance House, 1932.
- Bingham. "Classifying and Testing for Clerical Jobs," *Personnel Journal*, 1935. XIV.
- Bingham, W. V. "Some Meanings in Trends in Occupational Distribution," *Occupations*, Şubat, 1934.
- Bougle, C. "Revue Generale des Theories Recentes sur la Division du Travail," *L'Annee' Sociol*, 1901-1902. Paris: Feliz Alcan, 1903.
- Brown, R. M., "Occupations in the United States," *Sci. Mon.*, Şubat, 1924.
- Carr-Saunders, A. M. *Professions, Their Organization and Place in Society*. Oxford: Clarendon Press, 1928.
- Carr-Saunders, A. M., Wilson, P. A., "Professions," *Ency. Soc. Sci.*, 1934.
- Chapman, S. J. ve Abbott, W., "The Tendency of Children to Enter Their Fathers' Trades," *Journal of the Royal Stat. Society*, Mayıs, 1913.
- Chapman, S. J. ve Marquis, E. J. "The Recruiting og the Employing Clases from the Ranks of the Wage Earners in Cotton Industry," *Journal of the Royal Stat. Society*, Şubat, 1912.
- Clague, E. ve Couper, W. J. "The Readjustment of Workers Displaced by Plant Shut Downs," *Quarterly Journal Econ.*, Şubat, 1931.
- Clark, E. L. *American Men of Letters: Their Nature and Nurture*. New York: Columbia Univ. Studies in History, Economics, and Public Law, 1916.
- Clark, H. F. *Economic Theory and Correct Occupational Distribution*. New York: Bureau of Publications, Teachers College, Columbia University, 1931.
- Clark, W. I. "The Fate of Old Employees," *Journal Ind. Hyg.*, Ocak, 1929.
- Colliers, A. "Social Origins of a Sample of Entrants to Glascow University," *Sociol. Rev.*, Nisan ve Temmuz, 1938.
- Cook, W. W. "Ownership and Possession," *Ency. Soc. Sci.*, 1933, XI.
- Counts, J. S. *The Selective Character of American Secondary Education*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1933.
- Davidson, P. E. ve Anderson, H. D. *Occupational Mobility in an American Community*. Stanford University Press, 1937.
- "Digest of Material on Technological Changes, Productivity of Labor and Labor Displacement," *Mon. Lab. Rev.*, Kasım, 1932.
- Dollard, J. *Caste and Class in a Southern Town*. Londra: H. Milford, Oxford University Presss, 1937.
- Dublin, L. J. ve Vane, R. J. "Shifting of Occupations Among Wage Earners," *Mon. Lab. Rev.*, Nisan, 1924.

- Edwards, A. M. "A Social-Economic Grouping of the Gainful Workers of the United States," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Aralık, 1933.
- Havelock, E. *A Study of British Genuis*. Londra: 1904.
- "Families of American Men of Sciences," *American Men of Sience*, ed. J.M. Cattell and D.R. Brimhall, 3. Ed., New York: The Science Press, 1921.
- Fellows, P. A. "Superannuation in Industry," *Soc. Ser. Sev.*, Haziran, 1930.
- Fisher, V. E. ve Hanna, J. V., *The Dissatisfied Worker*. New York: Macmillan, 1931.
- Galton, F., *English Men of Science, Their Nature and Nurture*. New York: D. Appleton, 1875.
- Galton, F., *Hereditary Genuis*, 2. ed., Londra: Macmillan, 1892.
- Ginsberg, M. "Class Consciousness," *Ency. Soc. Sci.*, 1930, III.
- Ginsberg, M. "Interchange Between Social Classes," *Studies in Sociology*. Londra: Methuen, 1932.
- Givens, M. B. "Measurement of Unemployment and Related Trends," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Supp., Mart, 1929.
- Hamilton, C. H., *Rural-Urban Migration in North Carolina, 1920-1930*. Raleigh, North Carolina: Agricultural Experiment Station, 1934, Bull. No. 295.
- Hamilton, W. H. ve Till, I. "Property," *Ency. Soc. Sci.*, 1934, XII.
- Hall, O. M. "How Occupational Trends are Studied," *Occupations*, Şubat, 1934.
- Hansen, A. H. "Industrial Class Alignment," *Quarterly Pub. American Stat. Assn.*, 1992.
- Hansen, A. H. ve Sogge, T. M., *Occupational Trends in Minnesota*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1933.
- Heath, J. St. J., "Underemployment and Mobility of Labor," *Econ. Jour.*, Haziran, 1911.
- "Hiring and Separation Methods in American Factories," *Mon. Lab. Rev.*, Kasım, 1932.
- Hughes, E. C. "Personality Types and the Division of Labor," *Amer. Jour. Sociol.*, Mart, 1928.
- Hughes, E. C. "Position and Status in a Quebec Industrial Town," *Amer. Jour. Sociol.*, Ekim, 1938.
- Hurlin, R. J. ve Givens, M. B. "Shifting Occupational Patterns," *Recent Social Trends in the United States*. New York: McGraw-Hill, 1933.
- Jones, M. Z. "Trend of Occupations in the Population," *Mon. Lab. Rev.*, Mayıs, 1925.
- Kimball, B., *Changes in the Occupational Pattern of the New York State*. Albany: The University of the State of New York, 1937.
- King, W. I. *The National Income and Its Purchasing Power*. New York: National Bureau of Economic Research, 1930.
- Krause, "Some Aspect of the Problem of the Inudstrial Worker on the Land," *Int. Lab. Rev.*, Aralık, 1935.
- Leven, M., Moulton, H. J. ve Warburton, C., *America's Capacity to Consume*. Washington, D. C.: The Brookings Inst., 1934.
- Lubin, I. "Measuring the Labor Absorbing Power of American Industry," *Jour. Amer. Stat. Assn. Supp.*, Mart, 1929.
- Maher, A. J. "Effect of Concentration of Industry on Seasonal Variation of Employment," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, 1930.
- Mann, L.B. "Occupational Shifts Since 1920," *Jour. Amer. Stat. Assn. Supp.* Mart, 1929.
- Marshal, T. H. "Social Class," *Sociol. Rev.*, Ocak, 1934.
- Myers, J. R. "Occupationa Readjustment of Displayed Skilled Workers," *Jour. Pol. Econ.*, Ağustos, 1929.
- Nearing, S. "The Younger Generation of American Men of Genius," *Sci. Mon.*, Ocak, 1916.

North, C. C. "Class Structure, Class Consciousness and Party Assignment," *Amer. Sociol. Rev.*, Haziran, 1937.

North, C. C. "What are Social Classes?" *Jour. Soc. Philosophy*, Nisan, 1937.

"Occupational Changes Since 1850, Shown by Census Reports," *Mon. Lab. Rev.*, Kasım, 1933.

"Occupational Groupings of Gainful Workers, 1910 to 1930," *Mon. Lab. Rev.*, Aralık, 1933.

Ojemann, R. H. *The Constant and Variable Occupation in the U. S.*, 1920. Urbana, Till: Bureau of Educational Research, University of Illinois, 1927, Bull. No: 35.

Park, R. E. "Concept of Soc. Distance," *Jour. App. Sociol.* Temmuz-Ağustos, 1924.

Radin, M. "Status," *Ency. of Soc. Sciences*, 1934, XIV.

"Remedies for Unemployment Among Professional Workers," *Int. Lab. Rev.*, Mart, 1936.

Report of the Committee on Recent Economic Changes, of the President's Committee on Unemployment, *Recent Economic Changes in the United States*. New York: McGraw-Hill 1929, I ve II.

Salz, A. "Occupation," *Ency. Soc. Sci.*, 1933, XI.

Schneider, J. "Social Class, Historical Circumstances and Fame," *Am. Jour. Sociol.*, Temmuz, 1937.

Schneider, J. "The Definition of Eminence and the Social Origins of Famous English Men of Genius," *Amer. Sociol. Rev.*, Aralık, 1938.

Sims, V. M., *The Measurement of Socio-Economic Status*. Blomington, III.: School Publishing Company, 1928.

Smith, M. "Trends in the Ages of Gainful Workers by Occupation, 1910-1930," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Aralık, 1935.

Sogge, T. M. "Industrial Classes in the United States in 1930," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Haziran, 1933.

Speier, H. "Social Stratification in the Urban Community," *American Sociol. Rev.*, Nisan, 1936.

Speier, H. "Honor and Social Structure," *Soc. Res.*, 1935, II.

Spillman, W. J. "The Agricultural Ladder," *Am. Econ. Rev.*, Supp., Mart, 1919.

Sombart, W. "Capitalism," *Ency. of Soc. Sci.*, 1930, III.

Sorokin, P. "American Millionaires and Multi-Millionaires," *Jour. Soc. Forces*, Mayıs, 1925.

Sorokin, P. *Social Mobility*. New York: Harper, 1927.

Sorokin, P. "The Monarchs and the Rulers," *Jour. Soc. Forces*, Mart, 1926.

Taussig, F. W. ve Joslyn, C. S., *American Business Leaders*. New York: Macmillan, 1932.

Taussig, F. W., *Principles of Economics*. New York: Macmillan, 1915, II.

The Social Survey of Merseyside, ed. C. C. Jones. London: Hodder and Stoughton, 1934, II.

Thornwaite, W. *Internal Migrations in the United States*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1934.

Tonnies, F. "Present Problems of Social Structure," *Amer. Jour. Sociol.*, Mart, 1905.

Visher, S. S. "A Study of the Type of the Place of Birth and of Occupation of Fathers of Subjects of Sketches in 'Who's Who in America,'" *Amer. Jour. Sociol.*, Mart, 1925.

Ware, C. F. ve Means, G. C., *The Modern Economy in Action*. New York: Harcourt, Brace and Co., 1936.

Ward, L. F. "Evolution of Social Structures," *Amer. Jour. Sociol.*, Eylül, 1936.

Warner, W. L. "American Caste nad Class," *Amer. Jour. Sociol.*, Eylül, 1936.

Watkins, R. J. "Classification og Employment Fluctuation and Shifts in Employment in Ohio, 1914-1927," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Supp., Mart, 1929.

Weintraub, D. "The Displacement of Workers Through Increases in Efficiency and their Absorpti-

on by Industry, 1920-31," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Aralık, 1932.

Whelpton, P. K. "Increase and Distribution of Elders in Our Population," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Mart, 1932.

Whelpton, P. K. "Occupational Groups in the United States," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, Eylül, 1926.

Williams, G. "A Study in the Industrial Career of Secondary School Boys," *Sociol. Rev.*, Ekim, 1938.

Wolman, L. "American Labor since 1920," *Jour. Amer. Stat. Assn.*, 1930.

Wolman, L. ve Peck, G. "Labor Groups and Social Structure," *Recent Social Trends in the United States*. New York: McGraw-Hill, 1933.

Woods, F. A. "The Conifcation of Social Groups: Evidence from New England Families," *Scientific Papers of the Second International Congress of Eugenics*, 1921. Baltimore: Williams and Vilkins, 1923. I.